

**Taisteluaseemme
eivät ole ihmisten aseita,
vaan niillä on Jumalan
antama voima tuhota
linnoituksia. Me kaadamme
kumoon järjen päätelmät ja
kaiken, mikä nousee
ylpeänä vastustamaan
Jumalan tuntemista. Me
vangitsemme kaikki
ajatukset kuuliaisiksi
Kristukselle.**

2. Kor. 10:4–5

Tässä numerossa

258 | Pääkirjoitus

259 | Perustalla

260 | Artikkelit

262 | C. S. Lewisin elämästä

264 | Michael Ward: Narnia-koodi: lampunjalka

270 | Erkki Ranta: Lewisin terävä kritiikki raamatunkritiikin harharetkistä

274 | Jason Lepojärvi: Eroos ja Onnellisuus – Lewisin
erimielisyys luterilaisen Anders Nygrenin kanssa

286 | Emil Anton: Lewisin apologetiikka ja ekumenia

292 | David Baird: Yksi Lewisin innoittaja: Chestertonin teologiset kirjoitukset

296 | Lewisin teosten suomennokset

297 | Sinikka Kuorikoski & Yrjö Niemi: Miksi olen Lewis-fani?

302 | Tässä ja nyt

305 | Sanan selitystä

● Pääkirjoitus

Joutuuko kukaan enää helvettiin?

Raamatusta ja kristillisestä perinteestä etäännyvä yhteiskunta on tullut allergiseksi pelastussanomalle. Jos nimittäin pelastusta julistetaan, kääntöpuoleksi jää kääntymättömien joutuminen kadotukseen. Sehän tietysti kuulostaa varsin suvaitsemattomalta.

Olemme viime aikoina saaneet kuulla tältä alueelta monenlaisia puheenvuoroja. Yksi taho pohtii, millä edellytyksillä kirkko saa toimia koulun puitteissa. Toiset pähkäilevät, mitä kristitty poliitikko saa sanoa julkisuudessa. Esimerkkejä näyttää tulevan kohulehtien myyntikampanjoiden myötä esille kuukaudesta toiseen. Siinä ehkä onkin tuon sinänsä inhottavan ilmiön ainoa myönteinen puoli: nämä törpöt möläyttävät julkisuuteen joka ainoan kuulemansa jälkikristillisen ennakkoluulon suodattamatta mitään pois.

Julkisen sanan kautta tulevat vaatimukset ovat sinänsä varsin selkeitä. Kristinuskoa pidetään perinneyhdistysten ja ufoharrastajien kaltaisena kulttuurin lieveilmiönä, joka saa toimia – kunhan se ei häiritse terveitä ja tasapainoisia ihmisiä eikä sorru henkiseen painostukseen pelotteleamalla helvetillä. Siksi yhtäällä kirkosta eronneet journalistit ja toisaalla kirkkoon palanneet marginaaliryhmien aktivistit esittävät ammattiteologeille, mitä kirkon tulisi julistaa. He tietävät pappeja paremmin, mikä on kirkon oikea sanoma. Täydellisen asiantuntemattomuuden turvin moni populistit saarnaa nyt suomalaisille, mitä kristinuskosta varsinaisesti on ja mihin se pyrkii.

Tilanteen tekee monimutkaiseksi, että osa teologeista ja kirkossa toimivista pa-

peista antaa heille tukensa ja jopa tarjoaa aseita kiistoihin. Meillä on tietenkin oma vahva perinteemme myös liberalisoituneessa eli vapaamielisessä uskontulkinnassa. Siinä peruutetaan kirkon oppeja yksi toisensa jälkeen. Esimerkiksi professori **Räisänen** on vuosikymmenien ajan lähtenyt siitä, että eskatologia on turhentunut: Jeesus ei tule koskaan takaisin, viimeistä tuomiota ei ole. Hän on kirjoittanut tästä kirjoissaan ja esittänyt tätä pastoreille kirkon tilaisuuksissa. Jokainen, joka kuvittelee, että kirkossa saa ajatella ja opettaa pelastuksesta tai pelastumattomuudesta mitä tahansa, saa tästä tukensa.

Tilanne on outo. Teologian ammattilaisten pitäisi tietää, että kyseisestä näkemyksestä seuraa joukko muita ongelmia – kuten on monien kirjoittajien teksteissä jo seurannutkin. Ellei tuomiota tule, ei tarvita sovitustakaan. Ellei Jeesus ole sovittaja, hän ei voi olla maailman ainoa vapahtaja. Ellei syntiä koskaan rangaista, ei syntiä pitäisi enää määritellä siten, kuin Raamattu sen tekee. Jeesusta itseään ei tarvitse pitää edes todellisena Jumalan Poikana, koska hän ei ole kuollut kenenkään puolesta, ei esiinny maailman pelastajana eikä tietenkään ole syntynyt ihmisestä.

Kirkosta etäännyntynyt humanisti voi ottaa tällaisen ilosanoman mielellään vastaan. Teologien tulisi reagoida näihin ajatuksiin kuitenkin toisin. Raamattukiitassa on kyse todella keskeisistä aiheista. Dogmatiikan perinteen ja pitkän ekumeenisen historian näkökulmasta katsottuna nyt puhutaan kristinuskon rajapyykeistä. Nyt on kyse siitä, kuka pelastuu ja ketä pidetään kristittynä.

Jännite on kova, sillä yhteiskunnassa pyritään suorastaan kriminalisoimaan

kristinuskon ehdoton totuusvaatimus. Kirkko kyllä opettaa, että sen julistaman evankeliumin ja kasteen ulkopuolella ei ole pelastusta, mutta jälkikristillistä yhteiskuntaa tällainen puhe ei miellytä. Koko teologiain joukko apupapeista ja leh-

toreista piispoihin ja pääsihteereihin on saman haasteen edessä. Jokainen joutuu henkilökohtaisesti miettimään, mitä vastata maallistuvan maailman väitteisiin. Mutta vastattava on. ●

Timo Eskola

● Perustalla

Kristillistä näkemystä Jumalan tuomios- ta voidaan mielestäni hyvällä syyllä pitää paljon syvällisempänä ja paljon terveellisempänä sielullemme kuin juutalaista. Se ei kuitenkaan merkitse, että juutalainen käsitys pitäisi heittää kylmästi yli laidan. Minä ainakin uskon, että voin saada siitäkin paljon rakennusta. Se täydentää kristillistä näkemystä eräissä tärkeissä suhteissa.

Kristillisessä kuvassahan meitä kauhistuttaa sen normin ääretön puhtaus, johon verraten tekemme tuomitaan. Mutta toisaalta tiedämme, ettei yksikään meistä pysty ikinä sitä normia täyttämään. Olemme kaikki samassa veneessä. Omaan hyvyteemme vedoten emme voi toivoa mitään, ainoa toivomme on Jumalan armo ja Kristuksen työ. Juutalainen kuva siviilijutusta on puolestaan meille vihlaista muistutus siitä, että emme ehkä ole syyllisiä ainoastaan Jumalan normien perusteella (minkä ilman muuta tiedäm-

me), vaan myös aivan inhimillisten normien nojalla, jotka jokainen järkävä ihminen tunnustaa ja joita tavallisesti itse haluamme toisten noudattavan. On jokseenkin varmaa, että toiset ihmiset kohdistavat meihin odotuksia, joita kukaan meistä ei ole täyttänyt. Kuka voi tosissaan väittää toimineensa jokaisessa työnantajan ja työntekijän, miehen ja vaimon, vanhempien ja lasten välisessä tilanteessa, kaikissa riitakysymyksissä ja kaikessa yhteistyössä aina pelkästään rehellisesti ja reilusti (lähimmäisenrakkaudesta ja anteellisuudesta puhumattakaan)? Me tietenkin unohdamme vahingon, jota olemme toisille aiheuttaneet. Mutta loukattu osapuoli ei unohda, vaikka antaisikin anteeksi. Eikä Jumala unohda. Ja jo sekin, minkä itse muistamme, on tarpeeksi kauheaa.

C. S. Lewis: *Mietteitä psalmeista* (*Reflections on the Psalms*, 1961). Suom. **Marja Liljeqvist**. Helsinki: Kirjaneliö 1982. S. 15–16. ●

Artikkelit

262 | C. S. Lewisin elämästä

Englantilainen, Suomessakin tunnettu **Alister McGrath** on kirjoittanut C. S. Lewisin elämäkerran. Suositun romaanikirjailijan rinnalla on toinenkin, vähemmän tunnettu Lewis: kristillinen kirjailija ja apologeetta. Lisäksi on yliopisto-opettaja, Cambridgen yliopiston keskiajan ja renessanssin professori ja Britannian taideakatemian jäsen. McGrath kysyy, mikä on näiden kolmen Lewisin suhde toisiinsa.

264 | Narnia-koodi: lampunjalka

Englantilaisen **Michael Wardin** mukaan C. S. Lewis leikki ajatuksella, että ihmisen tulee osata ajatella ”tähtien kanssa”. Tähdet tässä tarkoittavat taivaankappaleita. Narnia-kirjoissaan Lewis käytti seitsemää planeettaa, seitsemää taivasta, Kristuksen vertauskuvina. Kun hän kirjoitti seitsemän Narnia-kirjaa, se mahdollisti hänelle esittää Kristus seitsemällä eri tavalla. Mikään yksi tapa ei ole riittävä. Tavat ja kuvat palvelevat mieltämme, ne eivät pelasta sieluamme. Kristus pelastaa.

Kuvat ja meidän ajatuksemme ovat väliaikaisia. Myös kosmoksen mallimme ovat väliaikaisia, niitä (kopernikuksia, newtoneita ja einsteineja) tulee ja menee. Siksi meidän ei pitäisi ripustautua mihinkään malliin tai kuvaan liian tiukasti eikä myöskään torjua mitään kuvaa liian voimakkaasti

270 | Lewisin terävä kritiikki raamatunkritiikin harharetkistä

Erkki Ranta käsittelee Lewisin liberaalin raamatunkritiikin kritiikkiä. Kritiikki oli alunperin Lewisin Englannin papeille pitämä esitelmä modernista teologiasta ja raamatunkritiikistä. Lewisin mukaan oli kaivettu esille vanha keskiaikainen kahden totuuden tie: papit ovat saarnastuolissa eri linjoilla kuin sakastissa.

274 | Eroos ja onnellisuus – Lewisin erimielisyys luterilaisen Anders Nygrenin kanssa

Kun Lewis 1934 kuuli oxfordilaiselta kollegaltaan Anders Nygrenin teoksesta, jonka ensimmäinen osa ilmestyi englanniksi nimellä *Agape and Eros: A Study of the Christian Idea of Love*, hän heti kiinnostui ja halusi kirjan lainaksi. Hän piti teosta äärettömän kiinnostavana ja kirjoitti kollegalleen: ”Olen taipuvainen olemaan hänen kanssaan eri mieltä. Hän on järisyttänyt mielenrauhaani.” **Jason Lepojärvi** käsittelee artikkelissaan Lewisin erimielisyyttä Nygrenin kanssa.

286 | Lewisin apologetiikka ja ekumenia

Emil Anton kirjoittaa Lewisin, entisen ateistin, apologiasta, apologeettisesta tuotannosta, argumenteista sekä tämän jälkimaailmalle jättämästä perinnöstä.

292 | Yksi Lewisin innoittaja: Chestertonin teologiset kirjoitukset

Lewisin kääntymiseen ateistista kristityksi vaikutti voimakkaasti Gilbert Keith Chestertonin kirjat ja kirjoitukset. Lewis lainasi Chestertonia sanoessaan: ”Uskon kristinuskoon kuin auringon nousuun, en vain, koska näen sen, vaan koska sen valossa näen kaiken muunkin.” Artikkelin kirjoittaja on yhdysvaltalainen teologi **David Baird**.

● C. S. Lewisin elämästä

Tom Holmen

C. S. Lewis (1898–1963) on todennäköisesti useimmille Narnian satumailman luoja, kirjailija, jota yhtä kuuluisan Oxfordin-kollegansa ja ystävänsä **J. R. R. Tolkienin** (1892–1973), *Sormusten herran* kirjoittajan, rinnalla pidetään laajalti merkittävänä hahmona koko kirjallisuuden ja kulttuurin alalla.

Lewis on kuitenkin paljon muutakin. Uunituoreessa, mittavassa elämäkerrassa Oxfordin yliopiston historiallisen teologian professori ja Wycliffe Hall -collegen johtaja, Suomessakin hyvin tunnettu **Alister McGrath** kirjoittaa kolmesta ”Lewisistä”. Suositun romaanikirjailijan rinnalla on toinenkin, vähemmän tunnettu persoona: kristillinen kirjailija ja apologeetta. Kenties siksi, että Lewis sitoutui kristinuskoon julkisesti, hän on edelleen kiistanalainen hahmo. Hän saa osakseen lämmintä ihailua joiltakuilta niistä, jotka ovat löytäneet saman uskon kuin hän, ja pilkkaa ja halveksuntaa osalta niistä, jotka ajattelevat toisin.

Lewisissä on kuitenkin kolmaskin puoli, joka on hänen ihailijoilleen ja arvostelijoilleen vähiten tuttu: hän oli huomattava yliopisto-opettaja. Hänet nimitettiin Cambridgen yliopiston ensimmäiseksi keskiajan ja renessanssin englannin professoriksi. Valinta Britannian tiedeakatemian jäseneksi 1955 oli julkinen osoitus siitä, kuinka suuresti häntä arvostettiin tutkijana. Lewisin akateeminen uskottavuus oli kuitenkin koetuksella hänen tunnetumpien teostensa vuoksi.

McGrath kysyy, mikä oli näiden kolmen Lewisin suhde toisiinsa. Olivatko ne toisistaan erillisiä osia Lewisin elämässä, vai onko niillä yhteys keskenään? Kirja on mielenkiintoisesti jäsennetty Lewisin to-

dellisten ja kuvitteellisten elinympäristöjen mukaan – Oxford, Cambridge ja Narnia. McGrath pyrkii selvittämään, kuinka Lewisin ajatusmaailma hahmottui ja millaisen ilmaisumuodon se sai. Hän ei pyri tuomaan esiin kaikkia Lewisin elämään kuuluvia seikkoja vaan tarkastelee Lewisin ulkoisen ja sisäisen maailman välisiä monitahoisia ja kiehtovia yhteyksiä. Kirja tarkastelee myös Lewisin nousua maineeseen.

Vielä merkittävämpänä kuin sitä, että Lewisistä tuli aikanaan kuuluisa, McGrath kuitenkin pitää sitä, että hän on kuuluisa ja arvostettu vielä 50 vuotta kuolemansa jälkeen. Lewisin maineen uskottiin aikanaan olevan ohimenevää. Hän vaipuisi väistämättä unohduksiin, ajateltiin. Siksi tämän elämäkertateoksen viimeinen luku selvitteleeekin sekä sitä, miksi Lewisistä tuli vaikutusvaltainen ja arvostettu hahmo, että sitä, miksi hän on sellainen yhä.

McGrathin mukaan Lewis oli profeetta omana aikanaan ja myös sen jälkeen. Hän kuitenkin luonnehtii Lewisiä vastahakoiseksi profeetaksi. Jopa Lewisin kääntyminen kristinuskoon tapahtui ikään kuin vastoin hänen parempaa tietoaan. Käännyttyään kristityksi hän alkoi puhua asiasta pääasias- siksi, että ne, joilla hän uskoi olevan paremmat edellytykset käsitellä uskonnollisia ja teologisia kysymyksiä julkisesti, olivat vai- ti tai käyttivät liian vaikeaa kieltä.

Myös Lewisin eksentrisyyttä käsitel- lään kirjassa laajasti, muun muassa hänen omalaatuista suhdettaan **Mrs. Mooren**. Monet Lewisin yliopistokollegoista Oxfordissa alkoivatkin pitää häntä ulko- puolisena. Syynä tähän olivat kuitenkin lähinnä hänen avoimen kristilliset näke- myksensä sekä epätutkijamainen tapan- sa kirjoittaa suurelle yleisölle suunnattuja romaaneja ja apologeettisia teoksia. Tämä

Clive Staples Lewis, s. 1898 Belfast – k. 1963 Oxford.

Kuvan lähde: Wikipedia.

välimatkan tuntu ilmeni myös Lewisin uskonnollisessa elämässä. Vaikka hänen ääntään kuunneltiin Britannian kristikunnassa tarkasti, hän toimi sen laidoilta käsin. Hän ei pitänyt tärkeänä vaalia suhteita uskonnollisiin johtohahmoihin.

McGrathin Lewis-elämäkerran tarkoitus on hyvän historiategoksen tavoin ymmärtää Lewisiä. Elämäkerta ei pyri luettelemaan Lewisin elämää koskevia tosiseikkoja ja lukuja vaan tunnistamaan siihen liittyvät syvemmät teemat ja pyrki- mykset ja arvioimaan sen merkitystä. Kirja pohjautuu vahvasti varhaisempiin tutkimuksiin mutta ottaa samalla huomioon sellaista, mistä niissä ei vielä tiedetty.

McGrath on erityisesti hyödyntänyt Lewisin koottuja kirjeitä, jotka julkaistiin 2000–2006 ja joita varhaisempien elämäkertojen kirjoittajilla ei ollut käytettävissään. Kirjeitä lainataankin tässä teoksessa enemmän kuin muita lähteitä. Niistä muodostuu yhtäjaksoinen ydinkertomus, jonka ympärille McGrath jäsentää elämäkerran.

Juuri kirjeet myös vaativat kirjoittajaa harkitsemaan uudelleen joidenkin Lewisin

elämään liittyvien tapahtumien laajalti hyväksytyjä ajoituksia. Tämä sekä totuttujen oletusten, tutkimustapojen ja seikkojen todennettavuuden tarkistaminen johtivat McGrathin päätelmään, joka poikkeaa muiden tutkijoiden ja Lewisin omastakin käsityksestä! Kyse on siitä, milloin hän kääntyi kristinuskoon (tai sai takaisin uskonsa Jumalaan). Kirjassaan *Ilon yllättämä* (1955) Lewis mainitsee tämän tapahtuneen kesälukukauden aikana 1929. Ajankohta toistetaan kaikissa viime aikoinakin ilmentyneissä Lewis-tutkimuksissa. McGrath on kuitenkin havainnut, että tosiasiat viittaavat kiistatta toiseen ajankohtaan.

McGrath poikkeaa varhaisemmista Lewis-elämäkertakirjoittajista siinä, ettei tuntenut Lewisiä henkilökohtaisesti. Hänellä ei ole tukenaan valaisevia muistoja, ennenkuulumattomia paljastuksia eikä aineistoa, jonka vain hän tuntisi. Tämän elämäkerran kirjoittaja on tutustunut Lewisiin hänen teostensa kautta. Samalla se on kirjoitettu niille, jotka ovat tulleet tuntemaan Lewisin samalla tavalla. McGrath uskoo, että juuri tämän Lewisin hän itse olisi toivonut myöhempien sukupolvien tuntevan. Hän näet korosti, että kirjailijoita tutkittaessa tärkeintä ovat heidän tekstinsä. Varsinaista merkitystä on vain sillä, mitä ne kertovat. Kirjailijoiden itsensä ei tulisi olla huomion kohteita vaan pikemminkin välineitä, joiden avulla lukijat näkevät itsensä, maailman ja sen laajemman järjestyksen.

McGrath sanoo kokeneensa samastumisen ainakin Lewisin elämän joihinkin puoliin helpoksi. Hän on viettänyt lapsuutensa samassa paikassa kuin Lewis, tuntee hyvin Oxfordin ja toimii siellä professorina. Myös McGrath kertoo olleensa nuoruudessaan ateisti, kunnes löysi kristillisen uskon. Hän on myös puolustanut kristinuskoa julkisesti. Silloin hän huomaa arvostavansa ja usein hyödyntävänsä Lewisin ajatuksia. ●

● Narnia-koodi: lampunjalka

Michel Ward

Englantilainen tohtori **Michael Ward** on kirjoittanut aikaisempaan väitöskirjaansa pohjautuvan teoksen *Planet Narnia: the Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis* ('Narnian planeetta: seitsemän taivasta C. S. Lewisin mielikuvitusmaailmassa', 2008) ja sen yleistajuisen supistelman *The Narnia Code: C. S. Lewis and the Secret of the Seven Heavens* ('Narnia-koodi: C. S. Lewis ja seitsemän taivaan salaisuus', 2010). Seuraavassa julkaistaan jälkimmäisen kirjan viimeistä edellinen luku ja loppusanat (s. 129–137, 146–147). Ward oli teologisten opintopäivien pääluennoitsija 2013.

Kuvastot

C. S. Lewis sanoi, että Narnia-sarja ”käsittelee Kristusta”. Hän ei tällä sanalla tarkoita vain Nasaretin Jeesusta, historian hahmoa, joka eli Palestiinassa 2000 vuotta sitten, vaan myös Jumalaa, Jumalan Poikaa, Jumalan Toista persoonaa, jonka välityksellä kaikki on luotu ja kaikki pysyy koossa.

Lewis käytti seitsemää taivasta, joita hän rakasti, Kristuksen vertauskuvina. Koska ne seitsemän planeettaa symbolisoivat Kristusta, ne symbolisoivat myös kaikkea, mitä hän on tehnyt. Niin niiden on tehtäväkin, koska Kristus, luominen ja luomakunta kuuluvat yhteen. Niinpä lukiessamme *Velhoa ja leijonaa* meidän ei pidä ajatella vain, että Aslan on kuin Kristus, koska hän kuolee Edmundin puolesta, eikä jättää asiaa siihen. Tietysti on totta ja hyvin tärkeää, että Aslan on kuin Kristus, koska hän kuolee Edmundin puolesta. Tapahtuu kuitenkin paljon muutaakin. Kirjat ovat paljon kristillisempiä kuin olemme hoksanneet!

Erkki Jokinen

Michael Ward oli luennoimassa C. S. Lewisistä Suomen Raamattuopistossa teologisilla opintopäivillä tammikuussa 2013.

Kuvittele olevasi Lewis. Haluat kertoa mukseesi Kristus-hahmon. Haluat osoittaa Kristuksen kuolevan kansansa puolesta. Haluat näyttää ihmisten tulevan kuuliaisiksi Kristukselle. Haluat osoittaa, että koko maailma on Kristuksen. Miten teet sen?

Lewis teki sen käyttämällä Jupiter-kuvastoa, koska se oli riittävän avara, jotta hän saattoi tehdä kaiken tämän yhdellä kertaa. Aslan on Metsän Kuningas. Aslanin Edmundin puolesta vuodattama veri on kuin Suuri Punainen Tahra, joka on valunut Jupiter-kuninkaan päälle. Narnia on vapautettu Velhon talvesta ja pysyy jälleen juhlimaan joulua. Kaikki lapset

kruunataan seikkailun lopussa kuninkaaksi tai kuningattareksi.

Jupiter-kuvasto läpäisee kaikki nämä kertomuksen näkökohdat, antaa niille muodon ja sitoo ne toisiinsa. Kaikki nämä eri asiat liittyy toisiinsa tietty henki, niin kuin todellisessa maailmassa Kristuksen Henki on nähtävissä Luojusta ja hänen luomakunnastaan.

Lewis toimi tässä hyvin taitavasti ja hienovaraisesti. Käsittääkseni se auttaa selittämään, miksi Narnia-sarja on saanut osakseen suuren suosion. Vaikkei aikaisemmin ollutkaan selvää, miten hän sai kertomukset pysymään koossa, luullakseeni olemme huomanneet, että ne pysyvät koossa. Olemme tunteneet sen luissamme. Olemme ajatelleet, että tässä tapahtuu enemmän kuin silmä näkee.

Lewis käyttää seitsemää taivasta, noita ”pysyväarvoisia hengellisiä vertauskuvia”, niin kuin hän sanoi, seuraavasti:

- *Velhossa ja leijonassa* lapsista tulee kuninkaita ja kuningattaria Jupiterin kuninkaan kruunun alla.
- *Prinssi Kaspianissa* heistä tulee ritareita ja metsän väkeä Marsin puisen kilven alla.
- *Kaspianin matkassa maailman ääriin* he juovat valoa ja surmaavat lohikäärmeitä auringon kultaisessa syleilyssä.
- *Hopeisessa tuolissa* he säästyvät hulluudelta ja heijastavat totuutta Kuun kuvastimessa.
- *Hevosessa ja pojassa* he oppivat todellista puhetta Mercuriuksen elävien ja vaikuttavien sanojen alla.
- *Taikurin sisarenpojassa* he ovat luomisen ja luomakunnan todistajia, nauravat ja oppivat rakastamaan Kointähteä.
- *Narnian viimeisessä taistelussa* he oppivat Saturnuksen kauhistavan vaikutuksen alaisina viimeisen läksyn: ”Autuaita ne, jotka kuolevat Herran omina” (Ilm. 14:13).

Lapset ja me lukijat olemme mukana näissä vaikutuksissa. Nautimme taivaallisesta ilmapiiristä jokaisessa kirjassa, hengitämme sitä, haistamme sitä, maistamme sitä, sallimme sen täyttää koko mielikuvituskokemuksemme seitsemän kertaa. Nämä seitsemän tarinaa ja Lewisin tapa käyttää kutakin planeettaa sanomaan jotakin Kristuksesta tuovat mieleen tämän lausuman: ”Näin seitsemän kultaista lampunjalkaa, ja lampunjalkain keskellä Ihmisen Pojan muotoisen” (Ilm. 1:12–13 KR 1938).

Ihmisen Poika, Kristus, on tämän seitsemänhaaraisen lampunjalan keskus. Hän on kaiken valaistumisen sydämessä, niin kuin Aslan on ”kaikkien kertomusten takana” Shastan mukaan *Hevosessa ja pojassa*.

Miksi kertomuksia on seitsemään eikä vain yksi? Miksi Lewis haluaa toistaa itseään?

Seitsemän tähteä – seitsemän kertomusta

Alkaessaan kirjoittaa *Velhoa ja leijonaa* Lewis ei tiennyt, että kirjoja tulisi enemmän kuin yksi. Hän halusi kirjoittaa kertomuksen, jonka teemana oli Jupiter, uskoakseni siitä syystä, että Jupiter oli hänen mieliplaneettansa, jonka alla hän leikillisesti sanoi itse syntyneensä ja josta ihmisten hänen mielestään tuli tietää enemmän kuin muista. ”Saturnuksesta tiedämme enemmän kuin tarpeeksi, mutta ketä ei tarvitsisi muistuttaa Jupiterista?”

Kirjoitettuaan Jupiter-kertomuksensa Lewis alkoi sitten työstää Venus-tarinaansa *Taikurin sisarenpoika*, mutta koska hän ei pystynyt löytämään kertomukselle oikeaa muotoa, hän työnsi sen hetkeksi sivuun. Sillä aikaa hän kirjoitti *Prinssi Kaspianin* ja *Kaspianin matkan maailman ääriin* ja päätti sitten tehdä kaikki seitsemän. Hän oli kirjoittanut näistä kirjoista neljä, ennen kuin hän julkaisi ensimmäisen.

Velho ja leijona ilmestyi 1950, muut kuusi vuosittain, viimeinen 1956. Hän kertoi eräälle aikaisemmalle opiskelijalleen, että hänellä oli ollut ”idea”, jonka hän halusi yrittää toteuttaa, ja nyt ”yritettyään toteuttaa sen loppuun asti” seitsemän kirjan jälkeen hänen oli aika lopettaa.

Sarjaa kirjoittaessaan Lewis saattoi esittää Kristuksen seitsemällä eri tavalla. Aslan on Kuningas, Komentaja, Valo, Peili, Sana, Elämä ja Salaisuus. Lewisin mielestä oli tärkeää puhua Kristuksesta monella eri tavalla, koska mikään yksi tapa ei sinänsä ollut riittävä. Miksi Raamatussa on neljä evankeliumia? Kukin niistä antaa erityisen näköalan Jeesuksen elämään ja toimintaan. Sama koskee seitsemää taivasta. Kullakin planeetalla on oma ainutlaatuinen tapansa hengellisen elämän esittämiseen.

Lewis sanoi kerran, että kuva Kristuksesta on vain ”malli tai vertauskuva, joka varmasti pettää meidät ajan mittaan ja juuri sitä käyttäessämme vaatii korjausta muista malleista”. Nämä vertauskuvat ovat ajan oloon meille riittämättömiä, koska ne ovat vain symboleja, eivät itse asia. Vain Kristus itse ei koskaan petä meitä. Meidän on ajateltava Kristuksesta ideoita ja imagoita käyttäen, mutta jos panemme luottamuksemme näihin symboleihin sen Yhden sijasta, jota ne symbolisoivat, erehdymme pahasti.

”Älä tee itsellesi jumalankuvaa.” Niin sanotaan kymmenessä käskyssä. Jumalankuvan ei tarvitse merkitä vain kirjaimellisesti puusta tai kivistä tehtyä esinettä. Se saattaa merkitä myös miellettyä epäjumalasta. Voimme tehdä epäjumalia omista ajatuksistamme ja palvoa ajatuksiamme Jumalasta, ikään kuin ne olisivat Jumala. Lewis kuitenkin sanoi: ”Minun ajatukseni Jumalasta ei ole jumalallinen ajatus.”

Käyttämällä Jumalasta enemmän kuin yhtä kuvaa muistutamme itseämme siitä, että mikä tahansa käyttämämme kuva on vain väliaikainen. Sitä on korjattava muil-

la kuvilla. Nämä kuvat palvelevat mieltämme, ne eivät pelasta sieluumme. Haurukka ei ole ruokaa.

Taivaat

Se, mikä koskee ajatteluamme Jumalasta, koskee myös ajatteluamme maailman-kaikkeudesta. Myös kosmoksen mallimme ovat väliaikaisia. Niitä tulee ja menee.

Kopernikuksen aikaan asti uskottiin, että Maa pysyi paikallaan ja oli kaiken keskus. Kopernikuksen jälkeen uskomme, että aurinko on keskuksessa ja maa pyörii sen ympärillä.

Kopernikuksen vallankumouksen jälkeen on ollut muita suuria muutoksia niissä tavoissa, joilla ajattelimme maailman-kaikkeudesta. Kosmoksen karttaamme ovat merkittävästi muuttaneet **Sir Isaac Newtonin** ja **Albert Einsteinin** löydöt ja teoriat, mainitakseni vain kaksi suurimmista fyysikoista.

Aikanaan on tuleva uusine ajatuksineen muita suuria tähtitieteilijöitä ja fyysikoita, jotka saavat meidät tarkistamaan käsitystämme maailman-kaikkeudesta ja paikastamme siinä. Siksi on mielekäs-tä suhtautua käsitykseemme keveästi. Meidän ei pitäisi ripustautua mihinkään malliin tai kuvaan liian tiukasti eikä myöskään torjua mitään kuvaa liian voimallisesti.

Lewis yrittää korostaa tätä kirjassaan *The Discarded Image* (’Hylätty kuva’): ”Älkää kokonaan unohtako Kopernikusta edeltänyttä kosmosta! Älkää hylätkö sitä liian nopeasti!” Kopernikusta edeltänyt malli on vanhentunut monin tavoin muttei kaikin tavoin. Se ei mahdollista kuuhen lentämistä, mutta se auttaa ajattelemaan kuusta rikkaasti ja mielekkäästi.

Emme halua tietää ainoastaan, kuinka kaukana kuu on ja mistä se on tehty ja paljonko se painaa. Haluamme tietää myös kuun hengellisen merkityksen. Koperni-

kusta edeltänyt tapa ajatella planeetoista otti huomioon niiden hengellisen tarkoituksen ja hengelliset ominaisuudet. Tuova vanha ajattelutapa ei ehkä aina yltänyt oikeisiin vastauksiin, mutta se esitti erittäin hyviä kysymyksiä. Lewis pohtii, ovatko modernin tieteen kysymykset parhaat vai ainoat mahdolliset. Kirjassaan *The Discarded Image* hän sanoo:

Toivottavasti kukaan ei ajattele, että suosittelen paluuta keskiaikaiseen malliin. Esitän vain pohdittavaksi [*consider*], että suhtautuisimme kaikkiin malleihin oikealla tavalla, niin että kunnioitamme niitä kutakin emmekä tee mitään niistä epäjumalaksenne.

Lewisillä on tässä kuten usein muutoinkin pieni pila mielessään, kun hän käyttää sanaa *consider*. Se koostuu kahdesta latinan sanasta: *con* 'yhdessä' ja *sidus* 'tähti'. Jonkin asian pohtiminen ei tarkoita vain sen ajattelemista vaan sen ajattelemista "tähtien kanssa". Tätä sanaa käytettiin alun perin astrologiassa. Kuinka moni kuitenkaan edes tietää sanan alkuperää ja merkitystä? Olemme unohtaneet tuon vanhan ajattelutavan.

Olemme tässä mielessä tosiasiallisesti köyhempiä kuin esi-isämme, koska emme enää ymmärrä moniakaan käyttämiämme sanoja. Ellemme ymmärrä, mistä olemme tulleet, emme todella ymmärrä, missä olemme tai minne olemme menossa. On tärkeää pitää tieto vanhoista ajattelutavoista elävänä, jotta voisimme pitää täysin elävänä tämänhetkisen ajattelutapamme.

Juuri kirjassaan *The Discarded Image* Lewis käyttää sanaa *consider* tietoisena sen vanhasta merkityksestä. Romaanisissa *Piinattu planeetta* Mercurius laskeutuu Maahan ja innoittaa ihmisiä laatimaan sutkauksia ja leikkimään sanoilla ja fantisoimaan: "paradokseilla, anekdooteilla ja

teorioilla nauraen ja harkiten [*consider*] ja kuitenkin siten, että se on vakavasti ottamisen arvoista." Sana *consider* on tässä itessään sanaleikki!

Uudelleen Lewis käyttää tätä sanaa *Velhossa ja leijonassa*. Peter ja Susan ovat huolissaan siitä, että Lucy saattaa olla tulossa hulluksi. Hän on väittänyt, että vaatekomeron takana on taikamaailma, mutta he eivät voi löytää sitä, kun menevät etsimään. Niinpä Peter ja Susan kertovat huolensa Professorille. Hän kysyy, mistä he tietävät, ettei Lucyn kertomus ole tosi. Susan vastaa: "Mutta Edmund sanoi, että he vain narrasivat." "Tätä kannattaa varmasti pohtia [*consider*], pohtia hyvin huolellisesti", Professori sanoo.

Jos ymmärrämme Lewisin rakkauden sanoihin ja planeettoihin, ymmärrämme, että Professori tarkoittaa tällä enemmän kuin ensi katsannolla näyttää. Peterin ja Susanin täytyy "huolellisesti pohtia" (*consider*), mitä Edmund sanoo. Edmund on käynyt taikamaailmassa mutta teeskentelee, ettei ole käynyt. Kun Peter ja Susan pohtivat tilannetta täysin eli ajattelevat ja toimivat "tähtien kanssa" ja toimivat erityisesti Jupiterin tapaan, he löytävät totuuden.

"Oh!" Susan sanoi äkkiä. Kaikki kysyivät häneltä, mistä oli kysymys. "Istun puuta vasten", Susan sanoi, "ja katsokaa, tuolla on valo." "Kautta Jupiterin, olet oikeassa", Peter sanoi. "Katso tuonne ja tuonne! Puita on kaikkialla. Tämä märkä aine on lunta. Luulenpa, että olemme sitenkin päässeet Lucyn metsään."

"Kautta Jupiterin", sanoo Peter tajua-matta sen täyttämistä merkitystä, mitä hän juuri on sanonut. "Kautta Jupiterin" – kautta Jumalan, jota Jupiter tässä symbolisoi – hän kuitenkin voi nähdä vaatekomeron takana olevan maailman totuuden.

"Tähtien kanssa ajattelemisen" tarkoittaa ajattelemista hengellisesti, sen muistamista, että materiaallinen maailma on enemmän kuin vain materiaa. Moderni

tiede loistaa vastatessaan kysymyksiin, jotka alkavat sanoilla *mitä* tai *missä* tai *miten*. *Mistä* tähdet on tehty? *Missä* ne ovat? *Miten* ne liikkuvat? On kuitenkin toisiakin kysymyksiä, jotka ovat esittämisen arvoisia. Ne kysymykset alkavat sanoilla *miksi* ja *kuka* ja *kenelle*. *Miksi* tähdet on tehty? *Kuka* teki ne? *Kenelle* ne on tehty?

Moderni tiede pyrkii ajattelemaan vain materian ja mekanismin ja mittaamisen puitteissa. Kopernikusta edeltänyt tiede sen sijaan pyrki ajattelemaan myös tarkoituksia ja persoonia ja näkökohtia. Lewisin mielestä oli virhe sallia näiden kahdenlaisten kysymysten leikkautua irti toisistaan. Voidaksemme olla täysin inhimillisiä meidän on esitettävä kummankinlaisia kysymyksiä ja vastattava niihin, ei vain yhdenlaisia.

Tässä kannattaa toistaa Eustacen ja Ramandun lyhyt keskustelu *Kaspianin matkassa maailman ääriin*:

”Meidän maailmassamme”, Eustace sanoi, ”tähti on suunnaton liekehtivä kaasupallo.” ”Teidänkään maailmassanne, poikani, ei tähti ole tuollaista. Se on vain sitä, mistä tähti on tehty.”

Kun pohdimme täydesti, mikä tähti on, näemme, että se on enemmän kuin sen pel-

kät aineelliset osat – jos meillä on silmät nähdä. Tähti on jumalallisen luovuuden sanna-aattaja – jos meillä on korvat kuulla.

Loppu

Narnia-koodi, jollaiseksi olen sitä nimitänyt, oli Lewisin loistava idea. Sen löytäminen auttaa selittämään näihin seitsemään kertomukseen liittyviä kaikenlaisia kiehtovia ja kauniita asioita. Luullakseni Lewis ei kuitenkaan haluaisi meidän keskittyvän häneen eikä hänen kirjasarjaansa vaan Jumalaa ja hänen luomakuntaansa.

Lewisin mielestä Psalmi 19 oli Psalmien kirjan suurin ja koko maailman suurinta runoutta. Apostoli Paavali lainaa sitä ja sanoo, että se, mitä taivaat puhuvat, on ”Kristuksen sanaa” (Room. 10:17–18). Tuo psalmi alkaa näin:

Taivaat julistavat Jumalan kunniaa, taivaankansi kertoo hänen teoistaan. Päivä ilmoittaa ne päivälle, yö julistaa yöle. Ei se ole puhetta, ei sanoja, ei ääntä jonka voisi korvin kuulla. Kuitenkin se kaikuu kaikkialla, maanpiirin yli meren ääriin. ●

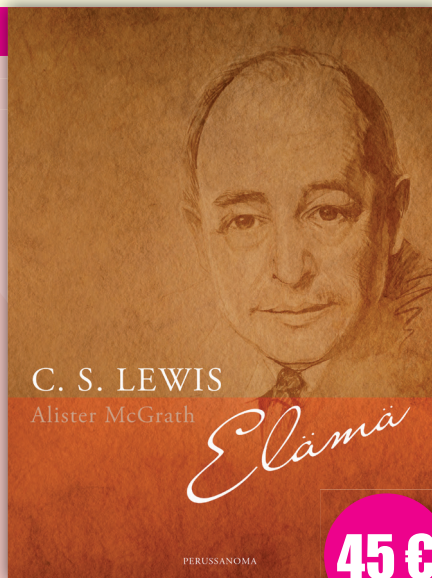
PS Perussanomman uutuuksia

SYKSYN KIRJATAPAUS

Alister McGrath

C. S. Lewis: Elämä

Kiehtova ja hätkähdyttävän tuore muotokuva C.S. Lewisin elämästä, ajattelusta ja vaikutuksesta länsimaiseen kulttuuriin. Alister McGrathin uutuuksikirja on yliverkoinen perin pohjaisuudessaan ja näkemyksessään. McGrath on mm. perehtynyt Lewiksen julkaisemattomaan kirjeenvaihtoon. Hän haastaa käsityksiä siitä, milloin Lewis siirtyi ateismista teismiin ja siitä edelleen kristityksi. *Ilmestyy lokakuussa.*

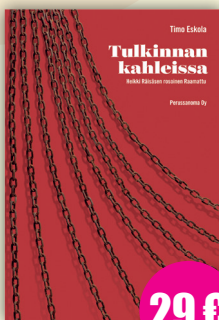

45 €

Timo Eskola

Tulkinnan kahleissa: Heikki Räisäsen rosoinen Raamattu

Ensimmäisessä suomenkielisessä kokonaisarviossa dosentti Timo Eskola tarkastelee raamatuntulkinnan perusteita emeritusprofessori Heikki Räisäsen tutkimuksissa. Räisänen on ollut kotimaisen raamatukeskustelun ytimeissä kolme vuosikymmentä. Eskola analysoi, millä perusteilla Räisänen hylkää Uuden testamentin teologian ja kristinuskon perinteisen sisällön. *Ilmestyy lokakuussa.*

29 €

Timo Eskola Sudet saarnatuolissa

Sudet saarnatuolissa on itsenäinen jatko-osa Eskolan aiemmalle Ateistit alttarilla -pamfletille vajaan kymmenen vuoden takaa. Tekijä jatkaa suomalaisen raamatukeskustelun arvioimista nostamalla esille konkreettisia esimerkkejä yhä rajummaksi käyvstä kiistasta. *Ilmestyy marraskuussa.*

17 €

www.perussanoma.fi | puh. 09 5123 9120 (klo 9-16) | tilauspalvelu@perussanoma.fi

PERUSSANOMA - USKON JA TIEDON LÄHTEELLÄ

Lewisin terävä analyysi raamatunkritiikin harharetkistä

Erkki Ranta

Kirjoittaja on teologian tohtori ja Tampereen Viinikan seurakunnan eläkkeellä oleva kirkkoherra. Hän käsitteli tätä aihetta *Perustan* teologisilla opintopäivillä 2013.

Neljä näkökohtaa

C. S. Lewisin postuumissa artikkelikoelmassa *Entisen ateistin kristillisiä esseitä* (1967, suom. 1968) on hänen Englannin kirkon papeille pitämänsä esitelmä *Moder-ni teologia ja raamatunkritiikki* (s. 191–209). Hauskasti ja samalla vakavasti hän käsittelee aihetta maallikon neljänä ”määkimi-senä” ja ihmettelynä alennustilasta, johon liberaalinen raamatunkritiikki on eksyt-tänyt monet papit. On kaivettu uudelleen esille vanha keskiaikainen kahden totuuden tie: papit ovat saarnatuolissa eri lin-jalla kuin sakastissa.

Tämä eksegeettinen skitsofrenia on yhä voimissaan myös osassa meidän papistoamme. ”Liberaalit papit ovat herättäneet eloon vanhan keskiaikaisen käsityksen kahdesta totuudesta: kuvitellusta, jota voi saarnata kansalle, ja esoteerisesta, jota käytetään papiston keskuudessa.”

Artikkelin lopussa Lewis esittää vakavan huolensa Englannin papiston tilasta. Samanlaisen huolen me voimme liittää Suomen kirkon tilanteeseen:

Oli aika, jolloin maallikko pyrki kätke-mään sen tosiasian, että hän uskoi paljon vähemmän kuin kirkkoherra; nyt hän yrittää salata sitä, että hän uskoo paljon enemmän. On hämmentävää olla lähetystyöntekijä oman kirkkonsa

pappien piirissä. Minulla on kuitenkin kauhistuttava tunne, että ellei sellaiseen lähetystyöhön pian ryhdytä, Englannin kirkon tuleva historia on todennäköisesti lyhyt.

Uskoteltu kyky lukea tekstien rivien välistä

Lewisin ensimmäinen kritiikki kohdistuu **Rudolf Bultmannin** ja hänen seuraajiensa kuviteltuun kykyyn ”lukea vanhojen tekstien rivien välistä; ilmeistä on, etteivät he kykene lukemaan itse rivejäkään”. Heidän skepsiksensä kohdistuu erityisesti Jeesuksen persoonaan, jolla ei ole mitään merkitystä Paavalin tai Johanneksen julistukselle: ”Miten ihmeessä tämä oppinut saksalainen on tullut niin sokeaksi, ettei hän näe sellaista, minkä kaikki ihmiset häntä lukuun ottamatta näkevät?”

Suomessa Bultmannin ja **Heikki Räisäsen** opetuslapsia on erityisesti ns. tutkijoiden keskuudessa. He rohkenevat väittää, ettei Jeesus ollut merkittävä persoona, vaan vasta hänen eräät opetuslapsensa tekivät hänet sellaiseksi. Esimerkkinä olkoon **Outi Lehtipuun** artikkeli synodaalikirjassa 2010 *Minä uskon? Jumala-usko 2010-luvulla*: historian Jeesus ei ollut erityisen lahjakas ja eli samanlaisissa synneissä kuin muutkin ihmiset ja oli jopa naimisis-sa Maria Magdalenan kanssa.

Periaatteessa samalla linjalla ovat ne teologit, jotka erottavat toisistaan historian Jeesuksen ja ylösnousseen Kristuksen. Jeesuksen omasta kristologiasta ei jää paljon jäljelle esimerkiksi **Juha Pihkalan** kirjassa *Johdatus teologiaan*: ”Näyttää siltä (!), ettei Jeesus itse käyttänyt itsestään

ainuttakaan niistä kristologisista nimi-tyksistä, joita alkukirkko on käyttänyt hänestä hänen ylösnousemuksensa jälkeen (profeetta, kärsivä Herran palvelija, Ylipappi, Messias, Ihmisen Poika, Herra, Vapahtaja/Pelastaja, sana, Ihmisen Poika).” Pihkala riisuu Jeesukselta kaikki ne kristologian pääasiat, jotka evankeliumeissa ovat nimenomaan Jeesuksen *verba ipsisima*: ”Historiallinen Jeesus ei ilmeisesti- kään (!) antanut suoria vihjeitä siitä, miten hänen persoonansa oli ymmärrettävä – – mitä todennäköisimmin (!) hän ei etukäteen puhunut kuolemansa pelastavasta merkityksestä.” (S. 167–170.)

Tämä on ”puhdasta” bultmannilaisuutta. Ei liene siis ihme, että kirjassa *Nurkkaan ajettu Jumala?* (2004) Pihkala yhtyy **Esko Valtaojan** rajuun kritiikkiin Lewisistä ja tämän näkemyksiin liberaaleista.

Jeesuksen opetusten oikea ymmärtäminen

Lewisin toinen kritiikki liittyy liberaalien väitteeseen, että Jeesuksen seuraajat, myös evankeliumien kirjoittajat, ovat ymmärtäneet väärin Jeesuksen opetukset. ”Vasta nykyaikaiset oppineet ovat ne ymmärtäneet tai kaivaneet maasta.” Nämä luulevat ymmärtävänsä Jeesuksen ajan elämää paremmin kuin ne, jotka elivät siinä ympäristössä, puhuivat samaa kieltä ja tunsivat Jeesuksen henkilökohtaisesti. Näillä liberaaleilla ei ole mitään noista eduista, vaikka he luulevat tuntevansa asiat paremmin. ”Siinä on *a priori* epätodennäköisyys, johon tuskin mikään perustelu ja todiste voisi vaikuttaa.”

Ihmeet ja todellisuus

Mielestäni tärkein kritiikki liberaalien näkemysten syntymiseen liittyy **Lewisin kolmanteen näkökohtaan**: ”Huomaan

näiden teologioiden alituisesti vetoavan siihen periaatteeseen, ettei ihmeenomaista voi tapahtua. – – Haluan osoittaa, että tämä on puhtaasti filosofinen kysymys. Tutkijoilla tutkijoina ei ole siitä puhumiseen enempää arvovaltaa kuin kenellä tahansa toisellakaan. Sanonta ’ihmeenomainen on epähistoriallista’ on tuotu mukaan näiden tekstien tutkimukseen, mutta sitä ei ole niistä opittu – – ei maailman kaikkien raamatunkriitikkojen yhdistetty auktoriteetti ole tässä minkään arvoinen.” Näiden kriitikkojen ”mielipiteisiin on ilmeisesti vaikuttanut heidän kasvuaikansa henki”, vaikka he eivät itse sitä huomaa. Tässä vaikuttaa esiymmärrys, joka positivismiin ja yleensä valistusfilosofian hengessä sulkee pois yliajallisen todellisuuden.

On mielenkiintoista verrata **Timo Veijolan** ja Räsäsän ajattelun radikaalista eroa juuri tässä kohdassa. *Teologisen Aikakauskirjan* artikkelissa 1/2001 Veijola kirjoittaa sarkastisesti: ”Historiallis-kriittinen eksegetiikka on suorittanut tehtävänsä niin perusteellisesti, että enää ei ole todellista vaaraa liiasta hengellisyydestä, vaan pikemminkin hengen sammuttamisesta sielläkin, missä itse tekstien oikea ymmärtäminen vaatii hengellistä tai vertauskuvallista tulkintaa.” Hän puhuu samalla hengellisen todellisuuden näkemisestä. Yksin Pyhä Henki voi avata tämän todellisuuden. Ylösnousseen kohtaaminen teki opetuslapsista kärsivän ja ylösnousseen Messiaan todistajia. Tätä suurta ihmettä Veijola tuo toistuvasti esille artikkelissaan. Siitä näkee, mitkä rajoitukset pelkillä historiametodeilla on saavuttaa Kristus-uskon todellisuus.

Räsäsän suhde Raamattuun ja hänen näkemystensä takana oleva esiymmärrys tulevat riipaisevasti esille hänen haastattelussaan *Suomen Kuvalehdessä* 14.9.2012. Hänen kunniaukseen on sanottava, ettei hän edes yritä peitellä ateistisia näkemyksiään. Hän ei ole muuttanut käsityksiään

yli 40 vuoden aikana. Arvostan häntä profaanina historiantutkimuksen metodien käyttäjänä. Tekstien analyttinen tarkastelu on hänen vahvoja puoliaan. Hän on kuitenkin täysin pihalla, kun tulee kysymys tekstien tulkinnasta. Koska hänen todellisuudenkäsitteensä on täysin immanenttinen, hän ei voi ymmärtää Jumalan sanan keskeisintä sanomaa. Jeesuksen sovituskoulema ja ylösnousemus eivät sovi hänen näkemyksiinsä. Raamatun pelastushistoriallinen linja ja punainen lanka Vanhan testamentin ja Uuden testamentin välillä ovat häneltä hukassa.

Muuta syytä tähän hämmennykseen en voi löytää kuin sen, että hän ei ole ”kuullut askeleita pimeästä”, kuten Lewis asian ilmaisee. Voisimme kertoa ja olemme kertoneetkin monista Ylösnouseen kohtaamiseen liittyvistä todellisista kokemuksista ja rukousvastauksista, joita ei voi selittää ilman yliajallista todellisuutta. Jos uskon käsi on amputoitu, ei voi auttaa muu kuin evankeliumin todellisuuden kohtaaminen ja Jeesuksen sana sille, jonka käsi oli kuivettunut: ”Ojenna kätesi!” Ilman tällaista kohtaamista ”pienet lapset edelleen leikkivät kaupungin pimeissä sokkeloissa, että on (leikisti) olemassa mörköjä” (Lewis). Tässä olemme tekemisissä sellaisen syvän mysteerin edessä, joka voi aueta meille vain Jumalan oman työn kautta. Rohkenemme viitata Jeesuksen sanoihin: ”Kukaan ei voi tulla minun tyköni, ellei Isä häntä vedä” (Joh. 6:44).

Rekonstruktiot ja ketjuhypoteesit

Lewisin ”neljäs määkiminen” on äänekäin ja pisin. Se liittyy Raamatun tekstien syntyhistorian rekonstruoimiseen. Lewis nojautuu ensi käden todistusaineistoon osoittaessaan tämän metodin heikkouden: ”Olen pannut merkille, miten arvostelijat ovat rekonstruoineet omien kirjojeni syn-

tyhistorian. – – Vaikutelmani on, ettei koko kirjallisen elämäni aikana yksikään näistä arvauksista ole ollut ainoassakaan kohdin oikea; menetelmän avulla on päädytty sataprosenttisen epäonnistumisen ennätukseen.” Lewis toteaa kirjallisuushistorian professorina, että vaikka hän kunnioittaa suurten raamatunkriitikkojen oppineisuutta, hän ei voi samalla tavoin kunnioittaa heidän arvostelukykyään. Hehän uskovat edustavansa lähes yli-inhimillistä arvostelukykyä ja uutteruutta. Bultmann oppilaineen uskoo saaneensa kyvyn ”nähdä kauan sitten kuolleiden miesten sieluun. – – heidän ja evankelistojen välillä on paljon vakavampia esteitä, sekä hengellisiä että älyllisiä, kuin arvostelijoideni ja minun välillä.”

Modernin tutkimuksen varmat tulokset ovat yleensä ohimeneviä. ”Kaikkiialla, teologiaa lukuun ottamatta, on syntynyt voimakas epäily itse epäilyä kohtaan.” Näiden kriitikkojen kuviteltu ylivertaisuus on näköharhaa. Niinpä heidän näkemyksiinsä törmäävän ei tarvitse tuntea itseään tyhmäksi. Hänen epäilyksillään näitä kriitikkoja kohtaan ”saattaa olla tulevaisuus, josta hän kenties salaa unelmoi”. Liberaalit harrastavat ketjuhypoteeseja, rakentavat monimutkaisen rekonstruktion hypoteesista hypoteesiin ja päätyvät lopulta yhdistelmään, joka ei edusta juuri mitään todennäköisyyttä.

Tähän metodiseen harhaan kiinnitti huomiota taannoin *Yliopistolehdessä* **Heikki Kirjavainen**, joka katsoi, että ketjuhypoteesit eivät edusta edes 50 prosentin todennäköisyyttä. Lewis toteaa: ”En voi kuvitella edes oman ajatteluni historiaa yhtä varmasti, kuin nämä miehet kuvailevat alkukirkon ajattelua.” Kuin yhdistelmänä artikkelissaan Lewis sanoo: ”Olen näkevä, miten transsendentti todellisuus sulkee pois paikallisuuden tai miten käsitämättömällä tavalla se sulautuu siihen ja antaa sille merkityksen. Eikö meidän kannatakin odottaa?” ●

Mielenkiintoisia ohjelmia STI:ssä syksyllä

Sielunhoitopaja:

Mielenterveys ja sielunhoito

torstaina 31.10. klo 16–18

Kasvatustiet. tri, sairaanhoidon opettaja
Annukka Häkämies alustaa mielen-
terveyteen liittyvistä kysymyksistä.

Sielunhoitajan on tärkeää tunnistaa sielunhoidettavan mielenterveyden ongelmat ja osata suhtautua niihin oikealla tavalla. Hengellisiä ongelmia ei saa psykologisoida, mutta myöskään psyykkisiä ongelmia ei saa hengellistää. Keskustelua.

Heikki Räisänen – mies myyttien takana

Timo Eskolan luento

torstaina 14.11. klo 16–18

Dosentti Timo Eskola on julkaisemassa syksyllä laajan tutkimuksen raamatuntulkinnan historiasta. Teos katsoo tutkimuksen vaiheita erityisesti professori Räisäsen uran eri vaiheiden lävitse. Tämä ikkuna avaa monet näkymät siihen, miten historiallis-kriittinen tutkimus on kulkenut kohti sosiologista raamatuntulkintaa. Räisäsen ajattelun takaa löytyy tutkimuksen suuria nimiä, kuten Peter Berger ja jopa Max Weber. Räisänen edustaa kulturalismia, jossa uskontoa pidetään pelkkänä kulttuurin vaihtuvana osatekijänä.

Eskola avaa syksyn keskustelun aiheesta luennollaan STI:ssä. Hänen väitteensä on, että Räisäsen kuuluisuudesta huolimatta vain harva tietää, mitä tämä oikeasti ajattelee Raamatusta. Edes Räisäsen oppilaat eivät ole pitäneet Suomessa esillä niitä perusteita, joiden varaan hän rakentaa oman tulkintansa. Nyt on korkea aika siirtyä keskustelemaan raamattukiistamme suurista taustatekijöistä.

Lämmin kiitos STI:n työn tukemisesta.

Muistathan myös rukoilla STI:n työn puolesta.

Suomen teologinen instituutti

Kaisaniemenkatu 13 A
00100 Helsinki
puh. 09 668 9550

www.sti.fi

● Eroos ja onnellisuus

C. S. Lewisin erimielisyys luterilaisen Anders Nygrenin kanssa

Jason Lepojärvi

Kirjoittaja on teologian maisteri ja Helsingin yliopiston tohtorikoulutettava ja valmistautuu puolustamaan lähiaikoina väitöskirjaansa artikkelin aihepiiristä. Hän on Junior Research Fellow St Benet's Hallissa Oxfordin yliopistossa ja Oxfordin yliopiston C. S. Lewis -seuran puheenjohtaja.

Lewis vs. Nygren: tietoinen välienselvittely

Ruotsalaisen **Anders Nygrenin** teoksen *Den kristna kärlekstanken genom tiderna: Eros och Agape* osa I julkaistiin 1930. Se on historiallis-teologinen tutkielma kristillisestä rakkauskäsityksestä (*agapee*), siten kuin se ilmenee Uudessa testamentissa ja vastakohtana helleenille rakkauskäsitykselle (*eroos*). Osa I kattaa kolmanneksen koko työstä. Osa II julkaistiin 1936. Se kuvaa *agapeen* ja *erooksen* välienselvittelyä sen ”luonnolliseen ratkaisuun eli reformaatioon saakka”. **Augustinus** on Nygrenin kertomuksen pahis, **Luther** sen sankari. Osa I ilmestyi englanniksi nimellä *Agape and Eros: A Study of the Christian Idea of Love*.

36-vuotias **C. S. Lewis** kuuli kirjasta ensi kerran 1934 oxfordilaiselta kollegaltaan **Janet Spensiltä** ja kiinnostui siitä heti. Spens lähetti oman kappaleensa Lewisille lainaksi. Kaksi kuukautta myöhemmin Lewis kirjoitti hänelle:

Varmaankin jo ajattelet, ettet koskaan saa kirjaasi takaisin! Se on äärettömän kiinnostava teos. Olen taipuvainen ole-

maan hänen kanssaan eri mieltä. – –
Mutta minun on luettava se uudelleen. Hän on järjestyttänyt mielenrauhaani.

Lewis ei ollut ensimmäinen eikä olisi viimeinen, jota Nygrenin teos järjestyttäisi. Princetonin yliopiston professorin ja Oxfordin yliopiston C. S. Lewis -seuran entisen puheenjohtajan **Eric Gregory**n tilannekuvausta mukaillen Nygrenin kipinästä kasvoi tieteellinen tulimyrsky, joka riehui koko 1900-luvun sekä protestanttisessa että katolisessa teologiassa.

Lewisin elinaikana Nygrenin teokseen julkaistiin kaksi vaikutusvaltaista vastinetta: englantilaisen teologin **John Burnaby**n *Amor Dei* (1938) ja englantilaisen jesuiitta filosofin **Martin D’Arcyn** *The Mind and Heart of Love* (1945). Lewisin teos *Neljä rakkautta* (1960) ei ollut vielä ilmestynyt, mutta D’Arcy oli lukenut Lewisin teoksen *The Allegory of Love* (1936), jota hän kuvaili ”erittäin tärkeäksi”, ”mestarilliseksi” ja sen joissakin historiallisissa huomioissa ”viimeiseksi sanaksi”. Nygren noteeraa Burnaby:n ja D’Arcyn kontribuution esipuheessaan kirjansa myöhempään laitokseen:

Syy, miksi nämä tärkeät ja kiinnostavat teokset tulevat eri johtopäätöksiin kuin omani, on se, että ne aloittavat eri premisseistä. – – Minulla ei ole syytä hylätä alkuperäistä argumenttiani milteään kohdin, joten teokseni julkaistaan uutena laitoksena ilman sisällöllisiä muutoksia.

Nygrenillä on itseluottamusta. Näistä roomalaiskatolisista ja myös protestanttis-

ta kritiikeistä huolimatta Nygrenin antiteeseistä *erooksen* ja *agapeen* välillä – eli itsekkään, pakanallisen ja inhimillisen rakkauden ja epäitsekkään, kristillisen ja jumalallisen rakkauden välillä – tuli lähes normatiivisia 1900-luvun protestanttisessa teologiassa ja sitä kautta populaariajattelussa.

Nykyään Nygrenin mallia pidetään yleisesti karikatyyrinä, mutta kuten **Risto Saarinen** on osuvasti kirjoittanut, se ”uppiniskaisesti kieltäytyy kuolemasta”. Sen jälkiseurauksia tutkitaan, ja sen sanastoa hyödynnetään edelleen aina väitöskirjoista paavillisiin kiertokirjeisiin asti kuten paavi **Benedictus XVI:n** ensimmäisessä kiertokirjeessä *Deus Caritas Est*, vaikkei Nygreniä mainitakaan nimeltä.

Lewisin vielä elossa olevan sihteerin **Walter Hooperin** mukaan Lewisin rakkaudenteologinen ajatustyö jatkui tämän jälkeen vuosia. Johtopäätösten idut löytyvät jo näiden kirjeiden ensireaktioista, mutta Lewisin lopullinen positio luonnollisista rakkauksista ja niiden suhteesta *agapee*-rakkauteen on löydettävissä kirjassa *Neljä rakkautta* (1960, uusi suomenkielinen laitos 2012).

Amerikkalainen Lewis-tuntija ja pastori **Will Vaus** toteaa, että vaikka Nygrenin vaikutus Lewisiin oli suuri, ”Lewis ei lopulta yhtynyt kaikkiin Nygrenin ajatuksiin”. Tämä on turhan varovainen diagnoosi. Lewis ja Nygren olivat samaa mieltä tuskin mistään, paitsi ehkä yleiskristillisistä latteuksista kuten esimerkiksi ”Jumala on rakkaus” ja ”Jumala ensin rakasti meitä”. En sano niitä latteuksiksi siksi, että ne olisivat epätotta, vaan siksi, että ne ovat läpikuluneen totta. Sen sijaan yhtymäkohtia oikeasti kiistanalaisista rakkauden teologian kysymyksistä kuten teologisesta antropologiasta, pelatusopista, syntiopista tai luonnon ja armon suhteesta saa näiden herrojen väliltä hakemalla hakea.

Kuten paavi Benedictus myöskään Lewis ei mainitse Nygreniä nimeltä teoksessaan *Neljä rakkautta*. Se kritikoikin Nygrenin koko projektin ydintä, *eroos*-rakkauden parhausta ja sen irrottamista *agapee*-rakkaudesta. Tarverakkaus (*need-love*), joka on Lewisin löyhä vastine Nygrenin *eroos*-rakkaudelle, on Lewisin mallissa hyvää rakkautta. Lahjarakkaus (*gift-love*), joka puolestaan vastannee Nygrenin *agapee*-rakkautta, ei Lewisin mallissa ole puhtaaksiviljeltyä jumalallista rakkautta, vaan sen juuret itävät jo inhimillisessä rakkaudessa. Korkeammat rakkauden muodot rakentuvat matalampien rakkauksien päälle. Armo täydellistää inhimilliset rakkaudet, ei tuhoa niitä.

Neljä rakkautta ei ole ainut teos, jossa Lewis pyörittelee nygreniläisiä teemoja. Esimerkiksi Saarisen mielestä Lewisin kaunokirjallinen romaani *Till We Have Faces* (1956), joka on kivunnut monen Lewis-lukijan suosikiksi, on syvä-rakenteiltaan vieläkin kriittisempi Nygreniä kohtaan.

Lewisillä oli kuitenkin myös hyvää sanottavaa Nygrenistä. Kun 1935 eräs amerikkalainen filosofi kutsui Nygrenin teosta ”protestanttisuuden kauhistuttavimman virtauksen viimeiseksi sanaksi, suoraan Lutherista Barthiin”, Lewis koki velvollisuudekseen esittää vastalauseen: ”Olen hiukan eri mieltä – *protestantti* ei minus- ta ole kielteinen käsite.” Kaksikymmentä vuotta myöhemmin Lewis jo suorastaan kehuu Nygreniä toiselle amerikkalaiselle kirjekaverilleen. Kirjeet löydettiin vasta 2000. ”Nygrenin erityinen ansio, ainakin mitä minuun tulee, oli se, että hän antoi meille uuden käsitteellisen työkalun: on erittäin hyödyllistä ja valaisevaa voida puhua – – rakkauden kahdesta elementistä *erooksena* ja *agapeena*.” Lewis selittää, että hänen on kuitenkin pakko kutsua niitä ”elementeiksi”, koska hänen mielestään Nygren puski vastakkainasettelunsa liian

pitkälle, ikään kuin ne olisivat toisensa poissulkevia.

Eikö ole selvää, että hyvissä ystävyys-suhteissa ja hyvissä avioliitoissa, vaikka *eros* saattaa olla lähtökohta, molemmat sekoittuvat, ja sujahdamme toisesta toiseen kymmenen kertaa päivässä? – Onkohan Nygren päätenyt positioonsa jonkin sekaannuksen [*confusion*] kautta? Oli miten oli, hänen kirjansa oli todella hyödyllinen: meillä molemmilla on nyt käytössämme *eros*- ja *agapee*-rakkauden jaottelu, jonka voimme pitää, kunhan olemme ensin unohtaneet hänen ylilyöntinsä.

Tässä artikkelissa käsittelen rakkauden ja onnellisuuden suhdetta. Tämä on vain yksi mutta erittäin tärkeä niistä kysymyksistä, joissa Lewisin mielestä Nygren ampui yli. Nygren nimittäin väitti, että *eros*-rakkaus on luonnostaan aina ”eudaimonistista”, toisin sanoen omaa onnellisuuttaan etsivää.

Kirjassaan *Neljä rakkautta* Lewis argumentoi tätä vastaan voimakkaasti. Lewisin käyttämä sana *onnellisuus* on niin lähellä Nygrenin ”eudaimoniaa”, että ”kyseessä lienee tietoinen välienselvittely”, kuten Saarinen *Teologisessa aikakauskirjassa* asian ilmaisi. Olen Saarisen kanssa samaa mieltä molemmista kohdista: erimielisyys lienee tietoinen, ja sen voimakkaasta luonteesta johtuen sitä voidaan kutsua välienselvittelyksi.

Esitettyäni Lewisin argumentin aion kuitenkin haastaa sen. Pysin osoittamaan, että *eros* pyrkii onnellisuuteen, kuten Nygren uskoi – mutta ei siinä kaikki. Riippumatta siitä, mitä Lewis väitti, hän saattaa itse asiassa olla Nygrenin kanssa pitkälti samaa mieltä muttei joka kohdasta. Lopussa paljastan, mistä minusta Lewisin kenkä näyttää oikeasti puristavan.

Tähtääkö eros onnellisuuteen?

Nygrenin mukaan *eros*-rakkaus on 1) haluavaa tai pyrkivää rakkautta, 2) ihmisen hapuilua kohti Jumalaa ja 3) egosentristä rakkautta (AE 175). *Agapee* on tämän vasta-kohta: 1) se ei halua mitään eikä siis arvoita kohteitaan, 2) se on Jumalan teko, ei ihmisen, ja 3) se on epäitsestä, ei itsestä rakkautta.

Nygrenin mukaan *eros*ksen läpäisee niin kutsuttu ”eudaimonistinen skeema”: ”Kaikki halumme ja kaipuamme ovat enemmän tai vähemmän egosentrisiä, mutta selkein todiste *eros*ksen egosentrisyydestä on sen läheinen suhde eudaimoniaan” eli individualistiseen onnellisuuden tavoitteluun (180). Sen sijaan aito kristillinen rakkaus ”on spontaania, toisin kuin eudaimonistisesti motivoitunut toiminta”. Kristillinen rakkaus ”on vapaa itsekkäistä laskelmista ja ulkoisista vaikuttimista” (726).

Nygrenin ”eudaimonistisen skeema” voidaan esittää neljänä toisiinsa liittyvänä väitteenä:

- 1) *Eros* pyrkii aina rakastajan onnellisuuteen, ja
- 2) tämä onnellisuudenkaipuu on moraalisesti tuomittavaa, sillä
- 3) se on kykenemätön agapistiseen uhrautuvuuteen ja
- 4) laskelmoivasti käyttää rakastettua astinlautana onnellisuutensa saavuttamiseksi.

Lewis on eri mieltä jokaisesta väitteestä ja tekee sen selväksi kirjassa *Neljä rakkautta*. Lewis tosiaan kutsuu yhtä ”neljästä” rakkaudesta sanalla *eros*, mutta hän tarkoittaa sillä yksinkertaisesti sitä, että joku ”on rakastunut” – sitä ”tilaa, jossa rakastavaiset ovat” (NR 133). Hän siis käyttää *eros*-sanaa paljon suppeammassa merkityksessä kuin Nygren.

Nygrenin ja Lewisin *eroos*-rakkauksien vertaaminen keskenään on kuitenkin mahdollista ja hedelmällistä. Parjattaessaan *eroos*-rakkauden onnenkaipuuta Nygren väittää jotakin kaikesta inhimillisestä rakkaudesta. Lewis tietää sen. Jos hän voi osoittaa, että hänen itsensä kuvaama *eroos*-rakkaus eli eroottis-romanttinen rakkaus ei ole eudaimonistista eli pyrkivää, hän onnistuu puhkomaan upottavan reiän Nygrenin paattiin. Nygrenin malli epäonnistuisi lähtökohdiltaan.

Analyysin pohjaksi joudun siteeraamaan Lewisiä suhteellisen paljon, koska ensinnäkin tahdon osoittaa, että Lewisin argumentaatio saattaa ainakin jossain määrin olla retorista eikä loogista. Vielä tärkeämpi syy on, että kysymys rakkauden ja onnellisuuden suhteesta on hyvin monimutkainen. Lewisin omien sanavalintojen sivuuttaminen ei siten olisi rakentavaa – eikä ainakaan kovin viihdyttävää. Lewisin argumentti on seuraava.

”[Eros] ei tähtää onneen. Saatamme luulla sen tähtävän, mutta kun se saatetaan kokeeseen, käy ilmi että asia on toisin. Jokainen tietää, että rakastavaisia on turha yrittää erottaa toisistaan sillä perusteella, että heidän avioliittonsa todennäköisesti tulee olemaan onneton. Tämä ei johdu pelkästään siitä, että he eivät usko tätä. Yleensä hän he eivät varmaan usko sitä. Mutta vaikka he uskoisivat, he tuskin perääntyisivät. Eroksen varmin tunnusmerkki on nimittäin se, että eroksen ollessa meissä me mieluummin jaamme rakastettumme kanssa onnettomuuden kuin olemme onnellisia ilman häntä. (NR 153.)

Lewisin väite on todella radikaali. *Eroos* ei tähtää onneen – se mieluummin jopa jakaa onnettomuuden rakastettunsa kanssa kuin onnellinen ilman häntä:

Vaikka rakastavaiset olisivat kypsiä ja kokeneita ihmisiä, jotka tietävät särkyneiden sydämien paranevan lopulta ja voivat nähdä selvästi ennakoita, että jos he kovettaisivat sydämensä nyt ja kesäisivät kuolemantuskan, jonka eroaminen tällä hetkellä tuottaisi, he olisivat kymmenen vuoden kuluttua lähes varmasti onnellisempia kuin avioliitossa koskaan voisivat olla – silloinkaan he eivät eroaisi. Eroottiselle rakkaudelle kaikki nämä laskelmat ovat asiaankuulumattomia – samoin kuin Lucretiuksen viileän brutaali asenne on asiaankuulumaton Venukselle. – – Vaikka mitkään selitykset eivät enää voisi muuttaa sitä tosiasiaa, että avioliitto rakastetun kanssa johtaa ainoastaan kärsimykseen – vaikka se ei voi luvata mitään muuta elämää kuin parantumattoman vammaisen hoitamista, toivotonta köyhyyttä, maanpakoa tai häpeää – eros ei koskaan epäröi sanoa: ”Tämä on parempi kuin suhteen katkaiseminen. On parempi olla onneton hänen kanssaan kuin onnellinen ilman häntä. Sydämemme saavat särkyä, kunhan ne särkyvät yhdessä.” (NR 153–154.)

Lewis on peräänantamaton: ”Jollei sisälämme kuuluva ääni sano näin, se ei ole eroottisen rakkauden ääni.”

Mitä tähän voisi enää lisätä? Eikö Lewis ole oikeassa? Onko hän oikeassa?

Lewis ei väitä, ettei *eroos*een liitty hyviä asioita, mutta hän johdonmukaisesti kieltäytyy kutsumasta niitä ”onnellisuudeksi”. Esimerkiksi puhuessaan *eroos*en ”leikkisyydestä” Lewis kirjoittaa:

Vaikka kahden toisiaan rakastavan ihmisen tilanne olisi niin traaginen, ettei kukaan sivustakatsoja voisi pidättää kyynelitään, heidät itsensä – puutteen kourissa, sairaalassa, vankiloiden vierailupäivinä – yllättää joskus hilpeys

[*merriment*], jota sivustakatsoja, mutta eivät he itse, pitää sydäntä särkevän lii-
kuttavana (NR 154).

Eroos voi siis olla hilpeää tai iloista. Mut-
ta eivätkö hilpeys ja ilo liity jollakin taval-
la onnellisuuteen? Vaikka Lewis myön-
täisi, että ne liittyisivät, lainaus osoittaa
vain, että hilpeys (ilo, onnellisuus) voi olla
erooksen tervetullut seuraus tai sivuvaiku-
tus, ei sen päämäärä, ei alkuunpaneva vai-
kutin. Ero on tärkeä. On yksi asia tähdätä
johonkin, toinen asia kompastua siihen.

Toinen tärkeä johtelu on ”onnellisuus-
den” ja ”onnettomuuden” ero. Tapa, jol-
la Lewis käyttää näitä sanoja, on hiukan
hämmentävä.

Kahdenlaista onnellisuutta: ”tavallista” ja ”syvällistä”

Miltä se ”onnettomuus” näyttää, jonka
Lewis sanoo *erooksen* valitsevan ”onnelli-
syyden” sijaan? Hän tarjoaa listan tun-
nusmerkkejä: elämä, johon kuuluu ”pa-
rantumattoman vammaisen hoitamista,
toivotonta köyhyyttä, maanpakoa tai hä-
peää” (NR 153). Kuvaus on myönnettävästi
synkkä. Tärkeitä onnellisuuteen yleisesti
liitettyjä tekijöitä puuttuu: terveys, vau-
raus, koti ja kunnia.

Terveys, vauraus, koti ja kunnia: on-
ko tämä onnellisuuden riittävä määritel-
mä tai ehto? Väittäisin, ettei ole. Ei Lewis
varmaan itsekään sitä sellaiseksi tarkoi-
tanut. Se on kuitenkin se onnellisuuden
määritelmä, jolla Lewis tässä puoliavoim-
esti pelaa. Teknisenä terminä me voi-
simme kutsua tämänkaltaista onnelli-
suutta ”tavalliseksi” tai ”tavanomaiseksi”
onnellisuudeksi (*conventional happiness*).

Lewisin argumentaation syvärakenteet
kuitenkin paljastavat, että taustalla vai-
kuttaa samanaikaisesti myös toinen on-
nellisuuden määritelmä. Hänen *erooksen-
sa* ei tähtää tavanomaiseen onneen. Mutta

kun pintaa vähän rapsuttaa, myös se täh-
tää toisenlaiseen, ehkä syvempään on-
neen.

Lewis myöntää, että rakastavat eivät
yleensä usko, että heidän avioliittonsa tu-
lee olemaan onneton. Miksi he eivät us-
ko sitä, jos kerran *eroos* ei lupaisi onnel-
lisuutta? Lewis myös puhuu eroamisen
”kuolemantuskasta”. Mistä tällainen tus-
ka kumpuaa, ellei ainakin osaksi onnet-
tomasta tulevaisuudennäkymästä ilman
rakastettua? Kaiken lisäksi *eroos* sanoo:
”Tämä on parempi kuin suhteen katkai-
seminen. On parempi olla onneton hänen
kanssaan kuin onnellinen ilman häntä.”
Hän tarkoittaa onnettomuutta siinä mer-
kityksessä, joka seuraa tavallisen onnelli-
suuden menettämisestä.

Sana ”parempi” on tässä aika paljasta-
va. Se on komparatiivi, joka on asetettu
kahden kilpailevan tilanteen väliin. Mik-
si yksi tilanne on ”parempi” kuin toinen?
Eikö ”parempi” liity jotenkin hyvyyteen ja
sen kautta onnellisuuteen? Minusta vai-
kuttaa siltä, että se liittyy.

Nimittäin taustalla vaikuttaa hieno-
varaisesti toisenlainen onnellisuus, jolla
Lewis pelaa. Vastaus kysymykseen: ”Millä
tavalla parempi?” johdattaa kohti tämän
toisen onnellisuuden määritelmää. Kai-
kesta päätellen se on jollakin tavalla syväl-
lisempää kuin tavanomainen onnellisuus.
Tämä ”syvälinen onnellisuus” nousee en-
nen kaikkea jaetusta elämästä rakastetun
kanssa. Pelkkä ajatus tämän hyvän menet-
tämisestä, rakastetun ja yhteiselön menet-
tämisestä, on pahempaa kuin muun hyvän
menettäminen – kuten terveyden, vaurau-
den, kodin ja kunnian menettäminen. Ym-
märrettynä tavanomaisen onnellisuuden
näkökulmasta tässä on paljon järkeä:

Me mieluummin jaamme rakastettum-
me kanssa [tavanomaisen] onnetto-
muuden kuin olemme [tavanomaisen]
onnellisia ilman häntä.

Syvämmän onnellisuuden valossa, sen sanomattoman onnellisuuden, jonka päällä Lewisin argumentti lepää, olisi kuitenkin yhtä totuudellista sanoa jotakin hyvin erilaista:

Me mieluummin jaamme rakastettumme kanssa [syvällisen onnellisuuden] kuin olemme [tavanomaisen] onnellisia ilman häntä.

Toisin sanottuna:

Me mieluummin jaamme rakastettumme kanssa [syvällisen onnellisuuden] kuin olemme [syvästi onnettomia] ilman häntä.

Näitä kahta onnellisuuden tyyppiä tai tasoa voisi kutsua myös muilla nimillä. Käyttökelpoisia vastineita syvälliselle onnellisuudelle voisivat olla vaikkapa kestävä onnellisuus, henkinen onnellisuus, sisäinen onnellisuus – tai eudaimonia.

Miten Nygren sitten ymmärtää onnellisuuden? Hän on täysin tietoinen siitä, että ihmiset ovat alusta asti ymmärtäneet sen eri tavoin. Jo antiikin filosofit edustivat eri käsityksiä. Tarjolla oli aristoteelista, stoalaista ja kyynistä määritelmää. Nygren ei kuitenkaan ole ollenkaan kiinnostunut onnellisuuden eri lajeista. Niillä ei ole merkitystä. Hänen mielestään ongelman juuri on onnellisuuden tavoittelu itsessään. Se on inhimillisen rakkauden olennaisesti tahriintunut ominaispiirre.

Vaikka Lewis väittääkin toista, hän on itse asiassa samaa mieltä tästä väitteestä ainakin osittain. Myös Lewisin *eroos* tähtää onnellisuuteen siinä määrin, kuin puhumme onnellisuudesta sen ”syvällisessä” merkityksessä.

Meillä ei ole ”oikeutta onneen”

Neljä rakkautta ilmestyi kolme vuotta ennen Lewisin marraskuussa 1963 tapahtu-

nutta kuolemaa. Mahdollisesti viimeinen teksti, jonka hän kirjoitti, oli provokatiivisesti otsikoitu essee *We Have No Right to Happiness* (’Meillä ei ole oikeutta onneen’), joka ilmestyi postuumisti joulukuussa 1963.

Lewis pohtii siinä väitettä, että meillä kaikilla olisi ”oikeus onneen”. Hänen mielestään ajatus on yhtä omituinen kuin ”oikeus aurinkoon piknikpäivinä” tai ”oikeus miljonäärivanhempiin” tai ”oikeus olla 190 senttimetriä pitkä”. Hän kertoo avioliittodraamasta, jota hän joutui todistamaan lähipiirissään.

Herra A oli jättänyt Rouva A:n ja hankkinut avioeron voidakseen mennä naimisiin Rouva B:n kanssa, joka puolestaan oli eronnut omasta miehestään voidakseen naida Herra A:n. Oli aivan ilmeistä, että Herra A ja Rouva B olivat erittäin rakastuneita toisiinsa. Jos he pysyisivät rakastuneina ja terveinä ja hyvin toimeentulevina, heillä oli kaikki syy uskoa olevansa onnellisia.

Lewis sanoo Herra A:n ja Rouva B:n olleen ”erittäin rakastuneita”. Tämä on täsmälleen kirjan *Neljä rakkautta* määritelmä *erooksesta* (NR 133). Se on siis läsnä, mutta tässä tapauksessa ”heillä oli kaikki syy uskoa olevansa onnellisia”. Tämä itsessään ei vielä todista, että he pyrkivät onnellisuuteen. Mutta kun Herra A myöhemmin tarjoaa moraalisen alibinsa vaimonsa hylkäämiselle, asia on harvinaisen selvä: ”Oliko minulla vaihtoehtoja?” hän kysyi. ”Minullakin on oikeus onneen. Minun oli tartuttava tilaisuuteeni, kun sellainen tarjoutui.” Herra A teki mitä teki, koska hän halusi olla onnellinen. Eikä tässä kaikki. Oli selvää, että Herra A ja Rouva B eivät olleet onnellisia oman puolisonsa kanssa.

Suhteen alkuaikoina Rouva B oli juma-
loinut miestänsä. Sitten tämä haavoittui

sodassa. Yleisesti uskottiin, että hän oli menettänyt viriiliytensä – työnsä hän oli ainakin menettänyt. Elämä ei ollutkaan enää sitä, mitä Rouva B oli alun perin toivonut. Voi myös Rouva A -parkaa. Hän oli menettänyt kauneutensa – ja kaikki eloisuutensa. Saattoi olla, kuten kylällä puhuttiin, että tämä joutui avioliiton vaikeista alkuvuosista, jolloin Herra A oli sairastunut pitkäksi aikaa ja vastuu sekä hänen että lapsien hoitamisesta painoi ainoastaan Rouva A:n harteita.

Meni terveys, tulot, kauneus, mieskuntoisuus. Mieleen tulee tavallisen onnettomuuden synkät palikat, joista aiemmin oli puhetta. Ensimmäinen pariskunta, kirjan *Neljä rakkautta* rakastavaiset, oli valmis riskeeraamaan kaiken saadakseen olla yhdessä. Lewis kielsi, että he tähtäsivät onnellisuuteen. Herra A ja Rouva B sen sijaan eivät kestä nykytilaansa – siis tarkemmin nykyaviotilaansa. He ovat onnettomia. Jos ensimmäiset rakastavaiset mieluummin jakaisivat toistensa kanssa onnettomuuden kuin olisivat onnellisia erillään, Herra A ja Rouva B mieluummin jakaisivat toistensa kanssa onnellisuuden kuin olisivat onnettomia nykyehdoin.

Lewisä harmittaa, että onnellisuuden tavoittelussa, varsinkin seksuaalisen onnellisuuden tavoittelussa, tavoite pyhitää keinot ja synnit painetaan villaisella. Vaikka hän ei näe hyvää perustetta (*reason*) tälle eroottisen intohimon vaatimalle erivapaudelle, hän näkee sille vahvan syyn (*cause*).

Vahvalle eroottiselle intohimolle [*passion*] on ominaista – toisin kuin ohimevälle vietille [*appetite*] – että se lupaa suurempia kuin mikään muu tunne. Epäilemättä kaikki halumme [*desires*] tekevät lupauksia, mutta eivät niin ylitsevuotavia. Rakastumisen tila luo lähes

vastustamattoman uskon siihen, että rakkaus kestää kuolemaan saakka, ja että elämä rakastetun kanssa merkitsee, ei ainoastaan lukuisia nautintoja, vaan myös vakaata, hedelmällistä, syvään juurtunutta, elämänmittaista onnea [*not merely frequent ecstasies, but settled, fruitful, deep-rooted, lifelong happiness*]. Siksi kaikki tuntuu olevan nyt pelissä. Jos menetämme tilaisuutemme, olemme eläneet turhaan. Ajatuskin noin karusta kohtalosta syöksee meidät itsestään pohjattomaan kuiluun.

Totta kai tällaiset taivasta hipovat onnen lupaukset osoittautuvat usein kestäättömiksi. Paloa seuraa pettymys, tulta katku. Kiinnostavaa on kuitenkin, että nyt Lewis näyttää avoimesti myöntävän onnellisuuden olevan *erooksen* vaikutin ja vieläpä dramaattisen voimakas.

Sanooko Lewis nyt täysin päinvastaisista, kuin mitä hän väitti *Neljässä rakkaudessa*? Jotakin erikoista on meneillään.

Voisimme puolustaa Lewisä ristiriitaisuuden syytöstä vastaan, mikäli nämä kaksi esimerkkitapausta olisivat jotenkin yhteismitattomia. Sitä ne voisivat olla kahdesta eri syystä: ne saattavat puhua eri merkityksessä joko 1) onnellisuudesta tai 2) rakkaudesta. Tällöin niitä ei voisi verrata toisiinsa, jolloin mitään ristiriitaa ei ole.

Millaisesta onnellisuudesta nyt puhutaan, tavanomaisesta vai syvällisestä onnellisuudesta vai jostakin muusta? Tavanomaisen onnellisuuden merkit ovat helposti nähtävissä. Herra A:n ja Rouva B:n avioliittojen onnettomuus oli johtunut juuri tällaisista vastoinkäymisistä. Rouva B:n mies oli menettänyt työpaikkansa, ehkä myös mieskuntonsa, ja Herra A:n vaimo kauneutensa ja eloisuutensa. Ilmaisu: ”jos he pysyisivät terveinä ja hyvin toimeentulevina” kielii siitä, että terveyden ja toimeentulon menettäminen särki myös uuden onnen.

Herra A:n ja Rouva B:n uusi onni on tosiaan helposti särkyvää, mutta ironisesti se koetaan kestäväksi. Tavanomaisen onnen pinnan alla käykin syvempi virtaus. Rakastavat uskovat, että luvassa on ”ei ainoastaan lukuisia nautintoja, vaan myös vakaata, hedelmällistä, syvään juurtunutta, elämänmittaista onnea”, selkeästi sitä, mitä voisi kutsua syväksi onnellisuudeksi.

Juuri tämän vuoksi ”kaikki” tuntuu olevan pelissä. Sekä tavanomainen että syvällinen onnellisuus on nyt panoksena. Siksi he pelkäävät tilaisuuden menettämistä sydämensä pohjasta.

Näin ollen pariskuntien tilanteet ovat hiukan erilaiset. *Neljän rakkauden* pariskunta vähät välittää tavanomaisesta onnesta, mutta yhteisenä nimittäjänä on, että molemmat pariskunnat kaipaavat syvää onnea.

Entä tapausten rakkauskäsitykset? Onko jälkimmäisen pariskunnan rakkaus tarkemmin katsottuna itse asiassa lähempänä himoa tai seksuaalista halua kuin *eroosta*? Lewis puhuu ”eroottisesta intohimosta”, ja Herra A:n ja Rouva B:n projektivoitteen paljastuu, Lewisin poeettista kiertoilmausta lainatakseni, ”kaksi paria sukattomia jalkoja”. Tällainen himo, voisimme argumentoida, tähtää kyllä onnellisuuteen, mutta tosi *eroos* ei.

Tulkinta on mielestäni epäuskottava monestakin syystä. Venuksen elementtejä löytyy, mutta kyseessä oleva rakkaus on silti lähempänä *eroosta* kuin himoa. Ensimmäkin pariskunta oli ”erittäin rakastunut”, mikä on Lewisin määritelmä *eroos*-rakkaudelle, ja esseessä hän tekee selvän erotteen sen ja ”ohimenevän vietin” välille. Toiseksi kertomus soljuu katkeamattomasti ”rakastumisen tilasta” ”vahvaan eroottiseen intohimoon”, ”tunteisiin”, ”haluun” ja lopuksi takaisin ”rakastumisen tilaan” – kyseessä on kokonaisuus. Kolmanneksi eroottinen intohimo synnyttää ”lähes vastustamattoman uskon” sen pysyvyydestä.

Juuri näin Lewis *Neljä rakkautta* -kirjassa sanoo *erooksen* tekevän, vaikka ”[ä]llistytävää on juuri tämän häilyvyyden yhdistyminen siihen, että se vakuuttaa pysyvyyttä” (NR 162).

Neljänneksi ja viimeiseksi Herra A:n ja Rouva B:n rakkaus on uhrautuvaa. Tämä ansaitsee lähemmän tarkastelun, sillä se on monella tavalla kysymyksen avain.

Erooksen agapistinen avoimuus

Joku voisi ajatella, että vain *Neljä rakkautta* -pariskunnan rakkaus oli epäitsekään uhrautuvaa, kun taas Herra A:n ja Rouva B:n rakkaus ei ollut. En usko, että tämä pitää paikkaansa. Kumpikin rakkaus on uhrautuvaa. Myös se, mitä uhrataan, on molemmissa lähes sama.

Ensimmäisen parin rakkaus oli valmis luopumaan terveydestä, vauraudesta, kodista ja kunniaista – kaikesta paitsi rakastetusta. Toisen parin rakkaus oli valmis uhraamaan aiemmat avioliitot, kenties myös välit lapsiin ja lähipiiriin arvostuksen – kaiken paitsi uuden rakastetun. Molemmissa tapauksissa on ”parempi” olla rakastetun kanssa kuin ilman häntä muilla ehdoin. Juuri näin *eroos* vakuuttaa, Lewis sanoo, mikäli *eroos* päästetään irti ilman muiden hyveiden tukea ja ohjausta. *Eroos* on valmis ”kaikkiin muihin uhrauksiin, mutta ei luopumiseen” (NR 155). Vain itseään se ei ole valmis uhraamaan.

Herra A jätti vaimonsa voidakseen naida Rouva B:n, koska hänellä oli oikeus onneen. Lewisin mukaan epäilyttävä maksimi: ”Jokaisella on oikeus onneen” on oikeasti leikelty, vahingollinen väännös luotettavammasta periaatteesta: ”Jokaisella on oikeus tavoitella onnea moraalilakia kunnioittaen.”

Lisäykset ”tavoitella” ja ”moraalilakia kunnioittaen” ovat tässä ratkaisevia. Lewis ei siis väitä, että Herra A:n teko oli

väärin, koska hän tavoitteli onnea. Onnen tavoittelussa ei itsessään ole mitään väärää, sanovatpa ruotsalaiset teologit mitä hyvänsä. Jos Herra A:n teko oli moraalityön, niin kuin Lewis uskoi sen olevan, se johtui muista syistä: ”Herra A:n teko oli loukkaus uskollisuutta (pyhiä lupauksia) vastaan, se oli loukkaus kiitollisuutta vastaan (hänen vaimonsa oli tukenut häntä vuosia), ja se oli loukkaus ihmisarvoa vastaan.”

Ensimmäinen pari oli rakastunut ja ilmeisesti vapaa astumaan avioon, joten heidän rakkautensa oli viatonta. Toinen pari on myös rakastunut, mutta kumpikin tahollaan jo naimisissa, joten heidän rakkautensa oli epäoikeudenmukaista – loukkaus uskollisuutta, kiitollisuutta ja ihmisarvoa vastaan. Nähdäkseni tämä on se avain, joka raottaa näiden kahden rakkaustapauksen eroa ja avaa niiden näennäisen ristiriidan.

Tässä Lewis asettuu poikkitelein Nygrenin ehkä kaikkein merkittävimmän rakkaudenteologisen teesin kanssa. *Eroos*, toisin kuin Nygren uskoi, on agapistisesti avointa eli uhrautuvaa. Ensimmäisen parin rakkaus on vaikuttava esimerkki tästä. Heidän rakkautensa on valmis hurjiin uhrauksiin voidakseen olla yhdessä. Minusta näyttää siltä, että tämä on Lewisin pääpointti *Eros*-luvun ”tietoisessa välienselvittelyssä”. Ensimmäisen parin rakkaus kuvaa hienosti *erooksen* agapistista avoimuutta – ja sen on tarkoituskin kuvata sitä.

Lewis piti luotaantyöntävän epätotena kuvausta ”laskelmoivasta” *erooksesta*, joka käyttäisi rakastettua aina jonkinlaisena onnen astinlautana. ”Eroottiselle rakkaudelle kaikki – laskelmat ovat asiaankuulumattomia – samoin kuin Lucretiuksen viileän brutaali asenne on asiaankuulumaton Venukselle.” Mutta meidän, Lewisin lukijoiden, on korostettava juuri tätä laskelmien asiaan-

kuulumattomuutta, ei onnellisuuden asiaankuulumattomuutta. Ladatessaan argumenttinsa (kenties kohti Ruotsia) Lewis liioitteli ja päätyi kieltämään *erooksen* onnenpyrkimykset kokonaan. Mutta kuten huomaisimme, ainoastaan tavallinen onnellisuus on *erookselle* asiaankuulumaton, ei syvälinen.

”Lucretiuksen viileän brutaalilla asenteella” Lewis viittaa *erooksen* ja nautinnon suhteeseen. Sen logiikka pätee hienosti myös onnellisuuteen.

Jollakin salatulla, mutta aivan kiistattomalla tavalla rakastunut henkilö haluaa rakastettua itseään, ei nautintoja, joita tämä voi antaa. Kukaan rakastunut mies ei ole koskaan maailmassa halunnut rakastamansa naisen syleilyä tuloksena sensuuntaisista edes tiedottomasta laskelmoinnista, että hän saisi niistä enemmän nautintoa kuin kenenkään toisen naisen syleilyistä. Jos hän esittäisi itselleen tämän kysymyksen, hän epäilemättä odottaisi niiden tuottavan enemmän nautintoa. Sen esittäessään hän kuitenkin astuisi kokonaan eroksen maailman ulkopuolelle. Ainoa tietämäni mies, joka koskaan on esittänyt sen, oli Lucretius, ja sen tehdessään hän ei varmasti ollut rakastunut. (NR 137–138.)

Eroos ei välineellistä rakastettuaan. Siksi luonnollisista rakkauksista (*storgee, filia, eroos*) *eroos* onkin kaikkein jumalallisin. ”Yhdellä harppauksella olemme hypänneet itseytemme massiivisen muurin yli; se on saanut vietin itsensä tarkoittamaan toisen ihmisen hyvää, heittänyt henkilökohtaisen onnen turhanpäiväisenä sivuun ja asettanut toisen ihmisen edut olemisemme keskipisteeksi” (NR 162). ”Jos häneltä kysyy, mitä hän haluaa, totuudenmukainen vastaus on usein: ’Haluan jatkaa hänen ajattelemistaan’” (NR

136). Toisin sanoen hän ei ainakaan sanoisi: ”Olen viileän kylmästi laskeskellut, että oman onneni näkökulmasta paras sijoitus olisi jatkaa hänen ajattelemistaan.” Jos hän vastaisi näin, voisimme kyseenalais-
taa rakastumisen aitouden.

Tällä tavoin laskelmoivan täytyisi olla ulkopuolella rakkauden maailman, kaikkien rakkauksien maailman. Eros, lakiakin rikkova eros, jossa rakastet-
tua pidetään arvokkaampana kuin onnea, muistuttaa enemmän Rakkautta Itseen kuin tämä.” (NR 172.)

Palaamme toiseen pariskuntaan. *Erooksel-la* on arvokkaat agapistiset juuret. Lewis kuitenkin varoittaa, että näissä juurissa piilee myös sen vaara:

”Se on korkeimmillaan ollessaan kaikista rakkauksista entinen jumalankaltainen”, hän sanoo. ”Tästä syystä se on kärkään vaatimaan palvontaamme. Ollessaan omassa varassaan se pyrkii aina muuttamaan rakastuneisuuden eräänlaiseksi uskonnoksi.” (NR 158.) ”Emme saa osoittaa ehdotonta tottelevaisuutta eroksen äänelle silloin, kun se puhuu eniten niin kuin jumala” (156–157). Jos erosta ”kunnioitetaan varauksetta ja totellaan ilman ehtoja, siitä tulee demoni” (157). ”[V]oimakas eroottinen rakkaus lieventää – lähes oikeuttaa – lähes pyhittää – minkä tahansa teon, johon se johtaa” (160), ja juuri tuossa ”majesteettisuudessa ja oman itsensä yläpuolelle nousemisessa eros saattaa olla yllyttämässä sekä hyvään että pahaan (154).

Toisen parin rakkaus kuvaakin hienosti tätä *erooksen* vaaraa – ja sen on tarkoituskin kuvata sitä. *Erooksesta* on tullut demoni, ja onnen lupauksissaan se on vitkellyt Herra A:n ja Rouva B:n epäoikeudenmukaisuuteen, syntiin. ”Oliko minulla vaihtoehtoja?” Herra A kysyi. *Erooksen* palvojat tosiaan ”tuntevat itsensä marttyyreiksi” (160) ja ”– saattavat sanoa

toinen toiselleen lähes uhrautuvuuden hengessä: ’Rakkauden takia minä olen laiminlyönyt vanhempiani – jättänyt lapseni – pettänyt kumppaniani – jättänyt ystäväni hänen ollessaan eniten avun tarpeessa.’ – Sen palvojat saattavat jopa kokea tuollaiset uhraukset erityiseksi ansioksi. Mitäpä kalliimpaa rakkauden alttarille voi tuoda lahjaksi kuin omantuntonsa?” (160, 161.)

Eroos on todellinen kaksiteräinen miekka. Jumala on rakkaus, mutta rakkaus ei ole Jumala.

Rakastamme rakastamista

Nygrenin ”eudaimonistisen skeeman” neljä väitettä ovat: 1) *Eroos* pyrkii aina rakastavan onnellisuuteen, ja 2) tämä onnellisuudenkaipuu on moraalisesti tuomittavaa, sillä 3) se on kykenemätön agapistiseen uhrautuvuuteen ja 4) laskelmoivasti käyttää rakastettua astinlautana onnellisuutensa saavuttamiseksi.

Lewis on eri mieltä jokaisesta väitteestä – tai ainakin melkein. Ensimmäisen suhteen tilanne on monimutkainen. Hän luultavasti saattaisi sen hyväksyä. Nygrenin ajattelussa väitteet ovat kuitenkin elimellisessä suhteessa toisiinsa: ne seisovat tai kaatuvat yhdessä, mutta eivät Lewisin ajattelussa. Hyppy ensimmäisestä toiseen on juuri se: hyppy. Ainoastaan vakaumus, joka pitää kaikkia inhimillisiä taipumuksia mätinä, voisi oikeuttaa hypyn. Tällaista vakaumusta Lewisillä ei yksinkertaisesti tunnu olevan.

Saksalainen filosofi **Josef Pieper** on kutsunut tällaista vakaumusta ”esiteologiseksi”. *Erooksen* parjaajat, hän sanoo, tuovat keskusteluun esiteologisen ihmiskäsityksen: he esittelevät Raamatulle oman ihmiskäsityksensä sen sijaan, että pyrkisivät löytämään Raamatun ihmiskäsityksen. Vaikka Lewis hyväksyisikin ensimmäisen väitteen, hänen ei tarvitsisi

hyväksyä toista väitettä, jolla puolestaan on läheiset siteet kolmanteen ja neljänteen väitteeseen.

Joka tapauksessa mielestäni meidän pitäisi hyväksyä, että argumentoidessaan Nygreniä vastaan Lewis ampui hiukan yli. Mikä kirjassa *Neljä rakkautta* esitettiin yksipuolisesti, tasapainottuu esseeseen *Meillä ei ole "oikeutta onneen"* vastapunnuksella.

Ehkä on kuitenkin epäreilua kuvata *Neljän rakkauden* onnellisuus-käsittelyä "yksipuoliseksi". Englannin sanaa *happiness* käytetään niin monella tavalla, että tässä esiin nostetut näkökohdat ovat ehkä väistämättömiä. Ehkä tätä voidaan pitää osoituksena ei niinkään Lewisin tekstien sekavuudesta, saattikka ristiriitaisuudesta kuin *onnellisuus*-sanaan sisäänrakennetusta kompleksisuudesta. Nimittäin kukaan ei tunnu osaavan kääntää Aristoteleen *eudaimoniaa* yksiselitteisesti.

Viimeisen sanan saa Pieper, joka omassa rakkauskirjassaan *Über die Liebe* (1974) käsittelee rakkauden suhdetta sekä onnellisuuteen että onnettomuuteen todella kiehtovasti. Nygrenin tiiliskivi sai myös Pieperin hämmennyksiin. Kaikista *erooksen* häpäisystä hän kutsuu sitä "kaikkein radikaaleimmaksi". Lewisiä saksalainen Pieper tituleeraa "nykypäivän suurena maallikkoteologina", ja Nygren saa vastaansa Lewisin "mahtavan metafyyssisen maalaisjärjen" lukuisten *Neljä rakkautta* -sitaattien saattamana. Katolinen Pieper

asettaa Lewisin suoralle jatkumolle Augustinuksen ja **Tuomas Akvinolaisen** ja "muiden oikeaoppisten" seuraan.

Pieper ei kuitenkaan mainitse, että Lewis kielsi *eroos*-rakkauden onnellisuuspyrkimykset. Pieper pitää itsestään selvyytensä "rakkauden, ilon ja onnellisuuden olennaista suhdetta", vaikka ilo ja onni "ovat luonnostaan jotakin toissijaista", koska olisi "järjetöntä kysyä ihmiseltä, 'miksi' hän haluaa iloita". Rehellisin vastaus olisi: "Koska rakastamme rakastamista!"

Jos rakkauden ja onnellisuuden suhde on elimellinen, sama pätee myös rakkauden ja onnettomuuden suhteeseen. Kenties vain rakastava voi tuntea todellista surua. "Rakastaminen merkitsee haavoittuvuutta", Lewis oli kirjoittanut. Pieper esittääkin olennaisen kysymyksen:

Mikä siis on tilanteemme? Pätevätkö molemmat periaatteet samanaikaisesti: rakkaus ja ilo koskettavat toisiaan, mutta rakkaus ja suru samoin – aivan kuten Tuomas Akvinolainen sanoo viileän objektiivisesti: "*Ex amore procedit et gaudium et tristitia*" ('Rakkaus tuo sekä ilon että surun')?

Pieperin vastaus tähän paradoksiin summaa koko aihepiirimme hyvin. "Onnetonkin rakastava on onnellisempi kuin se, joka ei rakasta ja jonka kanssa rakastava ei koskaan vaihtaisi paikkaa." ●

Ruttureppu

OPKON JÄRJESTÄMIÄ LEIREJÄ
9-14 -VUOTIAILLE JA ACTION-
PÄIVIÄ 7-14 -VUOTIAILLE.

MUSAA, PELEJÄ, LEIKKEJÄ,
RAAMATTUA JA RUKOUSTA

SYKSYN RUTTUREPPU-LEIRIT

13.-15.9. "Aartenetsintää", Enä-Seppä
6.-8.12. Perheniemi, Iitti

Ensimmäisen leirin ilmoittautuminen on päättynyt, mutta
vapaita paikkoja voi tiedustella (muutama paikka).

Syksyn toiselle leirille voi ilmoittautua jo nyt.

RUTTUREPPU ACTION -PÄIVÄT

(OPKOn palvelukeskuksella, Hämeentie 155 A 9, Helsinki)

la 21.9.

la 19.10.

la 9.11.

Lue lisää ruttureppu-kotisivuilta:

www.ruttureppu.fi

Ilmoittautumiset: ma-pe klo 9-16

p. (09) 612 9940

ruttureppu@opko.fi

● C. S. Lewisin apologetiikka ja ekumenia

Emil Anton

Kirjoittaja on teologian ja filosofian maisteri, toimii uskonnonopettajana ja asuu Vantaalla. Vuodesta 2007 hän on kirjoittanut apologeettisia artikkeleita blogillaan hyviauutisia.net. Tämä artikkeli perustuu kahteen *Perustan* teologisilla opintopäivillä 2013 pidettyyn työpajaan.

Kristinuskon puolustus on apologiaa

Apologetiikka on fundamentaaliteologiaa eli uskon järkiperusteiden selvittämistä ja sen perustavan totuuden puolustamista. Klassinen raamatunkohta 1. Piet. 3:15 käyttää kreikan sanaa *apologia* 'puolustus' ja kehottaa kristittyjä aina olemaan valmiina vastaamaan niille, jotka kysyvät toivomme perustetta. Jeesus, Paavali ja varhaiset kristityt kuten **Justinos Marttyyri** harrastivat apologetiikkaa. **Avery Dulles** on kirjoittanut apologetiikan historian (*A History of Apologetics*).

Entinen ateisti, kirjallisuuskriitikko **C. S. Lewis** (1898–1963) tuli kääntymisensä jälkeen 1900-luvun kenties merkittävimmäksi kristinuskon puolustajaksi eli apologetaksi. Lewisin ”pelkkä kristinuskko” vetoaa kristittyihin katsomatta tunnustuskuntiin. Hänen apologeettista perintöään jatketaan laajalla rintamalla yli kirkkokuntarajojen. Lewisistä on kirjoitettu useita elämäkertoja. Suomeksi voi lukea lyhyen teoksen *C. S. Lewis – ateistista kristityksi* tai perusteellisemmän, Lewisin ystävien **Robert Lancelyn Greenin** ja **Walter Hooperin** kirjoittaman *C. S. Lewis – elämäkerta* tai uusimman teoksen, **Alister McGrathin** *C. S. Lewis: elämä* (Perussanoma 10/2013).

Lewisin apologeettinen tuotanto

Lewis tunnetaan maailmalla ehkä parhaiten *Narnia*-lastenkirjoistaan. Niiden lisäksi hän kirjoitti myös joukon kirjallisuuskriittisiä ja kristillisiä-apologeettisia teoksia. Näistä on nostettava esiin ennen kaikkea klassikoksi noussut *Mere Christianity*, joka on käännetty suomeksi kahdesti, ensin nimellä *Ehyt elämä* ja sitten nimellä *Tätä on kristinuskko*. Jälkimmäisestä on ilmestynyt Kirjapajalta uusi painos 2013. Toinen selkeästi apologeettinen teos, joka Lewisilta on suomennettu, on nimeltään *The Problem of Pain*, suomeksi *Kärsimyksen ongelma*. Kolmatta varsinaista apologeettista kirjaa, *Miracles*, ei ole käännetty suomeksi. (Kuka ryhtyisi hommiin?)

Mainituista kolmesta selkeästi apologetisesta kirjasta ensimmäinen on ei-teologin kirjoittama yleinen johdatus kristinuskoon. Se perustelee kristillistä maailmankatsomusta ja vakaumusta järkiargumentein ja käsittelee sekä oppia että moraalialia. Toinen koskee yleistä kristinuskon vastaista argumenttia eli sitä, kuinka kärsimys on sovittavissa yhteen Jumalan hyvyyden ja kaikkivaltiuuden kanssa. Kolmas on jo paljon haastavampi ja filosofisempi: se käsittelee nimensä mukaisesti ihmeitä ja niiden mahdollisuutta ja esittelee kuuluisan järkiargumentin naturalismia vastaan.

Näiden eksplisiittisen apologettisten kirjojen lisäksi Lewis kirjoitti hieman vähemmän eksplisiittistä apologiaa muissa teoksissaan. Yksi hänen kuuluisimmista kirjoistaan on varmasti *The Screwtape Letters* eli *Paholaisen kirjeopisto*, joka tuli nopeasti klassikoksi ja suorastaan aloit-

ti kokonaisen uuden apologeettisen genren. *The Great Divorce* eli *Suuri avioero* puolestaan on ikään kuin Lewisin *Jumalainen näytelmä*: siinä tehdään opettavainen matka helvetistä taivaaseen. *A Grief Observed* eli *Muistiinpanoja surun ajalta* kertoo Lewisin jaakopinpainista Jumalan kanssa sen jälkeen, kun hänen rouvansa **Joy** oli kuollut. Se on toinen, henkilökohtaisempi näkökulma jo kerran käsiteltyyn kärsimyksen ongelmaan. Joukkoon kuuluu myös Lewisin omaelämäkerta *Surprised by Joy* eli *Ilon yllättämä*.

Epäsuoraa apologetiikkaa ovat oikeastaan myös *Narnia*-tarinat, joiden kristillinen pohjavire ei ole mikään salaisuus. Eräs tapa harjoittaa apologetiikkaa on vaikuttaa antikristillisen yleisön mielikuvitukseen ja saada kristillinen sanoma elävien kuvien välityksellä puhuttelemaan sydäntä. Jokaisella apologeetalla on oma taustansa ja omat erikoistaitonsa. Niitä on hyvä käyttää hyödyksi myös apologetiikassa. Lewis toi apologetiikkaan kirjallisuudentuntijan taitonsa.

Lewisin apologeettisia argumentteja

Lewis esittää kuusi apologeettista argumenttia. Ensimmäinen on *Mere Christianity* -kirjan avauksessa: argumentti luonnonlain ja sen säätäjän olemassaolon puolesta. Toinen koskee Jeesuksen identiteettiä: *bad, mad or God* (paha, hullu vai Jumala). Näillä kahdella argumentilla Lewis lähestyy kristinuskoa kirjoissaan *Mere Christianity* ja *The Problem of Pain*. Kolmas on kaipuuargumentti (*The Argument from Desire*), neljäs järkiargumentti (*The Argument from Reason*). Viides ovat vastauksia vastaväitteisiin: onko kristinuskko vain myytti muiden joukossa, ja onko kärsimys sovittavissa yhteen Jumalan kaikkivaltiuuden ja hyvyyden kanssa?

Mere Christianity alkaa jokapäiväisellä havainnolla siitä, että ihmiset riitelevät. Lewis huomauttaa, että riitelijät tavallisesti olettavat jonkinlaisen yhteisen reilouden standardin, jota vastaan toisen siten väitetään rikkoneen. Harvoin syytetty sanoo vähät välittävänsä syyttäjänsä normeista vaan yrittää jollain lailla oikeuttaa toimintansa tuon yhteisen reiluusstandardin puitteissa. Ihmiset tietävät, että on olemassa oikea ja väärä. Vaikka joku kieltäisikin sen, hän ei voi lopulta elää tunnustamatta sitä: rikopas lupauksesi hänelle, niin hän on heti valittamassa, ettei se ollut reilua. Oikean ja väärän laki tai luonnollinen moraalilaki ei ole pelkkä kuvaus asioista kuten painovoimalaki vaan kuvaus siitä, miten asioiden pitäisi olla. Se ei ole pelkkä laumavietti eikä halu. Vaikeissa tilanteissa saatamme joutua kahden vietin tai halun väliseen ristiriitaan, jolloin meitä puhuttelee kolmas ääni, se, joka kertoo meille, kumpaa viettiä meidän pitäisi seurata.

Joku voi sanoa, että moraalilaki on vain meille opetettua ja kulttuurisidonnaista. Lewis huomauttaa, ettei pelkkä asian oppiminen muilta tee siitä ei-objektiivista: opetetaanhan meille kertotaulukin. Kulttuurien moraalierot ovat tosiasia, mutta ne eivät lopulta ole kovin suuria. Tietyt peruseriaatteen tunnustetaan universaalisesti. Niiden sovelluksesta sen sijaan on kiistaa. Ilman objektiivista hyvää emme voisi vertailla kulttuureita emmekä sanoa, että esimerkiksi kristillinen moraalilaki on natsimoraalia parempaa. Heti kun sanomme yhdenlaista moraalilakia toista paremmaksi, oletamme jonkin korkeamman hyvyyden standardin, johon näitä kahta vertaamme.

Lewisin mukaan pystymme siis itseämme tutkistelemalla huomaamaan, että on olemassa jotain muuta kuin me itse, jotain muuta kuin materiaa, jokin yläpuolellamme oleva, joka käskää meitä

tekemään näin eikä noin. Emme vielä ole kristinuskon Jumalassa, ainoastaan jonkinlaisessa Mielessä, joka haluaa kommunistikoida kanssamme, kertoa meille, mikä on oikein, mikä väärin. Meillä on kuitenkin ongelma. Sen lisäksi, että tunnistamme meitä sitovan oikean ja väärän lain, tiedämme myös, ettemme ole aina eläneet sen mukaan, vaan olemme itse rikkoneet sitä. Jos moraalilain säätäjä on paha, olemme pulassa, jos hyvä, olemme jälleen pulassa, sillä olemme rikkoneet hyvää vastaan. Luonnollinen moraalilaki ei vielä kerro armollisesta Jumalasta. Se on ehdoton vaatimuksissaan. Lewis haluaa herättää synnintunnon menettäneen sukupolven tajuamaan uudestaan armon tarpeen. Vasta sitten voi alkaa käsitellä kysymystä Jeesuksesta.

Lewisin *bad, mad or God* -trilemma, joka tunnetaan myös nimellä *liar, lunatic or Lord* (valehtelija, hullu tai Herra), lähtee siitä havainnosta, että Jeesus väitti olevansa Jumala. Hän muun muassa antoi syntejä anteeksi, minkä vain Jumala voi tehdä, sillä synti on loukkaus Jumalaa vastaan. Kuka voi väittää olevansa Jumala? Jumala itse, mielipuoli tai sitten paholainen. Tavallinen hyvä ja täysjärkinen ihminen ei väittäisi olevansa Jumala. Näin Lewis haluaa eliminoida yleisen käsityksen Jeesuksesta pelkkänä suurena opettajana. Hän haastaa lukijansa joko halveksimaan Jeesusta tai sitten polvistumaan hänen eteensä. Tätä argumenttia on käytetty ja kehitelty paljon. Se on sinänsä hyvä, mutta liian yksinkertaisesti esitettyä se on haavoittuvainen monille vasta-argumenteille. Sitä käyttävän apologeetan tulisi tuntea hyvin esimerkiksi keskustelu evankeliumien luotettavuudesta ja Jeesuksen jumaluusväitteiden historiallisuudesta. Tässä voi auttaa esimerkiksi **William Lane Craigin** kirja *Valveilla* (s. 191–222). Lewis tekee historiallis-kriittistä tutkimusta ajatellen sinänsä fiksun vedon

keskittyessään synoptikkojen kertomaan syntien anteeksiantamusepisodeihin Johanneksen evankeliumin jumaluustekstien sijasta, vaikka jokin niistäkin mainitaan ohimennen.

Trilemmän kohtaamme myös kaipuuargumentissa, joka on muun muassa *Mere Christianity* -kirjan toivoa käsittelevässä luvussa. Siinä Lewis pohtii sitä onnenkaipua, joka meissä eri yhteyksissä herää, mutta jota maalliset ilot eivät koskaan täysin tyydytä. Hän esittelee kolme mahdollista reaktiota tähän kaipuuseen. 1) Hölmöläisen tapa on ajatella, että onni saavutetaan, kunhan vain hankitaan lisää rahaa, autoja, naisia, musiikkia, valtaa. Tämä ei tietenkään toimi. 2) ”Järkevän ihmisen” tapa on tyytyä siihen, ettei koskaan voi tulla täysin onnelliseksi. Tämä on parempi kuin 1) muttei vastaa ihmis sydämen kaipuuseen. 3) Kristitty vastaa siihen kaipuuargumentilla eli päättelemällä seuraavasti: Jokaisella synnynnäisellä tarpeella on vastine (nälkä > ruoka, sukupuoli > seksi). Meillä on synnynnäinen kaipuu olla täydellisen onnellisia, mutta maalliset ilot eivät täytä sitä. Siispä meidät on luotu taivasta varten. Meissä on jonkin ylimaallisen mentävä aukko. **Augustinusta** mukaillen: sydämemme on levoton, kunnes se löytää levon Jumalasta.

Järkiargumentti naturalismia vastaan on yksi *Miracles*-kirjan pääpointeista, mutta se ilmaistaan tiiviimmässä muodossa myös kirjassa *Tätä on kristinuskko*: ”Ateismi osoittautuu siis liian yksinkertaiseksi ajatusrakennelmaksi. Jos maailmassa ei todellakaan olisi mitään mieltä, emme voisi mitenkään saada selville, ettei siinä ole mieltä; aivan niin kuin emme voisi mitenkään saada selville, että maailma on pimeä, jos siinä ei tosiaan olisi yhtään valoa eikä siis millään olennolla silmiä. Sana ’pimeä’ olisi silloin aivan merkityksetön.” (S. 77–78.) Järkiargumenttia ovat myöhemmin jalostaneet muiden muassa

Alvin Plantinga ja Suomessa **Tapio Puolimatka** (esimerkiksi kirjassaan *Usko, tie-de ja evoluutio*, s. 283–284). Argumentin voi muotoilla monin tavoin, esimerkiksi niin, että naturalismi kumoo itse itsensä, koska se ei anna perusteita luottaa järkeilyymme, ei siis myöskään uskomukseen naturalismin totuudesta.

Onko kristinusko vain myytti myyttien joukossa? Ateisti-Lewis ajatteli niin, ennen kuin hän muiden muassa **J.R.R. Tolkienin** kanssa keskusteltuaan tajusi, että kristinuskossa onkin kyse ”tosi myyttistä”: se on myytti, joka on tullut todeksi oikeassa historiassa. Kristinuskossa Jumala syntyy neitseestä ja nousee kuolleista. Tämä kuulostaa ensin samalta kuin monien pakanauskontojen mytologiat. Lewisin aikana teologit väittivät evankeliumien kertomuksia mytologisiksi. Näin taidetaan Helsingin yliopistossa opettaa vielä tänäkin päivänä. Kristittynä kirjallisuuskriittikkona Lewis osasi myöhemmin näpäyttää näitä viisaina itseään pitäviä teologeja. Se, joka väittää evankeliumeja myyteiksi, ei ole todennäköisesti lukenut kovinkaan monta myyttiä. Itse luin juuri ensimmäiset myyttini viime vuonna: tutustuin *Popol Vuhin*, mayojen mytologiaan. Ero evankeliumeihin tuli heti selväksi. Esimerkiksi Luukas antaa tarkat ajat ja paikat, vetoaa silminnäköihin ja kertoo oman sukupolvensa tai korkeintaan edellisen sukupolven ihmisistä. Tämä on historiaa, ei mytologiaa, ei mitään ”olipa kerran kauan, kauan sitten” -tarinointia. Kristinuskon ”tosi myytin” valossa voimme nähdä pakanauskontojen myytit Jumalan ihmiskunnalle antamina ”kauniina unina”, semiprofeettallisina viittauksina evankeliumiin.

Kärsimyksen ongelma on laaja aihe. Tässä otan esiin vain muutaman Lewisin ajatuksista. Hän ei ole kalvinisti vaan painottaa Jumalan ottaneen riskin vapaita olentoja luodessaan. Kun Jumala luo toisen

”minän”, siihen sisältyy automaattisesti se vaara, että tuo ”minä” asettaa itsensä Jumalan edelle eikä alistukaan hänelle. Ihminen kääntyi pois hyvästä ja suistui pahaan. Siitä seuraa suuri osa kärsimyksistä. Ihmiset aiheuttavat sitä toisilleen.

The Problem of Pain -kirjan luku syntiinlankeemuksesta ottaa huomioon evoluution mahdollisuuden ja hahmottelee omaa myyttiään siitä, miten lankeemus saattoi alussa tapahtua, mitä siitä seurasi ja miksi. Lewis pohtii myös, miksi Jumala sallii kärsimystä langenneille ja myös lunastetuille ihmisille. Ensinnäkin jo kuuluisaksi tulleen sanonnan mukaan kärsimys on kuin Jumalan megafooni: se herättää ihmisen mukavuudestaan. Emme monesti hyvinä aikoina ajattele Jumalaa emmekä tarvitse häntä. Häädessä ihminen kääntyy helpommin Jumalan puoleen. Lisäksi kristinuskossa, joka on oikeastaan ristinuskoa, ristillä on keskeinen rooli: meidän on tultava Kristuksen kaltaisiksi. Heprealaiskirjeen 12. luvun hengessä Lewis kirjoittaa, että kärsimys osoittaa, että Jumala kohtelee meitä lapsinaan, kuin isä poikaansa. Lapsesta vaikkapa pesu, toru tai aresti eivät tunnu siinä hetkessä mukavilta, mutta lopulta ne koituvat hänen parhaakseen, ja Isä tekee rakkaudesta sen, minkä tekee. Jumala hioo meitä kuin timanttia kohti täydellisyyttä.

Kirjassaan *The Problem of Pain* Lewis käsittelee myös erinomaisesti vaikeaa oppia helvetistä, johon tässä en kuitenkaan syvenny. Lisää näkökulmaa siihen saa kirjasta *The Great Divorce*, jossa asia tiivistetään niin, että on lopulta vain kahdenlaisia ihmisiä: ne, jotka sanovat Jumalalle: ”Tapahtukoon sinun tahtosi”, ja ne, joille Jumala joutuu sanomaan samat sanat.

Lewisin apologeettinen perintö

Lewis on vaikuttanut lukemattomiin ihmisiin apologetiikallaan. Joitakuita hän

on innostanut jatkamaan perintöään ja päivittämään sitä seuraaville sukupolville. Sekä Lewisin omassa anglikaanikirkossa että katolisessa kirkossa on apologettoja ja teologeja, jotka kirjojensa otsikolla ja sisällöllä viittaavat Lewisin tuotantoon kerta toisensa jälkeen. Esittelen tässä kaksi edustajaa molemmista kirkoista.

Anglikaanikirkossa vaikuttava kuuluisa teologi **Alister McGrath** oli vieraana *Perustan* teologisilla opintopäivillä 2011. Hän on kirjoittanut aivan uuden Lewisin elämäkerran ja julkaissut paljon kirjoja, joista äskettäin ilmestyneet *Mere Theology* (suom. *Tätä on teologia*) ja *Mere Apologetics* (ei suom.) ovat selviä viittauksia kirjaan *Mere Christianity*. *Tätä on teologia* tekee mielestäni epäoikeutta teokselle *Tätä on kristinusko*, se kun ei ole yleinen johdatus teologiaan vaan pikemminkin McGrathin mielialheisiin eli lähinnä uusateistikiistaan. Siitä ei varmasti tule klassikkoa. Sen sijaan *Mere Apologetics* vaikuttaa hyvältä johdatukselta apologetiikkaan.

N.T. Wright eli (populaarikirjoissa) **Tom Wright** on anglikaanteologi, jonka painotukset ovat pääasiassa raamattu-teologiassa, mutta joka on myös kirjoittanut Lewis-henkisiä populaarikirjoja. Esimerkiksi *Simply Christian* viittaa tietenkin kirjaan *Mere Christianity*, *Surprised by Hope* tuo mieleen teoksen *Surprised by Joy*, ja *Evil and the Justice of God* muistuttaa kirjasta *The Problem of Pain*. Lewisin tavoin sekä McGrath että Wright ovat kunnostautuneet väittelijöinä: McGrath on väitellyt esimerkiksi **Richard Dawkinsin**, Wright puolestaan **John Dominic Crossanin** kanssa.

Katolisella puolella jenkkien nyky-Lewisiksi voisi kutsua **Peter Kreeftiä**, filosofi, joka kääntyi katolisuuteen kalvinismista. Hän on kirjoittanut valtavasti kirjoja, joista monissa on Lewis-vivahteita: *Between Heaven and Hell* eli *Taivaan ja helvetin välissä* (suom. Perussanoma 2004)

kertoo Lewisin, **John F. Kennedyn** ja **Aldous Huxleyn** samana päivänä 22.11.1963 tapahtuneesta kuolemasta ja tuonpuoleisuuteen sijoittuvasta fiktiivisestä keskustelusta, jossa käydään läpi Jeesus-trilemma. *Heaven, the Heart's Deepest Longing* jatkaa *Suuren avioeron* perinnettä ja pohitii taivaan olemusta. *Making Sense Out of Suffering* on tietysti *Problem of Pain* -kirjan serkku. *The Snakebite Letters* yrittää imitoida *The Screwtape Letters* -kirjaa, tosin pahasti siinä epäonnistuen. C. S. Lewis for the Third Millennium on kokoelma esseitä Lewisin *The Abolition of Man* -teoksesta, joka on myös objektiivisen moraalilain puolustus.

Dwight Longenecker on ex-evankelikaali, ex-anglikaani ja nykyään katolinen pappi, joka asui pitkään Englannissa mutta muutti sitten takaisin kotimaahansa USA:han. Hän on kirjoittanut katolisuuteen siirtymisestä kirjan *More Christianity* (alluusiota tuskin tarvitsee kommentoida). Hän on myös kirjoittanut omat pahlaiskirjeensä kokoelmassa *The Gargoyle Code*. Sekä Kreeftillä että Longeneckerillä on kotisivut, joissa on paljon materiaalia luettavaksi, katsottavaksi ja kuunneltavaksi. Ne ovat www.peterkreeft.com ja www.dwightlongenecker.com.

Keistä tulee suomalaisen kristillisen apologetiikan uusia Lewiksiä? Ei muuta kuin arvokasta perintöä jatkamaan! ●

KIRJALLISUUS

Craig, William Lane: *Valveilla*. Suom. **Sini Luoma**. Uusi Tie 2012.

Dulles, Avery: *A History of Apologetics*. Ignatius Press 2005 [2nd edition].

Green, Robert Lancelyn & Hooper, Walter: *C. S. Lewis – elämäkerta*. Suom. **Tarja Kontro**. 2006.

Kreeft, Peter: *Between Heaven and Hell*. IVP 2008. Suomeksi: *Taivaan ja helvetin välillä*. Suom. **Mervi Pöntinen**. 2004.

Kreeft, Peter: *C. S. Lewis for the Third Mil-*

lennium. Ignatius Press 1990.

Kreeft, Peter: *Heaven, the Heart's Deepest Longing*. Ignatius Press 1993.

Kreeft, Peter: *Making Sense Out of Suffering*. Servant Books 1986.

Kreeft, Peter: *The Snakebite Letters*. Ignatius Press 1993.

Lewis, C. S.: *The Great Divorce*. Collins 2012 [Reissue edition]. Suomeksi: *Suuri avioero*. Suom. **Kari Krohn**. 1970.

Lewis, C. S.: *A Grief Observed*. Collins 2012 [Reissue edition]. Suomeksi: *Muistiinpanoja surun ajalta*. Suom. **Anna-Mari Kaskinen**. 1984, 1995, 2009.

Lewis, C. S.: *Mere Christianity*. Collins 2012 [Reissue edition]. Suomeksi: *Ehyt elämä*. Suom. **Ruth Wathén**. 1962. *Tätä on kristin-usko*. Suom. **Marja Liljeqvist**. 1978, 1985, 3. p. Kirjapaja 2012.

Lewis, C. S.: *Miracles*. Collins 2012 [Reissue edition].

Lewis, C. S.: *The Problem of Pain*. Collins 2012 [Reissue edition]. Suomeksi: *Kärsimyksen ongelma*. Suom. **Maritta Pesonen**. 1963, 1971.

Lewis, C. S.: *The Screwtape Letters*. Collins 2012 [Reissue edition]. Suomeksi: *Paholaisen kirjeopisto*. Suom. **Tyyni Tuulio**. 1950, 1966, 1980, uusi suom. **Taneli Junttila**. 2007.

Lewis, C. S.: *Surprised by Joy*. Collins 2012 [Reissue edition]. Suomeksi: *Ilon yllättämä: elämäni varhaiset vaiheet*. Suom. **Ritva Miettinen**. 1986.

Longenecker, Dwight: *The Gargoyle Code*. Stauffer Books 2009.

Longenecker, Dwight: *More Christianity*. Our Sunday Visitor 2002.

McGrath, Alister: *Mere Apologetics*. Baker Books 2012.

McGrath, Alister: *Mere Theology*. SPCK 2010.

Puolimatka, Tapio: *Usko, tiede ja evoluutio*. Uusi Tie 2009.

Wellman, Sam: *C. S. Lewis – ateistista kristityksi*. Suom. **Olli Räisänen**. 2000.

Wright, N.T.: *Evil and the Justice of God*. SPCK 2006.

Wright, Tom: *Simply Christian*. SPCK 2011.

Wright, Tom: *Surprised by Hope*. SPCK 2007.

Yksi Lewisin innoittaja: Chestertonin teologiset kirjoitukset

David Baird

Kirjoittaja on nuori yhdysvaltalainen teologi, joka tekee väitöskirjaa Chestertonin teologiasta St Andrews -yliopistossa Skotlannissa.

C. S. Lewisin hengellisen omaelämäkerran *Ilon yllättämä* (*Surprised by Joy*) tunnetuimpiin kohtiin kuuluu hänen ironinen huomautuksensa: ”Nuori mies, joka tahtoo pysyä vakaana ateistina, ei voi olla liian varovainen kirjoja valitessaan” (s. 190). Vähemmän tunnettu on lainauksen konteksti, jossa hän kirjoittaa kokemuksestaan sotapalveluksessa ensimmäisessä maailmansodassa ja pohtii toipumistaan ampumahautakuumeesta pohjoisranskalaisessa sotilassairaalassa (s. 189–190, suom. **Ritva Miettinen**):

Siellä luin ensimmäistä kertaa Chestertonin esseitä. En ollut koskaan kuullut hänestä eikä minulla ollut mitään käsitystä siitä mitä hän edusti; en myöskään täysin ymmärrä, miksi hän valloitti minut niin välittömästi. Olisi voinut odottaa, että pessimismini, ateismini ja tunteellisuuden inho olisivat saaneet hänet tuntumaan kaikkea muuta kuin hengenheimolaiseltani. – Olin nyt jo niin kokenut lukija, että pystyin erottamaan pitämisen ja samaa mieltä olemisen toisistaan. Minun ei tarvinnut hyväksyä Chestertonin mielipiteitä, vaikka nautin hänen kirjoituksistaan. – Kaiken lisäksi pidin Chestertonista hänen hyvytensä tähden, niin oudolta kuin se saattaakin tuntua. Voin kertoa tästä

vapaasti, sillä (jopa siinä iässä) pidin hyvyydestä ilman että siihen mitenkään liittyi pyrkimys olla itse hyvä. – Lukiessani Chestertonia – samoin kuin MacDonaldia – en tiennyt, mihin olin ryhtynyt. Nuori mies, joka tahtoo pysyä vakaana ateistina, ei voi olla liian varovainen kirjoja valitessaan.

Kuka oli tämä Chesterton, jonka kirjoitukset tekivät nuoreen Lewisiin suuren vaikutuksen, mutta jota monet nykylukijat eivät tunne, kuten ei Lewiskään tuossa vaiheessa tuntenut, ja josta hän ei ollut koskaan edes kuullut, saati sitten tiennyt, mitä hän edusti?

Kirjoittaessaan 1900-luvun alussa **Gilbert Keith Chesterton** (1874–1936) oli Lontoosta käsin toimiva tuottelias toimittaja, joka kuului aikansa suosituimpiin englanninkielisen älymystön edustajiin. Kääntäytyään aikuisena kristityksi hän omisti mittavat dialektiset ja retoriset kykynsä useiden teemojen käsittelyyn, ehkä ennen muuta perinteisen kristillisen uskon puolustamiseen. Hänen apologeettiset kirjoituksensa kuuluvat alan englanninkielisten teosten parhaimmiston. Jo elinaikanaan hän saavutti suuren yleisön suosion. Hänen älynsä, maalaisjärkensä ja hillitön huumorinsa ovat saaneet aikaan, että hän on pysynyt jatkuvasti suosittuna jopa niiden parissa, jotka olivat ja ovat eri mieltä hänen kanssaan. Heihin kuului myös nuori ateisti Lewis.

Kesäkuussa 1962, vain runsas vuosi ennen Lewisin kuolemaa, häneltä kysyttiin *The Christian Century* -lehden haastattelussa, mitkä kirjat olivat eniten vaikuttaneet hänen ammatilliseen asennoitumi-

seensa ja elämänfilosofiaansa. Kakkosena hänen listallaan oli Chestertonin teos *The Everlasting Man* ('Ikuinen ihminen'), jota hän toisaalla kutsuu ”parhaaksi tuntemakseen populaariksi kristillisen elämäkatsomuksen puolustukseksi”.¹ Hän viittaa siihen myös 23.12.1950 laatimassaan kirjeessä: ”En usko, että on olemassa tieteellisesti todistettavissa oleva todiste (Eukleides) kristinuskosta ja edes sen olemassaolosta ja että sellaista olisi löydettävissä myöskään parhaiten ja vanhinten ystävien välillä vallitsevasta hyvästä tahdosta ja rehellisyydestä. Uskon, että kaikki nämä kolme (ehkä toista lukuun ottamatta) ovat todennäköisempiä kuin niiden vaihtoehdot. Chestertonin kirjoitukset kristinuskon puolesta ovat yleisesti ottaen hyviä; ja minä pyrin johonkin samanlaiseen radiopuheillani.” Puhekokoelma tunnetaan sittemmin paremmin kirjana *Tätä on kristinuskko (Mere Christianity)*.

Chestertonin kirjan varsinaisena teemana on koko ihmiskunnan historia inkarnaation näkökulmasta tarkasteltuna. Hän kirjoittaa esimerkiksi antiikin maailman jumalanpalveluksesta:

Selvästikään pakana ei ole uskomatta niin kuin ateisti eikä myöskään usko niin kuin kristitty. Hän tuntee sellaisten voimien läsnäolon, joista hän esittää arveluja ja pohdintoja. Paavali sanoi kreikkalaisille, että näillä oli alttari tuntemattomalle jumalalle. Todellisuudessa kaikki heidän jumalansa olivat tuntemattomia. Todellinen repeämä historiassa tapahtuu, kun Paavali ilmoitti kreikkalaisille, ketä he tietämättään palvelivat. Tässä on nähtävillä sellaisen pakanuuden olemus. Se on

¹ Lewis, C. S.: *The Collected Letters of C. S. Lewis: Books, Broadcasts, and the War, 1931–1949*. Ed. **Walter Hooper**. Grand Rapids: Zondervan, 2004. 31 Dec 1947.

pyrkimystä tavoittaa jumalallinen pelkän mielikuvituksen avulla.

Chesterton avaa muutamalla lauseella nykylukijalle muinaisen pakanuuden ajatusmaailman. Kun hän suhteuttaa sen ihmisen mielikuvituksen universaaliseen mahtiin, hän samalla sijoittaa kristinuskon sen historialliseen kontekstiin ja viittaa sen ikuiseen pysyvyyteen. Tämäntapaiset oivallukset täyttävät kirjan joka sivun. Lewis kirjoittaakin: ”Sitten käsiini osui Chestertonin kirja *The Everlasting Man*, jossa ensimmäistä kertaa näin koko historian kristinuskon valossa esitettynä ja sellaisessa muodossa, joka tuntui minusta järkeenkäyvältä.” (*Ilon yllättämä*, s. 221–222.)

Toisellakin Chestertonin kirjalla oli suuri vaikutus Lewisiin. Sen voi havaita toisesta tunnetusta lainauksesta: ”Uskon kristinuskoon kuin auringon nousuun, en vain, koska näen sen, vaan koska sen valossa näen kaiken muunkin.” Näämä Lewisin sanat on lainattu hänen esseestään *Is Theology Poetry?* ('Onko teologia runoutta?'). Se julkaistiin ensi kerran Oxfordin yliopiston Sokrates-kerhon julkaisussa 1944, sitten myös esseekokoelmissa *Screwtape Proposes a Toast and Other Pieces* (1965) ja *The Weight of Glory* (1949). Lainauksen ajatus nousee kuitenkin Chestertonin jo muutamia vuosikymmeniä aikaisemmin julkaistuista kirjoituksista. Kun Lewis oli kymmenvuotias poika 1908, julkaistiin seuraavat sanat:

Siinä on mystiikan salaisuus: ihminen voi ymmärtää kaiken sen perusteella, mitä hän ei ymmärrä. Epäterve loogikko yrittää tehdä kaikesta selväjärkistä ja tulee tehneeksi kaikesta salaperäistä. Mystikko antaa yhden asian jäädä salaperäiseksi, ja niin kaikesta muusta tulee selväjärkistä. – – Konkreettisisä luonnonoloista valittu vertauskuva

ilmaisee kyllin hyvin mystiikan oikean paikan ihmiskunnan keskuudessa. Luoduista asioista se, jota emme voi katsoa, on sama, jonka valossa voimme katsoa kaikkea. Kuten keskikäivän auringo, selittää mystiikkakin oman muertavan näkymättömyytensä hehkulla kaiken muun.

Lainaus on Chestertonin teoksesta *Orthodoxy (Oikea oppi)*², joka on monien mielestä kristillisen apologetiikan klassikko. Siinä keskitytään kristinuskon järkevyyteen, joka perustuu lähinnä historiassa tapahtuneisiin tosiasioihin ja uskontunnustuksiin, ja vastustetaan useita modernin materialismin ja tieteellisen kulttuurin vallitsevia oletuksia. Kirjalla on ollut pysyvä vaikutus Lewisin ajatukseen ja mielikuvitukseen.

Kirjan suurin viehätys – ja samalla sen nerouden avain – piilee sen epäsovinnaisuudessa. Esimerkiksi luvussa *The Ethics of Elfland (Satumaan etiikka)*, jossa puolustetaan puhdasta naturalistista determinismia satujen avulla, Chesterton viittaa lasten loputtomaan innostukseen hauskanpitoa ja leikkejä kohtaan, niin että se voidaan tiivistää lauseeseen: ”Tee se uudestaan!”:

Aikuisten voimat eivät riitä yksitoikkoisuudesta haltioitumiseen. Mutta kenties Jumalan voimat riittävät yksitoikkoisuudesta haltioitumiseen. On mahdollista, että Jumala sanoo joka aamu ”Tee se uudestaan!” auringolle – ja joka ilta ”Tee se uudestaan!” kuulle. Ei ehkä johdukaan automaattisesta välttämättömyydestä, että kaikki päiväkkarat ovat samanlaisia; kenties Jumalatekee jokaisen päiväkkaran erikseen

² Chesterton, G. K.: *Orthodoxy*. Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 2006, s. 23–24, suom. *Oikea oppi*, Turku: Savukeidas 2012, s. 37–38.

eikä vain ole ikinä kyllestynyt tekemään niitä. Kenties Hän on ikuisesti yhtä innostunut kuin pikkulapset. Silä me olemme tehneet syntiä ja tulleet vanhoiksi, ja meidän Isämme on meitä nuorempi. Toisto luonnossa ei ehkä olekaan pelkkää uusiutumista; ehkä kyseessä onkin ylimääräinen numero, kuten teatterissa.³

Tämä oivalluksen, terävän retoriikan ja hyvän huumorin yhdistelmä on jatkuvana juonteena Chestertonin töissä. Se on lähes varmasti yhtenä syynä Lewisiin niitä kohtaan tuntemaan välittömään ja pysyvään mieltymykseen.

Chestertonin töistä on syytä vielä mainita *Charles Dickens*, viktoriaanisen ajan merkittävän kirjailijan 1906 ilmestynyt elämäkerta, joka vaikutti koko englanninkieliseen kirjalliseen kulttuuriin ja jonka vaikutuksen Lewis, intellektuelli ja akateemikko, on epäilemättä tuntenut. Lyhyt kirja sai aikaan suuren ja uuden kiinnostuksen Dickensin töitä kohtaan, joiden arvostus oli alkanut hiipua 1900-luvun alussa muttei ole sen jälkeen osoittanut hiipumisen merkkejä. Chestertonin teosta pitävät parhaana Dickensistä koskaan kirjoitetuista kirjoista muiden muassa presidentti **Theodore Roosevelt**, **George Bernard Shaw**, **William James** ja **T.S. Eliot**. Chesterton kirjoittaa:

Dickens on ensinnäkin uhmakas monumentti siitä, mitä tapahtuu, kun suurella kirjallisella nerolla on kirjallinen maku, joka on sukua yhteiskunnan maulle. Tämä sukulaisuus oli syvä ja hengellinen. – Hänen vahvuutensa taas oli siinä, että hän ilmaisi ennennäkemättömän tarmokkaasti ja nerokkaasti yleisiä mielipiteitä. Mutta jo pelkällä ilmaisulla yleinen mielipide törmäämme

³ Chesterton: *Orthodoxy* s. 55, *Oikea oppi* s. 75.

yhteen nykyiseen virheajattelun tapaan. Nykyään puhutaan usein tavallisuudesta ja yleisestä mielipiteestä vähättelevään sävyyn, aivan kuin kysymyksessä olisi vähäarvoisten mieli, pelkän roskajoukon mielipide. Yleinen mielipide tarkoittaa kuitenkin taiteilijoiden ja sankareiden mieltä; muutoin se ei olisi yhteinen. Platonilla oli yhteinen mieli, Dantella oli yhteinen mieli. Muussa tapauksessa se mieli ei olisi ollut yhteinen. Tavallisuus tarkoittaa, että se on yhteistä sekä pyhille että syntisille, sekä filosofille että tyhmyrille. Tämän Dickens ymmärsi, ja sitä hän kehitti. Jokaisessa ihmisessä on jotakin sellaista, mikä rakastaa vauvoja, pelkää kuolemaa ja pitää auringonvalosta: se jokin elää Dickensin kirjoituksissa.”⁴

Chestertonin kirjoituksia tuntevat tuskin kokevat vieraaksi ajatusta, että kuvatesaan tällä tavalla Dickensia hän kuvailee samalla myös itseään. Chestertonkin on kirjallinen nero, joka aistii samoin kuin kristittyjen yhteisö. Monet ovat löytäneet hänet töistään juuri samanlaista valon rakkautta.

Chesterton käsitteli tuotannossaan monenlaisia aiheita, joista useimmat liittyivät suoraan tai epäsuorasti hänen aikuisena tapahtuneeseen kääntymiseen kristityksi. Kun hän kuoli 1936, hän oli kirjoittanut yli 100 kirjaa. Chestertonin työn tätä erityispiirrettä kuvaa *New York Times* -lehden etusivulla päivä hänen kuolemansa jälkeen julkaistu 2000 sanaa käsittänyt muistokirjoitus:

Hän oli paradoksin mestari mutta vielä enemmän. Hänen mielikuvituksensa ei tuntenut rajoja vaan singahteli kirjjeisiin, taiteeseen, uskontoon,

⁴ **Chesterton:** *Charles Dickens*. Fairford: Echo Library 2007, s. 45.

filosofiaan ja ajankohtaisiin asioihin, niin että oli lähes mahdotonta laatia täydellistä luetteloa hänen kirjoituksistaan. Hänestä ei tullut vain aikansa tuotteliainta esseistiä, vaan hän kirjoitti romaaneja, dekkareita, näytelmiä ja runoja loputtomana virtana. Kirjallisuuskriittikkona hän laati parhaimpiin kuuluvan koskaan kirjoitetun kirjan Dickensistä.

Ehkä kuitenkin paras Chestertonin kirjoitusten saama hyväksymismerkintä tulee Lewisiltä, kun hän tarkastelee omaa pitkäkä uskonollista kääntymisprosessiaan⁵ ja tiivistää paluunsa kristinuskoon agnostisismista ja erilaisista ”alikiristillisistä uskomuksista”: ”Minut sai tulemaan takaisin kahden kirjoittajan suuri vaikutus: George MacDonald ja G. K. Chesterton.” Tämä suuri kristitty apologeetti suosittelee pilke silmäkulmassa tämän hänen elämänsä suuresti vaikuttaneen miehen kirjoituksia: ”Chesterton (jota rakastan) on sen tehnyt. Minä voisin vain vesittää hänen viiniään. Nuoret eivät lue Chestertonia. En usko, että he pitävät paradokseista. He kaikki ovat nykyään yhtä vakavia kuin hallituksen paperit – mädäntykööt he!”

Chestertonin kirja *Orthodoxy* on juuri ilmestynyt suomeksi nimellä *Oikea oppi* (suom. **Antti Nylén**, Turku: Savukeidas 2012). Aikaisemmin on julkaistu suomeksi toistakymmentä hänen romaaniaan, niistä noin puolet dekkareita, joiden päähenkilönä on Isä Brown. ●

Suomennos **Jukka Norvanto**.

⁵ **Lewis:** *Collected Letters*. 15 February 1946.

Lewisin teosten suomennokset

NARNIA-SARJA:

- *Velho ja leijona (The Lion, the Witch and the Wardrobe, 1950)*. Suom. **Kyllikki Hämäläinen**. Otava 1960.
- *Prinssi Kaspian (Prince Caspian: The Return to Narnia, 1951)*. Suom. **Kyllikki Hämäläinen**. Otava 1961.
- *Kaspianin matka maailman ääriin (The Voyage of the Dawn Treader, 1952)*. Suom. **Kyllikki Hämäläinen**. Otava 1976.
- *Hopeinen tuoli (The Silver Chair, 1953)*. Suom. **Kaarina Helakisa**. Otava 1976.
- *Hevonen ja poika (The Horse and His Boy, 1954)*. Suom. **Kaarina Helakisa**. Otava 1977.
- *Taikurin sisarenpoika (The Magician's Nephew, 1955)*. Suom. **Kyllikki Hämäläinen**. Otava 1959.
- *Narnian viimeinen taistelu (The Last Battle, 1956)*. Suom. **Kaarina Helakisa**. Otava 1976.
- *Narnian tarinat*. Suom. **Kaarina Helakisa & Kyllikki Hämäläinen**. Otava 2000, 2. p. 2002.
- *Narnia: kaikki tarinat*. Suom. **Kaarina Helakisa & Kyllikki Hämäläinen**. Otava 2005, 11. p. 2010.
- *Narnian salaisuudet*. Pop-up-kirja, perustuu C. S. Lewisin kirjoihin. Suom. **Tarja Kontro**. Otava 2008.

RANSOM-TRILOGIA:

- *Äänetön planeetta (Out of the Silent Planet, 1938)*. Suom. **Matti Kannosto**. Kirjayhtymä 1983.
- *Matka Venukseen (Perelandra, 1943)*. Suom. **Matti Kannosto**. Kirjayhtymä 1984.
- *Piinattu planeetta (That Hideous Strength, 1945)*. Suom. tekijän lyhentämästä laitoksesta **Matti Kannosto**. Kirjayhtymä 1985.

MUUT TEOKSET:

- *Paholaisen kirjeopisto (The Screwtape Letters, 1942)*. Suom. **Tyyni Tuulio**. WSOY

1950, 2. 1966, uusi laitos Kirjaneliö 1980, sen 2. p. 1981. Uusi suom. **Taneli Junntila**. Kirjapaja 2007.

- *Suuri avioero (The Great Divorce, 1946)*. Suom. **Kari Krohn**. Karatas-kirjat 1970.
- *Narnian mietekirja (The Wisdom of Narnia)*. Suom. **Kaarina Helakisa & Kyllikki Hämäläinen**. Otava 2002.

USKONNOLLISET TEOKSET:

- *Ehyt elämä (Mere Christianity, 1952)*. Suom. **Ruth Wathén**. Suomen Lähetysseura 1962. 2. laitos: *Tätä on kristinusko*. Suom. **Marja Liljeqvist**. Kirjaneliö 1978, 2. p. Kirjapaja 2012.
- *Entisen ateistin kristillisiä esseitä (Christian Reflections, 1966)*. Suom. **Olavi Aula**. WSOY 1967.
- *Kärsimyksen ongelma (The Problem of Pain, 1940)*. Suom. **Maritta Pesonen**. Suomen Lähetysseura 1963. 2. painos Kirjaneliö 1979.
- *Mietteitä psalmeista (Reflections on the Psalms, 1958)*. Suom. **Marja Liljeqvist**. Kirjaneliö 1982.
- *Neljä rakkautta (The Four Loves, 1960)*. Suom. **Taisto Nieminen**. Kirjaneliö 1982, 2. p. Kirjapaja 2012.
- *Kirjeitä rukouksesta (Letters to Malcolm: Chiefly on Prayer, 1964)*. Suom. **Taisto Nieminen**. Kirjaneliö 1984.
- *Muistiinpanoja surun ajalta (A Grief Observed, 1961)*. Suom. **Anna-Mari Kaskinen**. Kirjaneliö 1984, 2. p. 1995, 3. korj. p. Kirjapaja 2009.
- *Ilon yllättämä: elämäni varhaiset vaiheet (Surprised by Joy, 1955)*. Suom. **Ritva Miettinen**. Kirjaneliö 1986. 2. p. Kirjapaja 2013.
- *365 päivää C. S. Lewisin seurassa*. Kirjapaja, 2008.
- *Kasvoista kasvoihin*. Kirjapaja 2013 (ennakkotieto, ilmestyy lokakuussa). ●

● Miksi olen Lewis-fani?

Sinikka Kuorikoski
FM, Helsinki

Sain perheystäviltämme 1972 mielenkiintoisen ylioppilaslahjan: **C. S. Lewisin** pokkarisarjan *The Complete Chronicles of Narnia* (suom. *Narnia-sarja*). Lahja ei ollut ulkoisesti kovin näyttävä tai juhlallinen mutta osoittautui erittäin onnistuneeksi: *Narnia* tutustutti minut Lewisiin, jolla on sitten ollut vuosien varrella suuri vaikutus ajatustapaani ja kirjalliseen makuuni. Hän antoi aseita ajatteluun ja puhui itsellenikin tärkeistä asioista, joita en kuitenkaan ilman häntä olisi osannut oikein edes mielessäni eritellä, saati sitten järkevästi ilmaista toisille.

Kun Lewis loi *Narniaa*, hänen yksi motiivinsa oli löytää tapa, jolla kristinuskon totuuksista voisi kertoa sellaisillekin nuorille lukijoille, jotka olivat jo onnistuneet saamaan rokotuksen kaikkea ”hengellistä saarnaamista” vastaan. Hän halusi löytää totuuksille uuden ilmiänsun, jonka turvin nuo ”valppaina vahtivat (käännyttämistä vastustavat) leijonat” saisi ohitetuksi. Tässä pyrkimyksessään hän on onnistunut loistavasti, vaikka omaa lukunautintoani ajatellen Narnian tapahtumat ovat ehkä liiankin selvää kristillistä allegoriaa – toisin kuin **J. R. R. Tolkienin** *The Lord of the Rings* (*Taru sormusten herrasta*), johon ihastuin myöhemmin. Lewis ymmärtääkseni kieltää allegorisuuden: Hän sanoo, että oikea kysymyksenasettelu ei ole: ”Mikä Narniassa vastaa meidän maailmamme Kristusta?” vaan: ”Jos luotaisiin uusi maailma, jossa olisi moraalisia ja ajattelevia persoonia, ja myös nämä lankeaisivat pois yhteydestä Luojaansa, millainen pelastussuunnitelma heidän varalleen voisi olla?” Kiehtova lähtökohta!

Mielenkiintoisen näkökulman *Narniaan* tarjoaa **Michael Ward** teoksissaan *Narnia Code* ja *Planet Narnia*. Hän löytää *Narniasta* vaikeammin havaittavan ylempään / ulomman merkityksen, jonka mukaan Lewis rakensi *Narnia*-kronikat implisiittisesti vastaamaan keskiaikaista maailmankäsitystä: kukin tarina kuvaa yhtä maailmankaikkeuden seitsemästä taivaankappaleesta siihen liitettyine ominaisuuksineen.

Wardin tulkinta vastaa *Narnia-sarjan* herättämiin yleisiin kysymyksiin siitä, miksi tarinoiden sisältö ja lukumäärä vaikuttavat sattumanvaraisilta, miksi kertomukset erottuvat kaikki selvästi toisistaan sävyltään ja keskeisiltä elementeiltään ja miksi kronikoihin on sisällytetty ainakin ensi näkemältä niihin täysin kuulumatonta ainesta kuten joulupukki rekineen. Keskiaikaisen maailmankuvan tutkiminen kiinnosti Lewisiä suuresti koko hänen elämänsä ajan. On vaikea kuvitella juuri hänen kirjoituksistaan mitään sattumanvaraista tai harkitsematonta. Siksi Wardin tulkinta vaikuttaa oikealta ja luotettavalta.

Lahjaksi saamani *Narnia-sarja* oli siis tutustumiseni lähtökohta. Lewisin muusta tuotannosta ehkä *Ransom*-trilogia ja erityisesti sen ensimmäinen ja toinen osa, *Out of the Silent Planet* (*Äänetön planeetta*) ja *Voyage to Venus* (*Matka Venukseen*), ovat tehneet minuun suurimman vaikutuksen. *Voyage to Venus* kuvaa aivan nuorta maailmaa, jossa eletään ensimmäistä sukupolvea ja aikaa ennen syntiinlankeemusta. Persoonia on vain kaksi: Eeva ja hänen Kuninkaansa. Täälläkin kiusaaja ilmestyy kysymyksineen, mutta – toisin kuin omassa maailmassamme – tuon paratiisin Eeva ei lankea pitkienkään keskustelujen jälkeen, vaan kiusaukset jatkuvat, kunnes kiusaaja lopulta tuhotaan. Nuo keskustelut ovat

herkullista luettavaa: miten ajattelee ja tuntee sellainen persoona, jolle Jumalan tahto ja läsnäolo edustavat suurinta mahdollista onnea ja joka ei näe Jumalan tahdon ulkopuolella mitään houkuttelevaa tai tavoiteltavaa.

Lewisissä kiehtoo muukin kuin hänen tuotantonsa: hänen elämänsä, mieltymyksensä ja ajatustapansa ovat mielenkiintoisia. Yhtenä esimerkkinä olen hämmästellyt, millaista nöyryyttä ja kärsivällisyyttä hän osoitti vastatessaan lukemattomiin yksityishenkilöiden lähettämiin kirjeisiin – vaikka tuo tehtävä oli hänelle tavattoman työläs, aikaa vievä ja vastenmielinenkin. Kaiken lisäksi moni kirjeenvaihto käytiin henkilön kanssa, joka oli paneutunut Lewisin tuotantoon vain pinnallisesti ja oli ymmärtänyt niiden ydinsisällön väärin. Näistä kirjeistä on koottu jälkipolville useita kokoelmia. Yksi esimerkki on *Letters to an American Lady*, johon on koottu yli 10 vuotta jatkunut kirjeenvaihto amerikkalaisen iäkkään rouvan kanssa. Kirjeistä päätellen rouva ei ollut ymmärtänyt Lewisin omaelämäkerrallisen teoksen *Surprised by Joy (Ilon yllättämä)* ydintemää. Sen voi kuvitella turhautaneen kirjailijaa. Silti Lewis kärsivällisesti vastaili hänen kirjeisiinsä vuodesta toiseen. Toinen hauska kokoelma, *Letters to Children*, sisältää hänen vastauksiaan lukemattomiin lasten lähettämiin kirjeisiin, joista useimmat koskevat Narnian tapahtumia.

Parhaimmillaan Lewis oli kuitenkin kohdatessaan toisinajattelijan. Sekä lähiomaisissani että ajoittain työtovereissani on ollut henkilöitä, jotka ovat suhtautuneet kristinuskoon vähintään suurin varauksin. Lähtökohta keskustelukumppanilla on ollut ehkä seuraavanlainen: Kun ottaa huomioon, miten valtava koko maailmanavaruus on edes siltä osin, kuin sitä toistaiseksi tunnemme, ja miten pieni ihmisen käsityskyky on hänen mahdollisen Jumalansa rinnalla, on täysin käsittä-

mätöntä itsevarmuutta – ja julkeuttakin – ajatella tietävänsä Jumalasta varmasti juuri mitään. Jutellessani tällaisen henkilön kanssa Lewis on tarjonnut ajatusmalleja ja työkaluja, joita ilman olisi ollut suuria vaikeuksia sekä tuon toisen ajatusten ymmärtämisessä että omieni ilmaise-
misessä.

Vaikkei Lewis minulle ole ainoa tai paras lohdutus sielun hädässä, hänestä on ollut suurta apua esimerkiksi nimettömässä ja vaikeasti eriteltävässä ahdistuksessa, josta usein kärsin. Muistaakseni kirjassa *The Problem of Pain (Kärsimyksen ongelma)* on Lewisin neuvo: Ahdistavien ajatusten hyökätessä tulee vastata Syyttäjälle: ”Details, please!” Suomeksi ajatus välittyisi ehkä näin: ”Syytät siis tarkkaan ottaen mistä?” Kun Pyhä Henki nuhtelee meitä, tiedämme yleensä syyn siihen. Tiedämme, missä olemme rikkoneet. Nimetön ahdistus, jonka syytä ei oikein löydy, saattaa hyvinkin olla Syyttäjältämme peräisin.

Oman tuotantonsa ohella Lewis avasi minulle mytologian maailmaa ja tutustutti ystävänsä Tolkieniin, jonka trilogia *The Lord of the Rings* nousi Lewisin *Ransom*-trilogian rinnalle yhdeksi rakkaimmista kirjoistani. Lewisin kautta löysin myös nuoren miehen nimeltä **Sheldon Vanauken**, joka tuli uskoon suurelta osin Lewisin kirjoitusten kautta. Hän antaa omaelämäkerrassaan *A Severe Mercy (Rakkauden muuri)* havainnollisimman konkretian Kolminaisuudesta, mihin olen missään törmännyt. En malta olla kertomatta sitä tässä – vapaasti omin sanoin:

Oletetaan, että minä Sheldon kirjoitan romaanin, johon sijoitan myös itseni. Romaani ei ole omaelämäkerta, vaan kirjan juoni ja sen henkilöahmot ovat täysin keksittyjä Sheldonia lukuun ottamatta. Kirjan Sheldon toimii kuitenkin todellisen luonteeni mukaisesti, siten kuin oikeassakin elämässä-

ni toimin. Olen siis ikään kuin Jumala, olen luonut kertomukseni, jossa toimin pyhän luontoni mukaisesti. Jeesus on lihaksi (konkreettiseksi kirjani henkilöksi) tullut Jumala, luomakunta (romaanin henkilöt) näkevät hänet (kirjan Sheldonin) kasvoista kasvoihin. Koska olen luonut tuon maailman, Pyhä Henkeni toimii kaikissa sen vaiheissa (kirjan kirjoittajan 'henki' tihkuu kirjan joka sivulta).

Eikö tämä havainnollistus myös aseta oikeisiin mittasuhteisiin halumme arvostella Jumalan tekoja ja joskus jopa väittää, että hän on epäoikeudenmukainen? Asetelmahan on yhtä mahdoton kuin se, että Rokan Antti arvostelisi **Väinö Linnaa**.

Lewisin teologiset ja psykologiset pohdinnat sisältävät niin nasevaa ja lennokasta sanailua, että nauran usein ääneen, vaikka aihe olisi mitä vakavin. Niin tein tätäkin kirjoitusta laatiessani, kun selailin taas hänen tuotantoaan. Hän itse kuvaa ilmiötä seuraavasti: kun kerronta on taitavaa, osuvaa ja lennokasta, sanan säilä aiheuttaa kimaltelua, vaikka tuohon kimallukseen ei itsessään pyritäkään. Huumorin tietoinen käyttäminen ei aina onnistu eikä aina ole toivottavaakaan. Kun se kuitenkin syntyy itseksensä sanan miekkojen välähdellessä taistelun tiimelyksessä, tulos voi olla vastustamaton. Miten hyvin tuo välke välittyy suomenkielisiin käännöksiin, riippuu varmasti paljon kielenkääntäjänkin taidosta. Itse olen lukenut Lewisiä lähes pelkästään alkukielellä. Lewisiltä olen oppinut, miten todella hyvä kirjoitus eroaa muista: se sisältää kaikki oikeat sanat ja vain ne: yhtäkään ei puutu, yksikään ei ole turha.

Lewis on avannut kertomuksillaan ikkunan salattuun maailmaan, raottanut ovea taivaaseen - ja paratiisiin. On hiukan kuin olisin saanut vieraila teoksen *Voyage to Venus* ajassa ennen syntiinlankeemusta. ●

Yrjö Niemi rovasti, Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan kappalainen

Koko pappina olemiseni ajan – noin 40 vuotta – **C. S. Lewis** on ollut kestoosuuskini. Olen mielelläni itse lukenut hänen kirjojaan ja myynyt ja lainannut niitä toisille. Ne ovat olleet verraton väline työssäni. Pitkät ajat olen kuljetellut kirjoja mukanani. Tietyissä tilaisuuksissa pidän kirjamyyntiä. Olen luetuttanut aikuisilla Lewisin kirjoja uskon syntymiseksi ja uskossa kasvamiseksi. Monet kerrat olen iloinnut, miten hyvin Lewis on osannut sanoittaa uskomme keskeisiä kysymyksiä, tuntien pyhää arkuutta, menemättä liian pitkälle. Tämä ytimekkyys on ollut innoittava esimerkki. Olen pyrkinyt kehittämään lukemaani eteenpäin tilanteisiin sopivaksi.

1980-luvulla keskustelin usein kustannusliike Kirjaneliön johtajan **Tauno Väinölän** kanssa uusien Lewis-kirjojen saamisesta suomeksi. Monta tulikin. Pienen Karatas-Kirjat-kustantamon 1970 julkaisemasta *Suuri avioero* -romaanista ei kuitenkaan onnistuttu saamaan uutta painosta. Kirja käsittelee samaa aihetta kuin **Danten Jumalainen näytelmä** ja **Blaken Taivaan ja Helvetin avioliitto**. Lewisin draaman tapahtumapaikkana on sateisena iltapäivänä alkanut bussimatka. Kirjava joukko eritasoisia ihmisiä – lässyttäväästä naisesta arvovaltaiseen teologiin – saa tilaisuuden nähdä oman sisimmän olemuksensa ja samalla mahdollisuuden tehdä valinnan, mikä merkitsi uutta elämää. Lähes jokaisen näkökentässä on kuitenkin pimeä täplä. Valinta käy joko mahdottomaksi tai nurinkuriseksi – tyyppillisenä esimerkkinä vapaamielinen piispa, joka taivaan sijasta valitsee seminaarien johtamisen helvetissä.

Viime vuosina olen puhunut Kirjapajan toimijoille Lewisin uusien painosten

ottamisen tärkeydestä. Nyt onneksi niin on tapahtunut. Teokset ovat älykkyydessään ja puhuttelevuudessaan omaa luokkaansa. Meillä ei ole vastaavia kirjoja apuvälineiksemme. Ajatteleville ihmisille pitäisi olla heidän tasoistaan mukaansa tempaavaa luettavaa.

Vähän aikaa sitten yksi katekumenaattimme ryhmänjohtaja kertoi, että hän oli rohkaistunut keskusteluun uskon kysymyksistä kesällä jonkun kanssa. Hän oli saanut valmiudet luettuun kirjan *Tätä on kristinusko*. Pidin keväällä luennon seurakunnassamme Lewisistä ja nostin erityisesti esille tämän kirjan.

Lewis käsittelee kristillisen uskon ydinkohtia loogisesti, erittäin hyvillä esimerkeillä havainnollistettuna, palavasti haastaen lukijansa. Hänen tekstinsä vaatii ehdotonta tarkkaavaisuutta, älyllistä ponnistelua. Välillä joudun lukemaan lauseen uudestaan: mitä siinä oikein sanottiinkaan? Ne ovat niin täyteen pakattuja merkityksistä.

Lewis lähtee liikkeelle ns. luonnollisesta moraalilaista, sen havainnollistamiseksi kahden ihmisen riitelyssä. Kumpikin viittaa jonkinlaiseen käyttäytymisnormiin, joka oletetaan kummankin tietävän: reilu peli, kunnon käytös, moraalit, sääntö, laki, josta he sisimmässään ovat yhtä mieltä.

Moraalilaki antaa ohjeita vieteillemme, niin että tuloksena on tietynlainen sävelmä, jota nimitämme hyväksi elämäksi tai oikeanlaiseksi käytökseksi. Vaarallisinta, mitä ihminen voi tehdä, on päättää noudattaa jotakin luonnollisista vieteistään, maksaapa se mitä tahansa. Meillä ei ole ai-noakaan viettiä, joka ei muuttaisi meitä paholaisiksi, jos teemme siitä ehdottoman oppaamme.

Lewisillä on sujuvia keskustelun avauksia niille, jotka ovat valmiita kuuntelemaan ja keskustelemaan. Monet kristityt eivät ole harjaannuttaneet itseään keskus-

teluihin eivätkä hankkineet riittäviä perustietoja. Ne taidot eivät kehity, ellei harjoittele eikä hanki tietoa.

Lewis ei halua edustaa ”vesitettyä kristinuskoa”. Hän käsittelee niin syntiä, kadotusta, paholaista kuin lunastusta. *Paholaisen kirjeopisto* -kirjaa on kutsuttu vakavaksi ja samalla maailman hauskimaksi hartauskirjaksi. Paholaisen puolelta on omat ”sielunhoitajat”, jotka pyrkivät viemään harhaan ja rakentavat taitavia ansoja.

Maaillmankaikeudessa vallitsee sota-tila, sisällissota. Me olemme kapinajohtajan miehittämällä alueella. Kristinusko on kertomus siitä, miten laillinen kuningas on saapunut valtakuntaansa, vlepukuisena tosin, ja kutsuu meitä kaikkia liittymään suureen vastarintaliikkeeseen. Kun menet jumalanpalvelukseen, menet itse asiassa kuuntelemaan ystäviemme salaista radiolähetystä. Siksi vihollisella onkin kova huoli estää kirkossakäyntimme.

Kirjayhtymä julkaisi aikanaan kolme tieteiskuvitelmaa. Yksi niistä on *Matka Venukseen*. Joskus Lewis piti sitä pääteokseenaan. Siinä kerrotaan, millainen maailma oli alkutilassaan ennen lankeemustaan. Hänellä on tavattoman laaja-alainen tuotanto. Monet kirjat ovat syntyneet ihmisten esittämistä kysymyksistä.

On ollut mukava tehdä matkoja Narniaan. Odotan vain sopivaa aikaa päästäkseni jälleen sinne. Aikuisena niitä kertomuksia voi lukea symbolisina satuina. Narnian maailmassa ihmiset ovat ystävällisiä toisiaan kohtaan. On lämpöä ja välittämistä. Hyvyys, totuus ja oikeus voitavat. Tämä vahvistaa uskoa siihen, että joskus näin tulee tapahtumaan. Otava julkaisi oikein kauniin kirjan kaikista seitsemästä osasta.

Hämeen Sanomissa oli taannoin mielenkiintoinen juttu asuntomessuilta. Näissä hienoissa, muodikkaasti ja modernis-

ti sisustetuissa taloissa ei enää ollutkaan paikkaa kirjahyllylle. Sen korvasivat uudet viihdekeskukset ja dvd-levyjen elokuvien hyllyt. Nekö nyt avaavat ikkunat maailmaan ja tyydyttävät niin äyllisen kuin tunneperäisen tiedonjanomme ja lukunälkämme?

Mikään tekninen laite tai levy tai internetin sivusto ei voi korvata minulle ystävyyttä ja suhdetta elävän kirjan kanssa. Kirjaan voin tutustua kaikilla aisteillani. Katselen sen kansikuvaa. Kuuntelen, miten takakansi houkuttaa lukemaan. Tunnen, miltä sileä kansi ja karheat sivut tuntuvat. Haistelen painomusteen tuoksua kirjan sivuilla.

Vaikka kuuntelisit kuinka hyvän puheen tahansa tai näkisit videon tai elokuvan, ne pian unohtuvat. Kirjaan voit aina palata, voit kerrata, voit pysähtyä. Minua huolestuttaa, miten kirjojen lukeminen on seurakuntalaisten keskuudessa huomattavasti vähentynyt. Kyky kohdata maailmaa ja viedä evankeliumia eteenpäin on samassa suhteessa heikentynyt.

Vanha aforismi sanoo: ”Koti ilman kirjahyllyä on kuin talo ilman ikkunoita.” Kun Jumala on antanut meille lahjaksi tällaisen miehen kuin Lewisin valoksi kirjastamaan ikuisia totuuksia, meidän pitäisi ottaa kaikki irti hänen viisaudestaan maailman voittamiseksi Kristukselle. ●

Tässä ja nyt

262 | Mitä Kiinan keisarin terrakotta- armeija kertoo menneisyydestä ja jokaisesta ajasta

Tampereella Museokeskus Vapriikissa on näyttely, joka esittelee Kiinan ensimmäisen keisarin **Qin Shihuangdin** terrakotta-armeijan, ”maailman kahdeksannen ihmeen”. Keisari kuoli vain 49-vuotiaana luotuaan sitä ennen aluevalloituksillaan ja monitahoisella sisäisellä rakennustyöllään Kiinan yhtenäisen suurvallan.

Keisarin hautakumpua vartioi mahtava terrakotta-armeija, joka löydettiin vasta muutama vuosikymmen sitten.

Raimo Mäkelä on käynyt näyttelyssä ja kirjoittaa sen herättämistä ajatuksista.

Mitä Kiinan keisarin terrakotta-armeija kertoo menneisyydestä ja jokaisesta ajasta

Museokeskus Vapriikissa Tampereella on joulukuun alkuun saakka tutustumisen arvoinen näyttely, joka esittelee ”maailman kahdeksannen ihmeen”, Kiinan ensimmäisen keisarin **Qin Shihuangdin** terrakotta-armeijan. Hän hallitsi 200-luvulla eKr ja loi aluevalloituksillaan ja monitahoisella sisäisellä rakennustyöllään Kiinan yhtenäisen suurvallan, joka kesti yli 2000 vuotta, vuoteen 1911 asti. Hänen varsinaisesta erisimestään *Qin* maa ja valtio ovat saaneet nimensä *Kiina*.

Keisari uskoi olevansa taivaasta laskeutunut jumalallinen viisaus ja hallitsevansa ikuisesti tai ainakin 10 000 vuotta. Hän nautti alkemistien valmistamia rohtoja, joiden hän toivoi tekevän itsensä kuolemattomaksi. Hän rakennutti valtakuntansa ja hallintonsa täydellisen jäljennöksen savesta, puusta ja pronssista. Yli 30 vuoden aikana satoja tuhansia työläisiä rakensi hänelle tuonpuoleista elämää varten palatsia, jossa hän jatkaisi hallitsemistaan. Sitä ympäröivät keisaria turvaten hänen virkamiehiään ja sotilaitaan esittävät savesta poltetut patsaat.

Qin kuitenkin kuoli yllättäen 49-vuotiaana oltuaan keisarina vain 11 vuotta. Hänet haudattiin valtavan hauta-alueen keskellä olevaan kumpuun. Alue terrakotta-armeijoiheen löydettiin vasta muutama vuosikymmen sitten. Itse hautakumpua ei ole vielä kukaan kaivettu esiin.

Qin Shihuangdi hävitti muut valtiot ja oli julma ja armoton hallitsija. Alamaisilla oli merkitystä vain välineinä. Lukemattomat saivatkin surmansa keisarin hankkeita toteutettaessa.

Yleisinhimilliseltä ja kristilliseltä kannalta näyttely herättää seuraavia ajatuksia.

Inhimillinen kyvykkyys ja tahdonvoima ovat valtavat. Qin loi yhtenäisen lain, rahajärjestelmän, kirjoitusmerkkien ja mitta- ja painojärjestelmän. Hän teki mahtavan puolustusjärjestelmän, johon kuului Kiinan muuri, ja uudet tie- ja kanavajärjestelmät, joita pitkin pystyttiin kulkemaan nopeasti valtakunnan osasta toiseen. Nälänhädän aikana niitä pitkin kuljetettiin ruokaa puutteesta kärsiville alueille.

Ihmisessä asuu kuolemattomuuden kaipuu, jota hän yrittää täyttää. Se ei kuitenkaan onnistu, sillä kuolema on ja pysyy ja tulee. Mikään ei voi torjua kuolemaa. Silti sitä yritetään, suorastaan epätoivoisesti. Mitä mahtipontisempaa yrittäminen on, sitä hullummalta se näyttää.

Kuolemattomuuden kaipuu paljastaa, ettei ihminen ole vain tämän maailman näkyvästä todellisuudesta. Hän aavistaa, että sen takana ja siis hänen takanaan ja edessään on jotakin muuta ja enemmän, ja yrittää tavoittaa sen onnistumatta siinä kuitenkaan.

Qinin käsityksen mukaan ihmisluonto on paha, ja sitä on hallittava lain avulla rautakourin. Teoreettinen ajatus ihmisen pahuudesta on historiassa ollut suhteellisen harvinainen. Siinä mielessä Qin oli poikkeuksellinen ja myös erilainen kuin häntä edeltänyt aika, jolloin **Kung-futsen** myönteinen näkemys ihmisestä oli ollut hallitseva yhteiskunnallinen ideologia. Sen mukaan ihmiset noudattavat

hyvää esimerkkiä. Qin-dynastiaa seuranneen Han-dynastian aikana, jota näyttely myös esittelee, kungfutselaiset ajatukset pääsivät uudelleen valtaan.

Qin ja Kung-fu-tse ovat kumpikin osittain oikeassa ja osittain väärässä. Ihmisen pahuudesta on ajateltava hienojakoisemmin, niin kuin on asian laita Raamatussa. Ihmisessä on parantumatonta pahuutta, joka saa mitä kauheimpia ja julmimpia ilmenemismuotoja. Ihmisen perusolemus on sellainen varsinkin Jumalan edessä, minkä Jumalan laki paljastaa. Yhteiskunnallisesti on kuitenkin mahdollista rakentaa myös ihmisessä olevan hyvän varaan, vaikka myös ja nimenomaan yhteiskunnan on varauduttava ihmisen konkreettiseen pahuuteen ja sen ilmentymiin.

Qin ei olisi voinut toteuttaa hankkeitaan ilman hintaa, jonka lukemattomat maksoivat omalla hengellään. Tämä mahdava muistomerkki kertoo myös vallanhimosta ja rajattomasta pahuudesta, josta toiset joutuvat kärsimään.

Omaa luontoaan Kiinan ensimmäinen keisari tuskin ajatteli pahaksi. Päinvastoin hän ilmeisesti uskoi, että hänen valtiolliset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset luomuksensa osoittivat hänen hyvyttään. Tosiasiassa hän oli hirvittävä narsisti eli psykopaatti kuten ehkä kaikki historian ”suuret hallitsijat”, esimerkiksi **Assurbanipal, Aleksanteri Suuri, Herodes Suuri, Pietari Suuri, Josif Stalin, Adolf Hitler, Mao Zedong.** •

Raimo Mäkelä

Sananselitystä

Sananselityksissä käsitellään kirkkovuoden kunkin pyhäpäivän yhtä evankeliumikirjan tekstiä. Selitykset on tarkoitettu sekä sanankuulijoille että sananjulistajien avuksi. Tämä jakso alkaa 21. helluntain jälkeisestä sunnuntaista ja päättyy ensimmäiseen adventtisunnuntaihin, joka aloittaa uuden kirkkovuoden.

Jeesuksen lähettäliät

MATT. 22:1–14

21. SUNNUNTAI HELLUNTAISTA
13.10.

Ensiksi kiinnitämme tekstissämme huomiota sanoihin ”Jeesus jatkoj”. Oli ollut jonkinlainen tauko, ehkä pieni välikohaus. Tekstimme edellä kerrotaan, että kuulijoina oli ylipappeja ja fariseuksia kiihkeässä mielentilassa. Jeesuksen opetus oli ymmärretty, mutta nöyrytyksen sijasta kansan johtomiehet olivat raivosuneet. He olisivat halunneet ottaa Jeesuksen kiinni ja mahdollisesti lynkata hänet. Paikalla oli myös Jeesuksen kannattajia. Kansan tähden hänen vastustajansa eivät rohjenneet toteuttaa aikeitaan. Jeesuksen aika ei ollut vielä tullut.

Tänäkin aikana oikea Jumalan sanan julistaminen jakaa mielipiteitä. Toiset ihastuvat kuulemastaan ja ottavat sanan vastaan, mutta toiset vihastuvat ja hylkäävät sen.

Tekstin vertaus on helppo ymmärtää. ”Kuningas” on Isä Jumala. ”Poika” tarkoittaa tietysti Jeesusta. ”Häät” ovat vertauskuva pelastuksesta eli taivaaseen pääsemisestä. Luulisi, että kutsutut olisivat olleet riemastuneita kutsusta, joka tuli itseltään kuninkaalta. Toisin kuitenkin kävi. Kutsutut pitivät kuninkaalta tullutta kutsua halpana ja jopa pahoinpitelivät sen tuojia. Silloin kuninkaan viha leimahti. Kesken häätöjen valmistelujen hän kokosi sotajoukkonsa ja lähetti sen surmaamaan palvelijoidensa tappajat ja polttamaan heidän kaupunkinsa. Tässä kerrotaan siitä, kuinka israelilaiset olivat kohdelleet vanhan liiton profeettoja, jotka olivat julistaneet heille Jumalan sanaa. ”Kaupunki” tarkoittaa Jerusalemiä.

Vertaus on samalla profetia Jerusalemin hävityksestä, joka tapahtui noin 40 vuotta Jeesuksen kuoleman jälkeen eli vuonna 70. Päivän evankeliumi on kuitenkin merkitykseltään paljon laajempi

kuin mitä historiassa on tapahtunut. Sen sanoma koskee kaikkia ihmisiä kaikkialla. Häätöihin kutsuttavien piiri laajeni koskemaan kaikkia, kuten Paavali asianilmaisi (Ap.t. 13:46). Se koskee myös meitä.

Vertaus antaa toisenlaisen käsityksen Jumalasta kuin nykyisin ihmisillä on. Nykyihmisen Jumala-kuva on ihmisen itsensä muodostama. Sen mukaan Jumala on vanha, leppoisa ja hyväntahtoinen demontikko, joka siunaa kaikkia eräänlaisen rakkauden periaatteen mukaisesti.

Vertaus osoittaa selvästi, millainen on Jeesuksen ”isä”. Hänen sanansa on yleinen laki. Kun hän lähettää palvelijansa, he lähtevät. Kun hän kutsuu, on tultava. Hän rankaisee niskoittelijoita. Hän vihastuu ja rankaisee. Näin hän on tehnyt Israelin kansan historiassa. Hän rankaisee myös tulevaisuudessa vielä mittasuhteiltaan suuremmalla tavalla. Jeesus tuli pelastamaan tulevasta vihasta (1. Tess. 1:10).

Jeesus halusi kertoa tässä, että Jumala on pyhä ja häntä tulee pelätä ja kunnioittaa. Jumalan pyhyden taju on ajastamme kadonnut. **Martti Luther** aloitti jokaisen käsikyn selityksen sanomalla: ”Meidän tulee pelätä ja rakastaa Jumalaa, niin että/etemme...”

Pyhyden tajun katoamisella on kaksi seurausta. Ensinnäkin kutsuun ”taivaalliseen häätöihin” eli Jumalan valtakuntaan pääsemiseen suhtaudutaan vähättelevästi. Kaikki muut askareet ja asiat ovat paljon tärkeämpiä.

Toiseksi Jumalan pyhyden katoaminen ei aja etsimään Kristusta, johon uskonnolla saadaan yksin armosta synnit anteeksi eli saadaan ”Karitsan veressä valkaistu” ”häväte” lahjaksi. Ilman sitä ”häihin” ollaan menossa omilla vaatteilla.

Uskonnollinen nykyihminen ei ole enää armon varassa, vaan hän on armon varas. Jumalan armo on aikamme muuttunut halvaksi. Näin on käynyt pyhyden tajun

katoamisen myötä ja Sanan auktoriteetista luopumisen ja sakramenttien kadottamisen vuoksi. **Dietrich Bonhoeffer** varoitti jo 1930-luvulla, että Jumalan armo muuttuu halvaksi, jos ehtoollinen annetaan ilman rippiä. Siksi rippisanojen sisältöä tulisi tarkasti harkita.

Omissa vaatteissa häihin pyrkinyt mies oli ymmärtänyt, että häihin on syytä lähteä. Häneltä puuttui kuitenkin Jumalan antama häävaate. Armo ei ollut hänelle ehkä koskaan kirkastunut, vaan hän oli tuudittautunut väärään rauhaan, tai kenties hän oli jäänyt yhteisössään osattomaksi Jumalan armosta ja katkeroitunut (Hepr.12:15). Kenties hän oli joutunut legalismin pauloihin ja langennut pois armosta (Gal. 5:4). On myös mahdollista, että hän oli hurmaantunut uusiin, viehättäviin oppeihin, joissa oli ollut menoa ja meininkiä. Jeesus puhuu tästä Matteuksen evankeliumissa (7:22). Armo oli jäänyt hänelle kenties vain lähtökohdaksi, josta oli sitten lähdetty pintaliitton.

Tuo hengellinen ”psykoosi” muistuttaa jonkinlaista nousuhumalaa, jota **Aleksis Kivi** kuvaa *Nummisuutarien* Eskon kokemuksessa: ”Minä siivet selkääni saan ja pyllyyni pitkän pyrstön.” Tämän lajin hengellinen sairaus ei parane edes rukouksella ja paastolla, sillä sen ytimessä asuu hengellinen ylpeys täynnä omaa suoritusta ja onnistumista.

”Mies jäi sanattomaksi” on ilmaistu passiivissa: hänet jätettiin sanattomaksi. Ei siis mitään puolusteluja, kuten **Urho Muroma** kuuluisassa Kajaanin saarnassaan sanoi: ”Tiedä se, että jos kadotukseen kerran joudut, niin omasta syystäsi sinä sinne joudut.”

Vertaus ei puhu morsiamesta, mutta tiedämme toisaalta, että se on Jumalan seurakunta, joka koostuu kaikista ja kaikina aikoina eläneistä Jeesuksen omista. He ovat niitä valkovaatteisia, jotka Johannes näki näyssään (Ilm. 7:13). Sitä symbo-

loi valkea kastevaate. Vainajan hautavaatekin on valkoinen. Taivaalliset häät ovat tulossa. Meidät kaikki on lähetetty vieämään kutsua eteenpäin. ●

Rauno Perälä

FM, pastori, Suomen Raamattuopiston vapaaehtoinen aluetyöntekijä, Kuopio

Uskon perustus

JOH. 4:46–53

USKONPUHDISTUKSEN

MUISTOPÄIVÄ 20.10.

22. sunnuntai helluntaista on omistettu uskonpuhdistukselle. Nyt muistetaan sen keskeisiä sisältöjä ja samalla vähän uskonpuhdistajaakin.

Puoli vuosisataa sitten, syksyllä 1513, **Martinus** – edellisvuonna ”Pyhien Raamattujen valantehneeksi tohtoriksi” ylenetty augustinolaismunkki – aloitti 30 vuodeksi yltävän työuransa Wittenbergin yliopiston Raamatun professorina. Se alkoi psalmiluennoilla.

Jos nyt luterilaista pappia ahdistaa saarnan valmistaminen, niin lohduttautukoon sillä, ettei oppi-isäkään päässyt ihan vähällä. Syksyn 1513 tunnoista Luther-kronologiassa todetaan: ”Hänen tunnonvaivansa keskittyivät näinä vuosina erityisesti predestinaatioon, Jumalan valintaan ja hylkäykseen. Koettelemukseni ovat olleet niin raskaita ja helvetillisiä, ettei niiden voimaa voi mikään kieli kertoa, ei mikään kynä kirjoittaa, eikä liioin kukaan sellainen uskoa, joka ei sellaista ole itse kokenut.”

Näiden koettelemusten siunaukseksi Luther kuitenkin lukee teologiansa löydöt. Vakuuttuneisuus ihmisen mitättömyydestä, synnistä ja kyvyttömyydestä tehdä mitään parannuksensa hyväksi synnyttää sitä nöyryyttä, johon evankeliumi Kristuksesta yksin kelpaa valoksi ja lohdutukseksi.

Ehkä tässä on liittymäkohtaa uskonpuhdistuspyhän tekstiksi valittuun Johanneksen evankeliumin kohtaan, jossa

pakanallinen (?) virkamies etsii Jeesukselta apua kuolemaa tekeväälle pojalleen. Se, joka pyytää: ”Herra, tule, ennen kuin poikani kuolee”, tietää jotakin ahdistuksesta. Jotakin kuninkaan virkamiehen on täytynyt tietää myös Jeesuksesta lähtiesään avunhakuun kymmenien kilometrien päähän.

Jeesuksen ensireaktio miehen avunpyyntöön on vähintään töksähtävä kuten joskus muulloinkin: ”Te ette usko, elle te näe tunnustekoja ja ihmeitä.” **Jukka Thurén** saa Jeesuksen ilmaisevan moitteen kuulostamaan ymmärrettävältä: ”Moite kohdistuu kaikkiin Galilean asukkaisiin, jopa kaikkiin juutalaisiin ja – Joh:ssa – myös niihin kristittyihin, jotka Nikodemoksen tavoin kiinnittävät liiaksi huomiota ihmeisiin. Yksin tälle miehelle kohdistettuna moite olisikin kohtuuton, sillä hänen rientämisensä Jeesuksen luo on jo merkki jonkinlaisesta, jopa poikkeuksellisen vahvasta uskosta.”

Thurén erittelee virkamiehen ilmaisevaa uskoa ”kolmiportaisesti”: 1. Ensin hän odottaa Jeesukselta apua, mutta vielä siinä vaiheessa Jeesus moittii häntä epäuskosta. 2. Sitten hän uskoo Jeesuksen sanan. (Mies uskoi, mitä Jeesus hänelle sanoi, ja lähti.) 3. Vihdoin avun saatuaan ja tunnusmerkin nähtyään hän uskoo sanan täydessä merkityksessä, uskoo, että Jeesus on se, joka hän on. Juuri tämän uskon puutteesta Jeesus aluksi moittii galilealaisia.

Tässä lienee ajassamme yhtymäkohta uskonpuhdistuksen aikaan. Lutherin tuntema katolinen kirkko oli epäraitisti rastsastanut ihmeuskolla, jota ylläpidettiin muun muassa pyhäinjäännöksillä ja niihin kohdistuvalla taikauskolla.

Tuskin meidänkään aikamme on vapaa ihmeuskon ylikorostumisen vaarasta. ”Uskominen näkemättä” koettelee kovasti modernia sielua, joka on kypsytynyt kärsimättömyyteen: ”Kaikki hyvä mulle, tilaukseni mukaan, tässä ja nyt.”

Yhä osuu maaliinsa puolen vuosituhannen takaa Lutherin moite kärsimättömästi halustamme nähdä ja kokea: ”Epäusko on juurtunut meihin niin syvään, että me jatkuvasti pelkäämme toimeentulomme puolesta. Siksi tahdomme tietää etukäteen, että Jumala voi pitää meistä huolen. Tahdomme nähdä aittamme viljaa ja arkumme rahoja täynnä. Näin yritämme sitoa Jumalan aittaansa ja arkkuun, vaikka hän ei sitä tahdo. Hän on vapaa, mitä aikaan, tapaan ja ihmiseen tulee. Anna siis hänen huolehtia elättämisestämme. Hänellä on tätä varten niin viljaa kuin rahaakin. Hän tietää oikean ajan ja määrän.”

Päivän 1. vuosikerran tekstikokonaisuudessa voi nähdä mielenkiintoisia jännitteitäkin. Psalmissa 42 kuvataan Jumalan tarjoamaa turvaa ja apua: ”Jumala on kaupunkinsa keskellä, kaupunki ei järky”, vaikka ympärillä ”kansojen meri kuohuu, valtakunnat horjuvat, maa järkkyy hänen äänestään.” Paavalin Efesolaiskirjeen teksti (6:10-18) taas on kuin sotakirjeenvaihtajan kynästä: täynnä taisteluvälineitä, kyperiä, miekkoja, haarniskoja.

Saarnojen alussa saatetaan apostolisesti toivottaa armoa ja rauhaa, mutta myös taistelusta on aina kysymys. Niin oli uskonpuhdistuksessa. Niin on pyrittäessä säilyttämään usko ja uudistumaan sen myötä. Evankeliumikirjan johdantoteksti on toivorikas: Jumala ei unohda kansaansa vaan antaa kirkolle uudistumisen ai-koja ja niitä ihmisiä, jotka auttavat meitä palaamaan kristillisen uskomme perusteisiin, Raamattuun ja sen julistamaan uskonvanhurskauteen.

Suokoon Jumala, että evankeliumikirjan toivo toteutuu eivätkä vallalle pääse ne yhä vahvistuvat taisteluhuudot, joihin kätkeytyy salattu tai ilmeinen pyrkimys tulkita uskonpuhdistus puhdistautumiseksi raamatullisesta uskosta! ●

Martti Ylinen
Pastori, Kauniainen

Herätys – eilen, tänään, huomenna

Perusta-lehden perinteiset **teologiset opintopäivät (TOP)** pidetään to 2. – la 4.1.2014 Suomen Raamattuopistossa Kauniaisissa. Opintopäivien esitettä saa tilata Suomen Raamattuopistosta sähköpostiosoitteesta info@sro.fi.

Hengellinen herääminen on perustavaa sekä yksittäiselle kristitylle että kirkolle. Suomessa on luterilaisella pohjalla ollut suhteellisen paljon hengellistä herätysliikettä erityisesti viimeksi kuluneiden kolmen vuosisadan ajan. Se on vaikuttanut lukemattomiin yksilöihin, luterilaiseen kirkkoon ja sen ulkopuolisiin uskonnollisiin yhdyskuntiin sekä yhteiskuntaan pääosin rakentavasti, vaikka sillä on ollut myös kielteisiä vaikutuksia.

Herätyksen siunauksen saaminen ei ole itsestään selvää. Se on Jumalan ansaitsematon lahja mutta edellyttää meiltä vastaanottamista ja vaalimista. TOP 2014 pyrkii auttamaan tässä hengellisten yhteisöjen työntekijöitä ja muita vastuunkantajia ja koko kirkkoa ja löytämään sillan menneisyyden siunauksista nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. Maaliskuussa 2014 on kirkon evankelioimisen konferenssi.

TOP:n ulkomaisina vieraina ovat Johan-

nelundin teologisen korkeakoulun rehtori **Tomas Nygren** Upsalasta, Viron evankelis-luterilaisen kirkon arkkipiispa **Andres Põder** ja konsistorin asessori, Tarton Paavali-seurakunnan kirkkoherra **Joel Luhamets**. Suomalaisena piispavieraana on **Jari Jolkonen** Kuopiosta. Ohjelmansuorittajia on kaikkiaan 36, muiden muassa professorit **Ruth Franzén**, **Jouko N. Martikainen**, **Aila Mielikäinen** ja **Jouko Talonen** sekä Kirkon tutkimuskeskuksen vt. johtaja **Hanna Salomäki**. Yleisluentoja on yhdeksän, paneelikeskusteluja kolme, työpajoja yleisaiheesta ja monista muista aiheista kolmeen otteeseen 35.

TOP on mitoitettu teologeille – niin työssä oleville kuin vasta opiskeleville ja jo eläköityneille – ja muille hengellisessä toiminnassa oleville. Kuitenkin kaikki teologisista ja kirkollisista kysymyksistä kiinnostuneet ovat tervetulleita koulutuksesta ja työstä riippumatta.

Armo yllättää

MATT. 18:23–35

23. SUNNUNTAI HELLUNTAISTA
27.10.

Mitä tekisit, jos sinulla olisi 6 miljardin velka? Yrittäisitkö velan lyhentämistä, itsemurhaa, maanpakoa vai loppuelämän kestävän kännin ottamista?

Jeesuksen vertauksessa ”kuningas” on Jumala, ”palvelija” olemme sinä ja minä, ”tili” on vastuu elämästä, ja ”toinen palvelija” / ”työtoveri” on lähimmäinen. Denaari oli työntekijän päiväpalkka. 10 000 talenttia tekee 60 miljoonaa denaaria. Pitäisi paiskia 60 miljoonaa työpäivää mak-

saakseen velan. Jos elää 80-vuotiaaksi, on elänyt vasta vajaat 30 000 päivää. Velka on siis suunnaton.

Ihmisellä on suuret luulot itsestään. Hän ei käsitä velkansa suuruutta. Mitäpä vippiä minä koskaan olisin Jumalalta saanut? Jokainen on Jumalan edessä kuin evankeliumin ylivelkaantunut palvelija. Hän pyytää innokkaasti lisää aikaa ja lupaa: ”Maksan sinulle kyllä kaiken.” Hän ei tajua, että lisää aikaa merkitsee lisää velkaa.

Mistä sitten palvelijalle, siis sinulle ja minulle, kertyy velkaa Jumalan edessä? Velka merkitsee syntiä. Sitä on kolmenlaista. Ensinnäkin meillä on perintönä saatua sukuvelkaa. Tämä verenperintö,

perisynti, kulkee ihmissuvussa ensimmäisten ihmisten syntiinlankeemuksesta asti. Vaikka syntiset geenit tuntuvat epä-reilulta emmekä ymmärrä perisyntiä, olet silti ehkä ihmetellyt, kuinka taipumus ja halu esimerkiksi itsekkyyteen, kadehtimiseen, vilppiin ja kostamiseen ilmenevät jo pienellä lapsella, vaikkei kukaan olisi tälle sellaista opettanut. Hyvän tekemiseen on työläästi ohjattava.

Toiseksi meille kertyy lakivelkaa. Se tulee siitä, kun rikomme Jumalan lakia eli tahtoa vastaan. Jumalan nimen turhaan lausumisesta, vanhempien loukkaamisesta, lasten laiminlyönnistä, vahingonilosta ja toisen haukkumisesta, likaisista ajatuksista, valheista ja varastamisesta, kieroilusta ja panettelusta ja muista kymmenen käskyn rikkomisista kertyy velkaa, jota me voimme väheksyä, Jumala ei.

Kolmanneksi kertyy rakkauden velkaa laiminlyönneistä. Lukemattomat tilaisuudet tehdä hyvää lähimmäisille lähellä ja kaukana ovat menneet menojaan. Huomaa mattomuuden, itsekkyyden, laiskuuden, rakkaudettomuuden, välinpitämättömyyden tai muiden raskaiden syiden vuoksi emme ole tehneet sitä hyvää, mitä olisimme voineet tehdä. Osaamme kyllä puhua kauniisti rakkaudesta, mutta ajatuksemme ja tekemme ovat toista. Pidämme itseämme hyväsydämisinä, vaikka kysymys lienee satunnaisesta hyväntuulisuudesta.

Lukuisat hyvät päätökset tulla paremmiksi ihmisiksi eivät ole muuttaneet mitään. Tässä maailmassa, kirkossakin, kuuluu lukuisia hyvää tarkoittavia kehotuksia: ”Yritä parhaasi, rakastakaa, olkaa suvaitsevaisia, hyväksykää erilaisuutta, auttakaa lähimmäisiänne, älkää tuomitko, olkaa armollisia.” Nike-teologian tunnemme ja osaamme. Se sanoo: ”Just do it!” Mitä muuta kuin teet sen! Se on kuin tsemppaasi tajuttomuuden rajamailla hoippuvaa maratoonaria tai jakaisi ohjeita uimarille Atlantin ylitykseen. Ei tule mitään! Olem-

me itsekkäitä ja silti omahyväisiä, omasta mielestämme hyviä tyyppejä tyyliin ”minä maksan kyllä kaiken”, vaikkemme olisi tehneet ainuttakaan kunnan uhrausta lähimmäisen hyväksi ja pienen armollisuuden eleenkin olisimme tehneet vain kootaksemme ansioita ja tyynnyttääksemme omaatuntoamme.

Olemme vain sitä, mitä olemme heikoimpina hetkinämme, kun emme jaksa olla edes muodollisen ystävällisiä tai kohteliaita, vaan paha olomme tihkuu meistä läpi. Julkisuus ei voi nousta yksityisyyttä korkeammalle. Ketju on juuri niin vahva kuin sen heikoin lenkki. Tuntuu kuin sydämessä olisi tuottava syntitehdas. On aika antaa kyytiä omahyväisyydelle ja itsevanhurskauden tunkkaisuudelle ja hiki-sen yrittämisen löyhkälle!

”Kuningas” lähtee aivan toiselle linjalle: velan pois pyyhkiminen on ”kuninkaan” keksintö. Jumalan armo yllättää, koska se ei edes juolahda ”palvelijan” mieleen. Saakoon Jumalan armo yllättää sinut!

Jonkun pitää kuitenkin maksaa viulut. Kun pankit saivat luottotappiomiljardinsa anteeksi, veronmaksajat pulittivat lystin. Me saamme syntimme anteeksi ilmaiseksi yksinkertaisesti uskomalla Jeesukseen. Mutta Jumalalle se maksoi rajusti. Se vaati Jumalan Pojan hengen Golgatalla. Raamattu sanoo (1. Piet. 1:18-19): ”– ette ole ostetut millään katoavaisella kullalla tai hopealla, vaan Kristuksen kalliilla verellä.”

Mitä sitten tapahtuu, kun Jumalan armo yllättää, kun saamme ottaa vastaan armon eli Jeesuksen elämäämme, saamme uskon lahjan ja koko syntivelan anteeksi? Tapahtuu joko siten kuin evankeliumi surullisesti kertoo, tai sitten niin kuin **Dapozzo**-niminen evankelista kertoo kokemuksestaan toisen maailmansodan ajalta saksalaisesta keskitysleiristä ja jouluillasta 1943. Leirin komendantti söi 45-kiloisen vankinsa numero 17531 edessä vangin vaimon lähettämät pikkuleivät kuten mo-

nesti aikaisemminkin. Sodan päätyttyä 10 vuoden etsinnän jälkeen Dapozzo löysi komendantin. Kun komendantti tunsi vangin, hän kysyi: ”Oletko tullut kostaamaan minulle?” Dapozzo kertoo: ”Olen”, vastasin ja avasin pikkuleipäpaketin ja pyysin hänen vaimoaan keittämään kahvit. Mies itki ja pyysi anteeksi. Sanoin: ”Olen jo antanut anteeksi Kristuksen tähden.” Vuotta myöhemmin komendantti ja hänen vaimonsa kääntyivät kristityiksi. •

Keijo Rainerma

Rovasti, Kankaanpään seurakunnan kirkkoherra

Pyhien yhteys

MATT. 5:1-12

PYHÄINPÄIVÄ 2.11.

Jeesuksen suurta puhetta Matteuksen evankeliumissa on kutsuttu vuorisaarnaksi. Samantapainen opetuspuhe on Luukkaan evankeliumissakin. Monien mielestä kyseessä on sama puhe. Niissä on paljon yhtäläisyyksiä, mutta on myös eroja. Matteuksen puhe on paljon pidempi. Vain osalla sen jakeista on vastinetta Luukkaan evankeliumissa, jossa puolestaan on vain muutama jae, jotka puuttuvat Matteukselta. Jeesus puhui samoja asioita eri yhteyksissä ja eri ihmisille. Hänen sanoillaan oli yksi tavoite: ”Joka pitää kiinni minun sanastani, ei milloinkaan näe kuolemaa.” Hän julisti autuaaksi eli onnelliseksi jokaisen, joka uskoo häneen. Pyhäinpäivä muistuttaa vielä erikseen uskossa Kristukseen kuolleitten hyvästä osasta.

Sananjulistuksessa on aina suuri merkitys puheen sisällöllä. Vaatimaton puhe voi saada paljon aikaan, kun taas ulkonaisesti tyylikäs puhe voi jäädä pinnalliseksi. On tietysti tärkeää huolehtia hyvästä esitystavasta, mutta mitä menetetäänkään silloin, jos kristillinen puhe ei tuo julki sitä, mitä Jeesus tahtoo sanoa kaikkien aikojen ihmisille! Sananjulistajan kärsi-

vällisyyttä on, että hän jaksaa toistaa lähettäjänsä sanoja yhä uudestaan. Paavali totesi, että hän ei kyllästynyt puhumaan samoista asioista Efesoksen seurakunnan vanhimmille oltuaan heidän keskuudessaan kolmen vuoden ajan. Lakkaamatta, yötä päivää ja kyynelsilmin hän neuvoi ja opetti heitä kutakin.

Vuorisaarna ei ole Jeesuksen julistuksen tiivistelmä. Hän sanoi paljon muutaakin. Siksi siitä puuttuu sellaista, mihin hän keskittyi muissa tilanteissa. Jo ennen tätä saarnaa hän julisti: ”Tehkää parannus, sillä taivasten valtakunta on tullut lähelle.” Vasta tämän kehotuksen jatkoksi tuli Vuorisaarna.

Jumalan oli tultava lähelle meitä, koska me, jotka olemme luonnostamme kaukana hänestä, emme omin voimin voi päästä hänen tykönsä. Itse emme saa korjatuksi sitä, minkä syntiinlankeemus rikkoi. Ilman Jumalan anteeksiantavaa rakkautta yhteytemme häneen pysyisi ikuisesti katkenneena. Jeesus toi meille syntien anteeksiannon. Joka uskoo häneen, on astunut tielle, joka vie takaisin Jumalan yhteyteen. Sen huipentumana on ikuinen elämä kirkkaudessa. Jumalan lapset saavat perinnön, koska he ovat noudattaneet Jeesuksen sanoja ja tehneet parannuksen.

Mitä on parannuksen tekeminen? Vuorisaarna voidaan helposti käsittää sellaisten mainetekojen luetteloksi, jotka suoritettuaan ihminen itse ansaitsee pelastuksen. Näin ei kuitenkaan ole. Emme voi itse parantaa vajavaista elämäämme niin, että se antaisi meille pelastuksen. Tunnustuskirjamme korostavat, että parannuksen ensi askelena on katumus eli synnintunnustus ja anteeksipyyntö Jumalan edessä. Ihminen näkee todellisen tilansa. Jumalan hyvää hoitoa oman tunnon taakkojen alla olevalle on julistaa täydellinen syntien anteeksianto Jeesuksen tähden. Tämä ilosanoma synnyttää uskon. Synninpäästö ja sen myötä saatava

pelastus rakentuvat täysin Kristuksen varaan. Siksi se ei ole epävarma ja antaa omalletunnolle lohdutuksen ja vapauttaa sen pelosta. Paavali korosti, ettei ole kadotustuomiota niille, jotka ovat Jeesuksessa Kristuksessa.

Pyhäinpäivä muistuttaa Jeesukseen uskoviensa ihanasta tulevaisuudesta. Jumala tahtoo, että kaikki ihmiset pelastuisivat ja tulisivat tuntemaan totuuden. Jeesus kuvaa seuraajiaan sellaisiksi, jotka ovat tunnustaneet olevansa omassa varassaan köyhiä ja avuttomia. Sellaisina he ovat ymmärtäneet, että vain Jumala voi heitä auttaa. He ovat kääntyneet auttajansa puoleen kuultuaan hänen kutsunsa. He ovat tarttuneet käteen, jonka Kristus on kaikille ojentanut. Paavaliin liittyen he voivat sanoa: ”Meidät on pelastettu, se on varma toivomme.” Kristuksen omat ovat jo nyt pyhiä, Jumalalle erotettuja.

Jeesus opetti Vuorisaarnassa, että uskon ja toivon varassa elävät joutuvat opettelemaan kärsivällistä odottamista. Paavali seurasi Vapahtajansa opetusta sanoessaan, että Jeesukseen uskova huokailee odottaessaan Jumalan lapseksi pääsemistä ja ruumiinsa lopullista lunastamista vapaaksi katoavaisuuden kahleista. Tässä elämässä kristityn toivo ei ole vielä täyttynyt. Hän elää uskon ja toivon varassa. ”Kukapa toivoo sellaista, minkä jo näkee! Jos taas toivomme jotakin mitä emme näe, me myös odotamme sitä kärsivällisesti.” (Room. 8.)

Kristitty tarvitsee päivittäin ravintoa sielulleen. Vuorisaarna on tällaista evästä. Se velvoittaa kaikkien aikojen sananjulistajia Paavalin tavoin kärsivällisesti neuvomaan ja opettamaan, jotta kristityt jaksaisivat myös kärsivällisesti odottaa. Samalla kuin Jeesus Vuorisaarnassa lohduttaa seuraajiaan, hän kuvaa myös sitä, mitä parannuksen tekemisestä seuraa ihmisten keskinäisissä suhteissa. Hänen puheellaan oli ilmeisesti paljon ja erilaisia kuulijoita,

mutta ennen kaikkea hän puhui opetuslapsilleen. Heidät hän oli julistuksellaan voittanut puolelleen. Vaikka hän tuntee seuraajiensa vajavaisuudet ja heidän epätäydellisen todistuksensa, hän lähettää heidät todistamaan Jumalan täydellisestä rakkaudesta. Vaikkei Jeesus tullut perustamaan maallista ihannevaltakuntaa, hän haluaa, että hänen seuraajansa taistelevat hyvän puolesta. Se on todistus Jumalasta ja siitä ihannevaltakunnasta, uudesta taivaasta ja uudesta maasta, jonka Jumala luo.

Usko vapauttaa Jumalan lapset, vaikkei vielä, kaikista vaihoista, puutteista ja ahdingoista. Nyt vielä heidän on varauduttava muun ohessa myös vastustukseen ja vainoon. Kaiken keskellä he voivat kuitenkin olla valona ja suolana. He todistavat Jumalasta ja tunnustavat omikseen hänen valtakuntansa elämänohjeet.

Kristittyjen keskinäinen yhteys, josta pyhäinpäivä korostetusti muistuttaa, on sekin tuntomerkki ja todistus Jumalasta. Hän ei halua jättää ketään yksin eikä toivottomuuteen. Hän antaa tulevaisuuden ja toivon.

Vaikka ikuiseen elämään uskovat joutuvat kärsivällisen odottajan paikalle, Jeesus sanoo, että heidän palkkansa on oleva suuri. Taivasmaa on yhtä todellinen kuin tämä maailma, joka pysyy loppuun saakka epätäydellisenä. Taivasten valtakunnassa vallitsee kirkkaus ja täydellisyys, koska siellä on Jumala. ●

Antti Herkkola

Kalvolan kirkkoherra, Hämeenlinna

Kahden valtakunnan kansalaisena

AP. T. 4:18–20 (MATT. 22:15–22)

24. SUNNUNTAI HELLUNTAISTA

Sunnuntai ja sen tekstit avaavat rikkaita näkymiä kirkon ja yhteiskunnan sekä laajemmin kristityn ja maailman suhteen pohtimiseen. Sekä Apostolien tekojen ja

keet että Jeesuksen opetus verojen maksamisesta piirtävät esiin näiden suhteiden rajat ja jännitteet. Kaikkialta niin Jeesuksen kuin varhaisten kristittyjen opetuksesta näkyy, että kristityn kapinointi ja tottelemattomuus vallanpitäjiä vastaan oli itsessään vierasta eivätkä nousseet kristillisen uskon olemuksesta.

Jeesus oli toisaalla Matteuksen evankeliumissa valmis yleisen rauhan tähden maksamaan temppeliveron eikä tässäkin kertomuksessa kyseenalaista keisarin oikeutta saada omaansa. Toisaalta Jeesuksen toiminnasta ja opetuksesta tulee yhtenäen vastaan hänen riippumattomuutensa kaikista aikansa valtarakenteista. Häiriön aiheuttaminen ei ollut tavoite, mutta hänellä ei myöskään ollut mitään esteitä varoittaa uskonnollisten johtajien petollisesta hapatuksesta tai puhdistaa temppeleitä voimatoimin. Tärkeintä Jeesukselle oli uusi valtakunta, Jumalan valtakunta, sen tarpeet ja esiinmurtautuminen. Kaikki, mikä palveli sitä, sopi hänen toimintaansa.

Apostolit jatkoivat samoilla linjoilla. Evankeliumin julistamisen aiheuttama hämminki oli johtanut heidän pidättämiseensä (Ap. t. 4:18–21). Heitä vaadittiin vakenemaan häiriötä aiheuttavasta julistamisesta.

Tässä raja kulki. Kuuliaisuus ei saanut asetta esteitä evankeliumin todistukselle. Sen estämiseen pyrkivä (temppelein) esivalta oli astunut pimeyden tielle ja muuttunut hirviöksi, jota ei pitänyt seurata. ”He kielsivät enää opettamasta yhtään mitään Jeesuksen nimessä.” Kieltäjiä on senkin jälkeen riittänyt.

Pietari antoi kuulustelijoille kristityn ainoan mahdollisen vastauksen: ”Ratkaiskaa itse, onko Jumalan edessä oikein totella enemmän teitä kuin Jumalaa?” Hän vastasi itse: ”Emme voi olla puhumatta.” Niin he saman tien vapaaksi päästyään myös toimivat ja olivat pian taas neuvos-

ton edessä (luku 5). Nyt toisella pidätyskerralla Pietari sanoi sen ylipapin edessä entistä selvemmin: ”Enemmän tulee totella Jumalaa kuin ihmisiä.” He olivat tehneet ratkaisunsa.

Tämä kesä toi päivänpolttavaksi keskustelunaiheeksi kysymyksen kristityn kansalaistottelemattomuudesta. Koko keskustelu ajautui harhateille. Ei kyse syvimmältään ollut kristityn kansalaistottelemattomuudesta vaan omantunnon vapaudesta. Mihinkään tottelemattomuuteen ei kristityn pidä pyrkiä, eikä sellaiseen kukaan ole kehottanut, mutta omantunnon vapaudestaan palvella Jumalaa hänen tulee pitää kiinni vaikka kuolema silmiensä edessä.

Tässä varhaiskirkon raja kulki. Kaikki tätä joukkoa tuntevat tunnustivat heidät kelpo kansalaisiksi. He palvelivat köyhiä, elivät siivosti, tekivät työnsä ja rakensivat yhteiskuntaa. Siinä missä heidän piti ruveta Jumalan sijasta kumartamaan keisarin geniusta, pääsivät pedot irti. Kun kristityt eivät tässä kohden totelleet vallanpitäjiä, heidät alettiin kaikissa muissakin kohdin nähdä yhteiskunnan ulkopuolisina ja ”ihmiskunnan vihollisina”. Tähän kristityn pitää kaikissa olosuhteissa olla valmis. Arvostuksesta väheksymiseen ja lopulta vihaan saattaa olla yllättävän lyhyt askel.

Kristillisen yhteisön kohtaama paine ei sinänsä ole vain tragedia. Sen alla on aina syntynyt uutta elämää ja kasvua. Tällaisesta tulenpalavasta ja peräänantamattomasta omantunnon vapauden puolustamisesta syntyi koko reformaation liikehdintä ja Sanan kirkko. Samoin on syntynyt moni muu liike kirkkojen liepeillä.

Lutherin kirjoituksista käy vastaan sanomattomasti ilmi, miten suuresti hän arvosti yhteiskuntarauhaa ja järjestystä. Silti hän opetuksillaan ja sanomallaan veti päällensä kuolemantuomion ja tuli synnyttäneeksi uuden kirkon. Omantunnon vapaudesta uskoa evankeliumiin hän

ei voinut tinkiä. Lainkuuliaisina kansalaisina kristityt kulkevat tätä samaa tietä varhaiskristittyjen, uskonpuhdistajien ja oman aikamme vainojen alla elävien Jeesuksen seuraajien tuntumassa.

Mikään levottomuuden lietsonta ei sovi kristityn kutsumukseksi muttei myöskään rauhaan pyrkiminen hinnalla millä hyvänsä. Paavali kyllä muistuttaa: ”Jos on mahdollista ja jos teistä riippuu, eläkää rauhassa kaikkien kanssa” (Room. 12:18). Kun mahdollisuus loppuu ja on kyse oikeudesta elää kristittyinä ja todistaa Jeesuksesta ”sopivalla ja sopimattomalla ajalla”, on oltava valmis myös luopumaan rauhasta ja kansalaisyhteisyydestä. Tämän todellisuuden voi kissanpäiviä viettänyt suomalaiskristitty käydä jakamassa milloin tahansa lukemattomien vielä elossa olevien kristittyjen kanssa hiukan Lappeenrannasta itään.

Päivän toinen epistola, Filippiäiskirjeen 3. luvun katkelma, tiivistää sen, mistä kristityn rohkeus ja peräänantamattomuus nousevat. ”Me olemme taivaan kansalaisia” (j.20). KR 1938 sanoo syvemmin: ”Meillä on yhdyskuntamme taivaissa (*politeuma en uuranois*).” Se valtio, jonka yhteiskuntajärjestyksen kristitty sydämestään sitoutuu elämässä ja kuolemassa, on Taivaan yhteiskunta ja sen perustuslaki, Raamattu. ●

Erkki Jokinen

Suomen Raamattuopiston opistopastori

Kuolemasta elämään

MATT. 9: 18–26

25. SUNNUNTAI HELLUNTAISTA
10.11.

Evankeliuminsa 9. lukuun Matteus kokoaa joukon Jeesuksen parantamis-ihmeitä, yhden kuolleista herättämisen, Johannes Kastajan kannattajien esittämän kysymyksen paastosta ja oman kutsumuksensa Kristuksen seuraajaksi. Luvun

lopussa on tiivistys Jeesuksen opetus- ja parantamistyöstä ja maininta Jeesuksen säälistä ihmisjoukkoja kohtaan, jotka olivat näännyksissä ja heitteillä kuin lammasmaa paimenta vailla. Vaikka viimeksi mainittu kuvaus sopisi hyvin omaankin aikaamme, päivän teksti kohdentaa huomion vainajatyttöön ja sairaaseen naiseen. Heistä evankelistat Markus ja Luukas kirjoittavat Matteusta laajemmin.

Ei ole suurempaa kärsimystä, kuin on yhden ihmisen kärsimys. Meillä on vain yksi elämä. Mitä sille tapahtuu? Nimeltä mainitut ja mainitsemattomat ihmiset tulevat Jeesuksen kanssa tekemisiin kukin tavallaan, mutta heistä kerrotaan siksi, että sinä ja minä voisimme heidän kanssaan tulla Jeesuksen kertomukseen mukaan. Vanhuksen täytyy kuolla, nuorikin voi kuolla. Silti nuoren kuolemaan tuntuu vaikealta suostua. Sairaus ja kuolema pitävät ihmistä pienellä ja kysyjän paikalla.

Kun yhteisössään johtavassa asemassa ollut Jairus lähti kotoa Jeesukselta apua hakemaan, hänen 12-vuotias tyttärensä vielä eli, mutta avunpyyntöhetkellä lapsi oli jo kuollut. Huoli lapsesta, sairaus ja kuolema tasoittavat sosiaaliset erot. Lienee johtajaisä käyttänyt jo kaikki keinot lapsen hyväksi, koska oli tartuttava viimeiseen oljenkorteen: hän kumartuu syvään Jeesuksen eteen ihmisjoukon keskellä. Oli pyydettyä suurta ihmettä: kuolleen virkoamista. Mutta oljenkorsi kestää, kun se on Jumalan antama. Onnellista on, jos edes viimeisenä keinona on kääntyminen Jeesuksen puoleen ja rukous. Monelta viimeinen hätäasema jää Jeesusta edeltävään, eikä sellaisessa ole lohdutusta eikä toivoa.

Tavallisesti ajateltiin, että pitkä elämä oli siunaus, varhainen kuolema taas onnettomuus ja paha. Silloin sielusta tuli koditon harhailija siihen asti, kunnes Jumalan tarkoittama ikä tuli täyteen. Jeesus poisti kuolemasta kansanuskonkomukset, mutta jär-

kyttyi ystävänsä kuolemasta (Joh. 11:33) ja kysyi Isältään, olisiko mitään muuta tapaa valmistaa ihmisille ikuinen pelastus kuin hänen kärsimystiensä ja uhrinsa. Ei ollut. Raamattu sanoo kuolemaa viimeiseksi viholliseksi, joka kukistetaan koskaan päättymättömän elämän ja onnen tieltä. Siitä hetkestä, kun Jumala herätti kuolleista Jeesuksen, varmistui, että Jumala hallitsee elämää ja kuolemaa. Hänen kädessään ovat elämäni päivät (Ps. 31:16). Jumala antaa jokaiselle sopivan ajan (Ps. 139:16). Aikaa on riittävästi muttei tuhlettavaksi.

Isän rukoilema ihme tapahtui, ja hänen tyttärensä virkosi henkiin ja sai jatkoajan. Jeesus kutsui hänet takaisin siitä ihmeellisestä eteisestä, välitilasta, jossa kuollut jo ennen viimeistä tuomiota ja ylösnousumustakin tietää ikuisen osansa joko Abrahamin helmassa tai tuonelan vaivoissa ollessaan, niin kuin Herramme sitä kuvasi (Luuk. 16:19-31). Teinitytöllä olikin poikkeuksellista kerrottavaa sen nasaretilaislahkon keskellä, joka pari kolme vuotta myöhemmin iloitsi ylösnoussesta Herrasta varmana siitä, että kuolema on yksi rengas siinä ketjussa, johon syntyä, elämä ja ikuinen määränpää, Isän koti, asettuvat ja jota apostoli Paavali Rooman oikeuden päätöstä odottaessaan kutsui voitoksi (Fil. 1:21). Kuinkahan tytär ja isä lisäajan käyttivät?

Saman ajan, 12 vuotta, jotka edellä kuvattu tyttö oli elänyt, oli muuan nainen sairastanut. Sen paremmin julkinen kuin yksityinenkään terveydenhuolto eivät olleet voineet häntä auttaa, rahat olivat menneet, ja kurja sairaus oli vain pahentunut ja eristänyt hänet ihmisistä (3. Moos. 15:25-27). Synagogaan ja jumalanpalvelukseen hänellä ei ollut menemistä, mutta väentungoksessa huomiota herättämättä hänen onnistui päästä niin lähelle Jeesusta, että ulottui koskettamaan rabbin viitan tupsua.

Lie joku ystävä Jeesuksen viitan neulunut ja lahjoittanut. Mutta Jumala itse oli

Mooseksen kautta antanut käskyn viitan kulmiin tehtävistä tupsuista ja niihin sidottavasta sinipunaisesta langasta. Huikea oli tupsujen tehtävä: ne muistuttivat kaikista Jumalan antamista käskyistä. Sydämen ja silmien mielihalujen viekoittelussa luopumaan Jumalasta tupsut julistivat, ettei kannata antaa periksi, vaan tulee rakastaa Jumalaa ja pitää hänen käskynsä (4. Moos. 15:37-41; 5. Moos. 22:12). Jeesus nuhteli fariseuksia siitä, että he paniivat viittaansa isot tupsut siksi, että toiset huomaisivat ne.

Mahtaisivatko edes isot tupsut auttaa nykyisin, jolloin Jumalan käskyjen halveksunta on voimistunut ennen näkemättömiin mittoihin ja parhausta saavat osakseen ne, jotka haluavat niitä noudattaa ja kutsuvat toisiakin tekemään niin?

Nyt saivat tupsu ja naisen odottava usko toimittaa suurta tehtävää. Sen, minä nainen ja usko haluavat jättää henkilökohtaiseksi salaisuudeksi, Jeesus näkee hyväksi saattaa julkiseksi ja kaikkien tietoon. Tämän ainoan kerran hän puhuttelee aikuista naista tyttäreksi: ”Ole rohkealla (turvallisella) mielellä, tyttäreni, sinun uskosi on parantanut (pelastanut) sinut.” Tämä ei ollut torjuntaa vaan Jeesuksen ystävällistä puhetta. Tässä ei ole mitään magiaa tai taikuutta vaan usko, joka odottaa apua Jeesukselta. Saivat tietää kaikki, että tämä nainen oli nyt vapaa vaivastaan ja kelvollinen tasa-arvoisena toisten joukkoon ja yhteyteen. Ilmeisesti naisesta tulikin Jeesuksen todistaja ja rohkaiseva esimerkki monelle, sillä Matteus kertoo evankeliumissaan myöhemmin: ”He pyysivät saada edes koskettaa hänen viittansa tupsua, ja kaikki, jotka sitä koskettivat, parantuivat” (Matt. 14:36). Ihmeellinen tupsuseurakunta!

Ihmeparantuminen, jopa kuolleista virkoaminenkin on vain väliaikaista, sillä uudet vaivat ja viimeinen veräjä tulevat, kun Jumala niin näkee hyväksi. Todella

ihmeellistä ja ikuista on pelastus, jonka Jeesus häneen turvautuville antaa. Jos tahdot juuri nyt antaa elämäsi Jeesukselle, saan sinulle vakuuttaa Jeesuksen sanoin: ”Ole turvallisella mielellä, sinun uskosi on sinut pelastanut.” •

Keijo Rainerma

Valvokaa!

MATT. 25:1–13

VALVOMISEN SUNNUNTAI 17.11.

Sana *valvoa* viittaa siihen, että on myöhä, ympärillä yö synkkenee. Yöllä olisi luonnollista nukkua. Laskeutuva hämähä houkuttelisi kovasti sulkemaan silmät. Väsynyt sielu haikailee vaipumista unten valtakuntaan. Valvottaessa aamuyön tunteille uni tahtoo saada valtaansa. Mielen liikkeet häilyvät unen ja hereillä olon rajamailla. Hiljaiset yön hetket tuntuvat pitkiltä ja ahdistaviltakin. Yön äänet korostuvat valveilla olevalle. Hänen korvansa herkistyvät ennen pitkää erottamaan turvalliset äänet epäilyttävistä tai vaarallisista äänistä.

Jeesuksen valvomiseen kehottavat sanat tulevat kohti terävinä ja puhuttelevina: ”Valvokaa siis, sillä te ette tiedä päivää ettekä hetkeä.” ”Sulhasen” saapuminen on nyt lähellä. ”Lamppu” tarkoittaa kepin päähän kiedottua rättiä, joka oliiviöljyyn kastettuna valaisee suuren lampunsydämen tavoin. ”Viisaita” ovat neitseet, jotka puhdistavat lamppunsa karstasta, kastelevat sydämen öljyyn ja varaavat sitä vielä tarpeeksi mukaankin, sillä yksi kastelukerta riitti vain neljänestunniksi.

Seremoniaan kuului, että morsiamesta ei raatsittu millään luopua. Niinpä sulhanen joutuu vähä vähältä korottamaan tarjousta. Jos sulhanen ei viipyisi lainkaan, se osoittaisi, että tytöstä luovutaan halvalla. Nyt sulhanen todella viipyi, ja odottajat nukahtivat. Saapuminen oli yllätys. Niinpä nukkumisesta ei moitittu vaan ainoastaan öljyn puuttumisesta. Tyhmit

lähtivät hädissään kauppoille, viisaat olivat jo varautuneet ja valmiit.

Sydänten ”öljy” löytyy Jumalan sanan rikkaasta astiasta. Valvominen on siihen pitäytymistä. Sana ei katoa edes silloin, kun yljän saapuessa tähdet putoavat taivaalta ja aurinko pimenee. Jumalan sanaan tulee tarttua kynsin ja hampain ja jopa varpain. Suhteessa nykyisen elämän tukipilareihin tulee sen sijaan ottaa huomioon niiden hauraus ja pettävyys. Rahat voivat mennä, terveys pettää, puoliso jättää, ystävyysuhteet kariutua ja luotettavinkin ihminen osoittautua Aadamin jälkeläiseksi.

Murheellista on havaita, että Jumalan sanasta irtaudutaan varsin surutta. Uskonelämän täyttää henkisyys ja sen kristillissävytteinen vastine hengellisyys, subjektiivinen kokemus hyvästä ja huonosta, oikeasta ja väärästä. Hengellisyyden lähde voi olla mikä tahansa. Kaikkeen hurskaalta haiskahtavaan suostutaan, ja Jumalan sana täytetään uudella sisällöllä.

Jeesuksen mukaan hänen sanansa on muuttumaton ja pysyy (Mark. 13:31). Jos meillä ei olisi Raamatun sanan luotettavuutta, ei meillä olisi pelastusvarmuutta. Jos ei ole Jumalan sanaa vaan vain sanoja Jumalasta, kuinka voimme tietää olevamme matkalla taivaaseen? Älkäämme eksykö. Kyse ei ole sivuasiasta vaan keskeisestä, kun puhumme Jumalan sanan luotettavuudesta. Sen mukana kaikki seisoo tai kaatuu.

Rovasti **K. V. Tamminen** sanoi lopun ajan merkiksi sitä, että raja Jumalan lasten ja maailman lasten väliltä häviää. Rajan hälvenemisen seurauksena ei käy niin, että maailma alkaisi uskoa enemmän Jumalaan, vaan päinvastoin niin, että jumalattomuus lisääntyy. Hän viittaa 2. Tim. 3:1–5:een ja kysyy, eikö nyt jo ole tuo yö, jolloin Jeesuksen takaisintulo on lähellä.

On hyvä hetki kysyä tänä sunnuntaina: valvommeko me kristityt oikeasti, kun pimeä näyttää laskeutuneen ja hereilläolo

on kovin raskasta ja väsyttävää? Vai olemmeko sopeutuneet yön hämärään niin, ettemme kaipaakaan enää valoa? Eihän Jumalan sanan jano ole hävinnyt keskuudestamme? Mitä on jäänyt jäljelle? •

Juha Vähäsarja

Sydämen punnitus

JOH. 5:22–

TUOMIOSUNNUNTAI 24.11.

Egyptissä käyneet muistavat silmien eteen usein avautuvan näkymän: vuosituhansia sitten maalattuja ja kaiverrettuja seinä ja kattoja, joissa on dramaattisia kuolemaan ja sen jälkeiseen todellisuuteen liittyviä piirroksia. Korkea-arvoinen henkilö odottaa näissä reliefeissä kuoleman tuolla puolen sydämen punnitusta. Osiris-jumalan vaa’an toisessa kupissa on höyhen, toisessa kuolleen sydän. Jos pahat teot, synnit, painavat höyhenen puolen ylös, ei hyvä seuraa. Vieressä vaaniva sakaalipäinen Anubis-jumala on valmis hotkaisemaan onnettoman kitaansa. Ei ihme, että **Mika Waltarin** *Sinuhe Egyptiläinen* -romaanissa päähenkilö aina välillä huokailee: ”Älä anna pahojen sanojeni ja tekojeni liikaa painaa – käännä Anubiksen pää pois päin!”

Egyptin vuosituhantisten historiallisten muistomerkkien ja muiden vastaavien äärellä on kuin pakko pysähtyä pohtimaan yhtä kaikkien aikojen suurimmista kysymyksistä ja kivun aiheista: ihmisen kuolevaisuutta. Meidän osamme on ajallisuus, pienen pieni värähdys ja välähdys ajan pysähtymättömässä virrassa. Ajasta ei saa kiinni, se ei pysähdy vaan etenee, me vanhenemme, ja ennemmin tai myöhemmin se loppuu. On sanottu karusti: ihminen syntyy kuollakseen.

Ajan loppuminen ei sellaisenaan ole suurimman kivun tai pelon aihe. Kuoleman pelottavuus on siinä, että sen jälkeen seuraa tilinteko. Ihmisen luontainen aavistelu yhtyy tässä Raamatun ilmoitukseen.

Vaikkei hän olisi kuullut tai uskonut Raamatun ilmoitusta asiasta, silti epäily kavertaa: jospa sittenkin on niin, ettei tämä elämä ole ainut! Jospa kuitenkin joudun tuomarin eteen, vaa’an punnittavaksi! Onpa kulttuuri mikä tahansa, onpa aikakausi mikä tahansa, sama aavistelu täyttää ihmismielen. Juuri hautalöydöt siitä kertovat niin idässä kuin lännessä. Idässä kuoleman ja tilinteon todellisuus yritetään lieventää tai torjua ikuisen kiertokulun, karman lain, ajatuksella. Lännessä saattaa puolestaan materialisti väittää: mihin puu kaatuu, siihen se maatuu! Mutta ei hänkään pääse kysymyksestä: mistä sen tiedän?

Niin Egyptin temppelien kammioiden hieroglyfikirjoituksissa kuin muinaissuomalaisten haudoista löydettyissä vainajan manalanmatkan saattoesineissä on kysymys Jumalan ihmiseen panemasta ikuisuuskaipuusta, ihmisen luontaisesta uskonnollisuudesta. Se on sellaisenaan monella tapaa hämärä, vääristynyt ja outoja muotoja saava mutta muistuttaa alkuperästämme ja tuo aavistelun siitä, mikä on edessä. Siksi kaiketi vaistomaisesti ajattelemme niin kuin esimerkiksi islamin uskossa aivan avoimesti rukoillaankin: ”Jumala tai Allah suokoon, että hyvän ja pahan puntit olisivat kerran tasan tai edes vähän positiivisella puolella! Ei siitä voi kuitenkaan olla aivan varma! Siksi ”Ins allah” – toivotaan parasta!

Raamatun tuomiosunnuntain sanoman äärellä meidän ei tarvitse – ja se on suurenmoista – jäädä luonnollisen uskonnollisuutemme hämärään ja toivokeluun. Raamatussa on riittävä ilmoitus elämästä, kuolemasta ja myös tilinteosta, punnituksesta, kunhan vain nöyryyimme kuulemaan ja omistamaan sen, ojentautumaan Jumalan sanan mukaan. Elämämme antaja ja ylläpitäjä ei halua jättää meitä epävarmuuteen eikä pelkoon, ei tuomiosunnuntaina eikä muulloin. Vaikka on tuomiosunnuntai, ei ole vielä

tuomiopäivä, vaan on armon aika, selvyyden saamisen aika ja mahdollisuus.

Tuomiosunnuntain perussanoma on tietysti karu, mutta pelottavuudessaankin se on myönteinen. Se nimittäin vakuuttaa, että oikeus lopulta voittaa ja tapahtuu. Tässä maailmassa ei aina näin käy. Monta kertaa pieni tai iso väärä jää päällimmäiseksi. Varas, veronkiertäjä, valheellinen todistaaja, luntaaja hyötty tekosistaan. Rehelliisyys ei näytä perivän maata – ja kuitenkin se viimein perii! Jumala on totuudellinen ja oikeudenmukainen, pyhä ja puhdas, valo, joka läpäisee kaiken. Siksi mikään ei jää lopulta pimeään vaan joutuu tulemaan valoon. Oikeudenmukaisuus tapahtuu, viimeinen tuomio ja oikein ymmärrettynä myös ikuinen kadotus, helvetti, ovat tämän takuuna. Helvettikin on kaikessa kauheudessaan todella oikeuden toteutumisen eli reilun pelin näkökulmasta evankeliumia, ilosanomaa, näin eräs julistaja toteaa usein raamatunopetuksessaan.

Päivän evankeliumi on katkelma Jeesusuksen opetuspuhetta. Siinä kerrotaan hyvin selväsanaisesti jokaisen ihmisen kohtalosta ja osasta kuoleman rajan takana. Samalla siinä on Jumalan vastaus ihmisen kuolemanpelkoon. Jos rohkenee kuunnella ja sisäistää Jeesusuksen sanat, ei tarvitse jäädä muistoadressien monesti kauniilta kuulostavien mutta epämääräisten ja suorastaan raamatunvastaisten ajatelmien varaan. Nuo lauselmathan kuvastavat sitä yleisuskonnollista toiveajattelua, jota on kaikkialla ja kaikkina aikoina, erityisesti nyt länsimaissa jälkikristillisessä humanismissa.

Mitä Jeesus siis sanoikaan? Hän ilmaisi painokkaasti, käyttämällä vahvistusanoja ”amen, amen” (”totisesti, totisesti”): ”Se joka kuulee minun sanani ja uskoo minun lähettäjäni, on saanut ikuisen elämän. Hän ei joudu tuomittavaksi, vaan hän on jo siirtynyt kuolemasta elämään.”

Jokainen Jeesusuksen kutsuvan sanan kuuleva ja uskossa omistava saa siis osal-

lisuuden ikuiseen elämään. Sitä, joka ei pakene, kun Jumalan sanan ja lain peili paljastaa hänen tuomionalaisen tilansa vaan nöyrtyy omantunnon tuomiolla, ei enää tuomiopäivänä tuomita, vaan hän jo nyt siirtynyt armon valtaapiiriin. Jos ja kun hän vielä lankeaa, hän saa nousta. Kun hän pysyy Kristuksessa, kadotustuomio ei häntä enää kohtaa.

Tekstimme selkeä toinen puoli on ilmoitus sen osasta, jolle ei omantunnon tuomio ole tämän elämän, armon ajan kulessa kelvannut: ”Tulee aika, jolloin kaikki jotka haudoissa lepäivät, kuulevat hänen äänensä. He nousevat haudoistaan – hyvää tehneet elämän ylösnousemukseen, pahaa tehneet tuomion ylösnousemukseen.” Jälkimmäistä mahdollisuutta emme voi irrottaa Raamatusta. Olisi houkuttelevaa laimentaa sanomaa, kulkea kohti ”kaikki pääsevät taivaaseen” -ideologiaa, mutta se olisi luistamista Jumalan sanan opettajan vastuusta. Ei ole väärin eikä armotonta huutaa kävelijälle, joka kulkee jäällä kohti lumen peittämää raihoa: ”Pysähdy, käänny!”

Tuomiosunnuntain sanomaa valottaa osaltaan edesmenneen lakimiehen **Tapio Nousiaisen** runo *Viimeinen tuomio* (kookomateoksessa *Valitut runot*). ●

Reijo Huuskonen

Kuninkaasi tulee nöyränä

MARK. 11: 1–10

1. ADVENTTISUNNUNTAI 1.12.

Tänään alkaa matka halki uuden kirkkovuoden. Seuraamme nöyrää ja ulkonaisesti vaatimatonta Vapahtajaamme, joka lupoi oikeudestaan olla Jumalan vertainen ja otti orjan muodon. Jumala on kuitenkin korottanut hänet yli kaiken ja antanut hänelle nimen *Herra*, joka on kaikkia muita nimiä korkeampi. Se ei ole pelkkä inhimillinen arvonimi. Sillä on jumalallinen merkitys.

Matkaa siivittävät ”Hoosianna, Daavidin poika!” -huudot. Se on rukouspyyntö: ”Oi auta, pelasta!” Nämä sanat toistuvat läpi kirkkovuoden seurakunnan jumalanpalveluksissa. Ne lauletaan aina Herran pyhää ehtoollista vietettäessä.

Hoosianna-rukouksen pyyntö on aina ajankohtainen. Jeesus on ainoa, jolle se voidaan kohdistaa. Hänen merkitystään koko maailmankaikkeudessa meidän sanamme eivät riitä kuvaamaan. ”Kaikki on saanut syntynsä hänen kauttaan, eikä ilman häntä ole syntynyt mitään, mikä syntynyt on.” Meidän syntymisemme tähän elämään on sidoksissa Jeesuksen persoonaan. Toistamiseen olemme täysin riippuvaisia hänestä, kun puhutaan siitä uudestisyntymisestä, jossa tullaan Jumalan lapsiksi. Syntiinlankeemuksen jälkeen ei ole muuta tietä pelastukseen kuin se, jonka Jeesus meille avasi.

Syntiinlankeemus on koko ihmiskuntaa koskettava onnettomuus. Sen vakavin seuraus on, että synty voi viedä ihmisen ikuiseen kadotukseen. Jo tässäkin elämässä syntiinlankeemuksen jäljet näkyvät kiipeästi. Raamattu kuvaa monin tavoin hätää, johon ihminen on joutunut. On jopa erityisiä valituspsalmeja, joissa voimakain värein kuvataan rikki mennyttä elämää. On sairautta, vihollisuutta ihmisten välillä, pilkkaa, vainoja, väkivaltaa, kurjuutta, sosiaalista hätää, köyhyyttä, toisten orjuuttamista. Ystäväänkin saattaa pettää tai jättää toisen ilman ystävää.

Silmiinpistävää Raamatun kuvauksissa on kuitenkin se hätä, joka kumpuaa syyllisyyden painamasta omastatunnosta. Syntiinlankeemuksen jälkeen ihminen alkoi pelätä Jumalaa ja yritti piiloutua häneltä, kun hänelle paljastui synnin vakavuus. Ainoa apu hätään joutuneelle on, että Jumala itse lähti auttajaksemme. Jumala etsi häntä pakoilevan ihmisen ja antoi lupauksen Vapahtajasta, joka kukistaa kuoleman ja avaa tien takaisin Jumalan yhteyteen.

Jumalan oikeudenmukainen laki vaatii, että syntimme ja syyllisyytemme on sovitettava. Niistä on kärsittävä rangaistus. Hän ei pannut meitä kärsimään, vaan ihmiseksi tulleen hän otti sen omille harveilleen. Jumala oli Kristuksessa ja sovitti maailman itsensä kanssa. Jeesus on ennen kaikkea syntiemme sovittaja ja anteeksiantaja. Vastaus *Hoosianna*-huutoon onkin nimenomaan siinä, että Jeesus sovitti meidän syntimme vapauttaakseen meidät siitä. Pelastus on kaikkien ulottuvilla. Se otetaan vastaan uskolla. Ihminen, joka luottaa kuulemaansa Jumalan sanaan ja pitää sen totena, on astunut tielle, joka vie ikuiseen elämään.

Kuinka moni niistä, jotka huusivat Jeesukselle: ”Hoosianna”, etsi ennen kaikkea ikuista elämää? Sitä ei meille ole kerrottu. Todennäköisesti ainakin jotkut huutaessaan Jeesukselle näin etsivät vain parannusta ajalliseen elämäänsä. Muutaman päivän kuluttua he olivat pettyneinä vaatimassa Jeesukselle kuolemaa, koska hän ei ollut tehnyt ihmettä eikä antanut heille maallista hyvää heidän haluamallaan tavalla.

Jumalan Poika ei tullut antaakseen pinnallista lohdutusta vaan tuodakseen riskinkuolemallaan ja ylösnousemuksellaan syntien anteeksiannon. Se luo perustan sille, mitä Raamattu opettaa Jumalan jokapäiväisestä huolenpidosta niiden kohdalla, jotka häneen uskovat. Jo paljon ennen Jeesuksen tuloa oli kirjoitettu: ”Jätä taakkasi Herran käteen, hän pitää sinusta huolen” (Ps. 55: 23). Jeesuksen tähden Pietari saattoi vahvistaa tämän lupauksen: ”Heittäkää kaikki murheenne hänen kannettavakseen, sillä hän pitää teistä huolen” (1. Piet. 5:7).

Hoosianna-huudon vastaus arkielämän keskellä onkin siinä, että Jumalan lapset ovat saaneet ja saavat edelleen osakseen taivaallisen Isän huolenpitoa kaikissa elämänsä asioissa ja vaiheissa. Paavalin sanomaa seuraten sanomme, että kaikki koituu

niiden parhaaksi, jotka rakastavat Jumalaa (Room. 8:28). Kunpa emme unohtaisi tätä erityisesti silloin, kun Jumala toimii toisella tavalla kuin itse suunnittelemme!

Olennaista *Hoosianna*-huudossa on, että Jeesusta kutsutaan Daavidin pojaksi. Evankeliumeissa tämä on Messiaan nimitys muttei vain siksi, että Jeesus syntyi Daavidin kaupungissa Betlehemissä. Tämä nimitys juontaa niihin hetkiin, kun Jumala raotti sitä salaisuuden verhoa, jonka takana oli lupaus Vapahtajasta. Hän ei jätä työtään kesken vaan vie sen päätökseen.

Jumalan valinta oli, että Vapahtaja syntyi kuningas Daavidin jälkeläisistä. Daavidin valtakunnalla on poikkeuksellinen asema kaikkien maailman valtakuntien joukossa. Hänen merkityksensä Jumalan työvälineenä oli suuri. Se ei perustunut hänen henkilökohtaisiin ansioihinsa vaan Jumalan valintaan. Ei edes Daavidin usko, joka Raamatussa nousee esimerkiksi ja rohkaisuksi meille, ole hänen ansionsa vaan Jumalan antama lahja. Avainasiaksi nousi hänenkin kohdallaan usko syntien anteeksiantoon. Siksi Jumala häntä käytti.

Puhuttelevaa on, että Daavidin epätavallisuudesta huolimatta tuskin yksikään toinen Raamatun henkilöistä on yhtä selkeä ja vakuuttava Jeesuksen ennakkokuva kuin hän. Se, mitä hänelle tapahtui, kerrottiin Jeesuksen kohdalla. Herran Henki tuli Daavidiin, Jumalan valittuun, kun hänet voideltiin kuninkaaksi. Myös Herran varsinaisen Voidellun, Jeesuksen, päälle tuli Herran Henki. Daavid oli väärinymmärretty ja vainottu, hänet kavalsi yksi hänen lähimmäistään, ja häntä kohdeltiin loukkaavasti ja epäoikeudenmukaisesti. Silti hän saavutti voiton, ja hänet korotettiin kunniaan.

Kaiken tämän mutta syvemmin kuin kukaan muu koki Jeesus. Hän on Herra, joka johdattaa meidät siunauksiin matkalla uuteen kirkkovuoteen. ●

Antti Herkkola

Perusta

**Uskon ja ajattelun avuksi
40. vuosikerta
Ilmestyy kuudesti vuodessa.**

Julkaisijat

Suomen Evankelisluterilainen Opiskelija- ja Koululaislähetys ry | OPKO
Suomen Raamattuopiston Säätiö | SROS
Suomen teologinen instituutti ry | STI

Vastaava päätoimittaja 2011–2013

Raimo Mäkelä | raimo.makela@kotiportti.fi
050 910 9058

Toinen päätoimittaja 2011–2013

Timo Eskola | timo.eskola@teolinst.fi
09 668 9550

Toimitussihteeri ja taittaja

Paula Eskola | paula.eskola@sro.fi
050 361 4099

Ulkoasun suunnittelu

Teemu Junkkaala | teemu@gstj.fi

Toimitus 2001–2013

Juha Ahvio | juha.ahvio@elisanet.fi
Ville Kettunen | ville.kettunen@helsinki.fi
Jukka Norvanto | jukka@norvanto.fi
Leif Nummela | leif.nummela@uusitie.com
Olli-Pekka Vainio | olli-pekka.vainio@helsinki.fi
Juha Vähäsarja | juha.vahasarja@sro.fi

Neuvottelukunta 2011–2013

Puheenjohtaja: Keijo Rainerma, Juha Auvinen,
Leif Erikson, Ruth Franzén, Salli Hakala, Markku
Ihonen, Tapani Innanen, Timo Junkkaala,
Sammeli Juntunen, Ilmari Karimies, Aleksi
Kuokkanen, Jussi Miettinen, Pekka Mäkipää,
Olavi Peltola, Henrik Perret, Timo Pokki, Tapio
Puolimatka, Erkki Ranta (varapuheenjohtaja),
Timo Rämä, Niilo Räsänen, Matti Sartonen,
Mauri Tervonen, Lauri Thurén, Aku Visala

Toimituksen osoite

PL 15, 02701 Kauniainen

Kustantaja

Perussanoma Oy

Tilauspalvelu ja osoitteenmuutokset

Yap | tilaajapalvelu@yap.fi
0303 9778

Tilauhinnat 2013

Opiskelijatilaus 15 €/vuosi, kestotilaus 36 €/vuosi, määräaikaistilaus 39 €/vuosi, irtonumero 7 €.

Ilmoitushinnat

1/1 sivu: 130 mm (lev.) × 193 mm (kork.) 250 €,
½ sivu: vaaka 130 mm × 96,5 mm 140 €,
pysty 62,5 mm × 193 mm 140 €,
muut: 0,80 €/pmm, palstaleveys 62,5 mm.
Hintoihin lisätään alv. (23 %).

Ilmoitusten vastaanotto

aineistot.perusta@perussanoma.fi |
050 361 4099

Kirjapaino

Kirjapaino Uusimaa. Perusta-lehti painetaan ympäristöystävällisesti.

Aikakauslehtien liiton jäsen.
ISSN 0355-7111